

Тэндэнцыі

Будні і будучыня кінагаліны

Ужо да канца бягучага года Нацыянальная кінастудыя “Беларусьфільм” мусіць прайсці новы этап аптымізацыі ў адпаведнасці з новай структурай. Гэтае і іншыя пытанні былі абмеркаваны на пасяджэнні калегіі Міністэрства культуры краіны “Аб ходзе рэалізацыі стратэгіі развіцця кінематаграфіі Рэспублікі Беларусь на 2015 — 2020 гады”. Яно адбылося 17 снежня, акурат у Дзень беларускага кіно.

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

Кінастудыя

Сёлета аб’ём мэтавых сродкаў, вылучаных з рэспубліканскага бюджэту на кінавытворчасць, склаў 47,3 мільярда рублёў. “Гэтыя лічбы сведчаць пра тое, што дзяржаўная падтрымка айчыннай кінавытворчасці забяспечваецца”, — адзначыла ў асноўным дакладзе першы намеснік міністра культуры Ірына Дрыга. Тым не менш, пытанню, якія патрабуюць вырашэння, у рэалізацыі стратэгіі развіцця кінематаграфіі дастаткова.

У першую чаргу, была агучана праблема стратнасці Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм”. Так, чыстая страта за студзень — кастрычнік гэтага года склала 16,1 мільярда рублёў, што ў два разы перавышае запланаваны паказчык. Прадпрыемства не мае свайго творчага аблічча і пазнавальнага брэнда, адсутнічае дакладная сцэнарная палітыка — усе прагалы называліся наўпрост.

Вядома, што нерэнтабельнасць кінастудыі ў пэўнай ступені абумоўлена яе “падвешаным станам” — рэканструкцыя і мадэрнізацыя будынкаў установы працягваецца да гэтай пары. Тым не менш, шмат у чым сітуацыя, якая склалася, стала вынікам і неэфектыўнай працы па рэалізацыі прадукцыі “Беларусьфільма”. “Увогуле, самім настроем студыі, дзе па-ранейшаму, у асноўным, ідзе разлік на атрыманне дзяржаўных сродкаў, — падкрэсліла Ірына Дрыга. — Акрамя таго, не завершана праца і па аптымізацыі структуры штатнай колькасці, што прыводзіць, на жаль, да дастаткова высокай вагі агульнастудыйных выдаткаў”.

У сваім дакладзе генеральны дырэктар “Беларусьфільма” Ігар Поршнеў згадаў дадатковыя абставіны, якія ўскладнілі працу ўстановы толькі за нядаўні перыяд. Да прыкладу, далучэнне былога прадпрыемства “Аўтабаза Мінкультуры” да кінастудыі запатрабавала дадатковых выдаткаў...

Заканчэнне чытайце на старонцы 2.

ДЗЕД МАРОЗ ЗА НАВАГОДНІМ ПУЛЬТАМ

С. 3

Падчас урачыстасцяў з нагоды закрыцця рэспубліканскай акцыі “Брэст — культурная сталіца Беларусі-2015” карэспандэнты “К” даведаліся, хто ж сапраўды дырыжыруе Новым годам. Не паверыце: Дзед Мароз! А ў Брэсце з нагоды святаў яны сабраліся ў аркестр! На нашай першай паласе — удзельнікі калектыву, а таксама мастацкі кіраўнік і галоўны дырыжор Гарадскога аркестра духавой і эстраднай музыкі Валерый Коваль.

Рэальная сфера

Сёння мы анансуюм наш чарговы аўтагук па Магілёўшчыне, артыкулы па выніках якога апублікуем у першых нумарах “К” новага года. А пакуль распавесці хочацца пра нечаканыя крэатыўныя клубныя дзейнасці, якія давалася пабачыць на Шклоўшчыне. Вельмі ўжо пасуе гэты праект да навагодняга святочнага настрою. І змушае да разваг пра матэрыяльную матывацыю якаснай культурнай дзейнасці. Тэма, пагадзіцеся, — надзвычай актуальная на сёння.

Яўген РАГІН, Кастусь АНТАНОВІЧ
Мінск — Шклоўскі раён — Мінск

Пачнем з таго, што культура Шклоўскага раёна парадавала нас яркімі эксклюзівамі, адзін з якіх звязаны з дзейнасцю РДК. На ім хаце-

Два мільёны пад Новы год

лася б спыніцца больш падрабязна. Пачнем здалёк.

Экскурс у прадмет

Колькасць забавляльных цэнтраў, арыентаваных і на навагоднія свята, у нашай краіне з кожным годам павялічваецца. Прычына простая: маецца попыт, будзе і прапанова. І калі першапачаткова дзеці з усёй краіны ехалі па яркія ўражанні ў Белавежскую пушчу ў рэзідэнцыю да Дзеда Мароза, то сёння выбар — і геаграфічны, і тэматычны — досыць разнастайны. Прычым кожная вобласць мае ў гэтай справе сваю “разыначку”.

Скажам, стваральнікі праекта “Зюзі Паазерскага”, што некалькі гадоў працаваў у Пастаўскім раёне, выкарысталі ўнікальных персанажаў беларускай міфалогіі — апрача Зюзі, прысутнічалі ў інтэрактыўнай праграме Агнявік, Лесавік і шэраг іншых. Невыпадкава ў 2005 годзе

Суботнія сустрэчы

Тых персон у нашай культуры, хто ў адной асобе ўвасабляе адразу некалькі іпастасей, не так і шмат. Але яны ёсць. Карэспандэнт “К” цягам аднаго інтэрв’ю задала пытанні як Уладзіміру Радзівілаву, заслужанаму артысту Рэспублікі Беларусь, так і галоўнаму Дзеду Марозу краіны, бадай самаму чаканаму навагодняму гасцю для кожнага дзіцяці.

Аліна САЎЧАНКА

Чалавек-свята або... свята-чалавек

Што адказаў Радзівілаў?

— Ёсць такая цудоўная песня “Я получил эту роль, мне выпал счастливый билет...”

— Яна трохі пра мяне. Я ў сваім жыцці хацеў стаць артыстам — і стаў ім.

— Кім патрэбна быць, каб гаспадарыць у ролі Дзеда Мароза больш чым дваццаць гадоў запар?

— Не паверыце, але я перакананы: Дзед Марозам можа быць кожны! У Маскве, на Вароб’евых гарах, ёсць нават адпаведная школа — трохмесячныя курсы, на якіх ты атрымліваеш гэтую “кваліфікацыю”. Там вучаць акцёрскаму майстэрству, сцэнічнаму маўленню, псіхалогіі стасункаў з дзецьмі. Але я ў свой час атрымаў дастаткова іншых адукцаў, каб прэтэндаваць на гэты вобраз.

— Наколькі “смехатэрапія”, якой вы займаецеся ў штаце Белдзяржфілармоніі, запатрабавана сёння?

— Жанр, у якім я працую, — вельмі складаны і рэдкі ў нас, чаго не скажаш пра тую ж Расію. Ён цяжка даецца людзям, бо, акрамя таленту, патрэбны пэўныя душэўныя якасці. Ёсць і тэхнічныя асаблівас-

ці, напрыклад, якасныя тэксты. Трэба, каб аўтары пісалі для цябе і менавіта пад цябе. Я займаюся пародыямі, чытаю маналогі, фельетоны, спяваю. Раблю ўсё, акрамя фокусаў! Урэшце, спатрэбіцца — і гэта развучу. А часы зараз добрыя, далібог. Так, у свеце не ўсё заўжды ладзіцца, але з часам людзі зразу меюць: жыць у сяброўстве і згодзе — куды лепш. Гэта тая вялікая сіла, што кіруе людзьмі.

— То бок да вас публіка прыходзіць збольшага шчасліва, бо і беларусы такія самі па сабе?

— Канешне! Тым больш і смех заўсёды аздараўляе чалавека,

лечыць чалавечыя душы. Гэта сапраўды найлепшыя лекі.

— Вы адзначылі, што Масква гумарыстамі поўніцца. А чаму іх мала ў нас?

— Ну, параўнайце маштабы тамтэйшага рынку і нашага. Ды і, паўтаруся, сам жанр складаны. Прынамсі, справа не ў тым, што нашы артысты дрэнныя.

— Мо школа ў суседзяў лепшая?

— І не гэта. Хаця ў мяне самога маскоўская школа. Нашы артысты добрыя, а вось у гэты жанр ніхто не хоча ісці, бо ён вельмі спецыфічны, патрабуе выдаткаў, у тым ліку матэрыяльных: набыць маналог, зрабіць так, каб ён спадабаўся глядачу і каб самога сябе не пакрыўдзіць. Артыстаў размоўнага жанру публіка сама адсейвае, прычым доволі жорстка. За бортам лёгка апынуцца...

— А што да выдаткаў душэўных: ці хапае вам любові, цеплыні, радасці для блізкіх людзей з такой работай?

— Люблю іх усіх, яны гэта ведаюць. І сям’ю, і сяброў. Збіраемся віншаваць адзін аднаго традыцыйна пад стары Новы год, бо раней я заняты.

Заканчэнне чытайце на старонках 2 — 3.

Вось мы і пашукалі...

...на Шклоўшчыне. Уявіце Ніжненскі роў (адрыты тарфянік міжледніковага перыяду і помнік прыроды рэспубліканскага значэння) за два кіламетры ад Шклова. Вышэйшая кропка гэтага ўтварэння на левым беразе Дняпра завецца Лысай гарой. Шклоў арсюль — як на далоні. Тут, за каванай брамай і сігнальным гонгам, сярод таямнічых ялін і адбываецца казачная дзея, якая вельмі канкрэтна вызначаецца рэальным рублём...

Заканчэнне чытайце на старонцы 7.

3 калегіі Міністэрства культуры

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

...У прыватнасці, “Беларусьфільму” давялося разлічвацца па абавязачах, якія перайшлі да ўстаноў пасля далучэння “Аўтабазы...”, а гэта больш за 5 мільярдаў рублёў крэдытнай запазычанасці. “3,6 мільярда з іх ужо ўдалося пагасіць”, — паведаміў Ігар Поршнеў. Таксама дырэктар студыі пералічыў прынятыя ўжо меры па эканоміі гаспадарчых выдаткаў “Беларусьфільма” — да прыкладу, пры мантажы вадамерных вузлоў. Гэты захад дазволіў істотна скараціць выдаткі на вадзі — са 120 да 14 мільёнаў рублёў за месяц.

Тым не менш, тыя меры — толькі пачатак зменаў. Так, запланавана распрацоўка новай структуры

праект Указа Прэзідэнта “Аб некаторых пытаннях вытворчасці фільмаў на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь”. Так, для кінакампаній прадугледжваецца ўвядзенне практыкі выдачы пасведчанняў на працы вытворчасці фільмаў. “Гэта мера ніякай цэнзуры не стварае, — падкрэсліла Ірына Дрыга, — яна проста дазволіць зрабіць празрыстай сітуацыю з тым, хто і што ў нас робіць”. Акрамя таго, дадзены Указ будзе праправава абавязкова заклучэння адпаведных дамоў з грамадзянамі краіны ў пісьмовай форме.

Таксама першы намеснік міністра культуры агучыла яшчэ адно ўдакладненне: “У мэтах забеспячэння мэтанакіраванай падтрымкі беларускіх вытворцаў прапаноўваецца пераход да

Кінапракат

Ёсць свае праблемы і ў рэспубліканскай сістэме кінапракату. Нягледзячы на тое, што ў дзяржаўнай кінасетцы дзейнічаюць 97 стацыянарных кінатэатраў, абсталяванне для лічбавага паказу ўсталявана ў 63 кінатэатрах і 1 раённым доме культуры, наведвальнасць кінасеансаў у краіне мае тэндэнцыю да зніжэння. З прычын — невысокі камерцыйны патэнцыял рэпертуара, зніжэнне пакупніцкай здольнасці насельніцтва, пралікі ў арганізацыі інфармацыйна-рэкламнай працы.

У той жа час генеральны дырэктар “Гомельскага кінавідэапракату” Аляксандр Лаўрыненка звярнуўся да спецыялістаў з просьбай аб папярэдняга інфармавання аб выхадзе беларускіх фільмаў. Веданне дакладных дат

Чалавек-свята

(Заканчэнне.
Пачатак
на старонцы 1.)

— **Ці не адчуваеце вы сябе гэтакім Містарам Ікс, знаходзячыся пастаянна ў ролях і вобразах? Які ж вы сапраўдны?**

— Маскі я нашу толькі на рабоце, але часта: то добрую, то злую. Магу нешта і для вобраза ўжыць кштальту акулараў ці парыка — незвычайных для артыста парадыйнага жанру штрыхоў.

— **Ці сочыце за кірункам развіцця культуры і за працэсамі ў галіне?**

— Я не навігатар, але свой жанр, свой матэрыял шаную, паважаю, цаню. У красавіку будзе 30 гадоў маёй творчай дзейнасці. Таму дасягнутае зберагаю. А культурнымі падзеямі сапраўды цікаўлюся, у тым ліку і поспехамі калег, айчынных і замежных.

— **Ці бываеце вы ў рэгіёнах са сваімі праграмамі? Або арыентуецеся на сталічную публіку?**

— Сам я паходжу з Круглага Магілёўскай вобласці, дзяцінства правёў у горадзе Узда на Міншчыне. Мо таму і езджу часта. Як толькі чарнобыльская бяда грывнула, у ліку першых паехаў па забруджаных тэрыторыях. Рэгулярна прымаю ўдзел і ў фестывалі “Майстры культуры — працаўнікам сяла” ў якасці вядучага. Ды і вёскі не абыходзім увагай. Дзе толькі ні пабывалі за гэтыя 15 гадоў!

— **Жыхароў раёнаў можна лічыць у нечым абдзеленымі “культурным забеспячэннем” ці, як кажуць, “культура не мае правінцы”?**

— Дзяржава паклапацілася пра людзей ва ўсіх кутках радзімы. Калі я бачу, у якіх дамах жывуць работнікі сельскай гаспадаркі, прыгожых, велізарных, то разумею: раней такога не было. Якія аграгарадкі, якія

Галоўны
Дзед Мароз
краіны
і артыст
Уладзімір
Радзівілаў
далі адно
інтэрв’ю
на дваіх

клубы, якое ў іх забеспячэнне! Дзеці ходзяць на дыска-тэкі, займаюцца танцамі, спевамі, лепкай, вышываннем.

— **Тады інакш спытаюся: ці роўныя зараз дзеці правінцы і тых жа абласных цэнтраў па сваіх магчымасцях рэалізацыі ў творчасці?**

— Я ўдзельнічаю ў камісіі па прыёме абітурыентаў ва Універсітэт культуры і мастацтваў. Адзначу, што вясковая моладзь, якая прыязджае паступаць, нічым не горш за мінчан.

— **Справа тут у падрыхтаванасці альбо, скажам так, самабытнасці?**

— Дзеці з большага падрыхтаваныя, сапраўды. Але прыродны дар у многіх з іх у наяўнасці. А справа ўніверсітэта — развіць гэты талент. Для таго ўстанова існуе, каб выцягнуць з чалавека тое, што самастойна не раскрываецца.

Будні і будучыня
кінагаліны

Што чакае
“Беларусьфільм”?

кінастудыі і адпаведная з ёй істотная аптымізацыя штатаў: з больш як 500 да 350 чалавек. Гэтаксама прадугледжваецца зніжэнне выдаткаў на аплату простаю персанала студыі, аптымізацыя сродкаў на адміністрацыйна-гаспадарчыя патрэбы. Ужо да 1 лютага наступнага года на кінастудыі мусяць быць сфарміраваны сцэнарны партфель для ўдзелу ў рэспубліканскіх конкурсах, а ў найбліжэйшы час — распрацаваны план мерапрыемстваў па павелічэнні аб’ёму рэалізацыі маёмасных правоў на паказы фільмаў.

Заканадаўства

Іншая сфера праблем, якой надала ўвагу ў дакладзе першы намеснік міністра культуры, тычыцца заканадаўства. Так, практыка выкарыстання Указа Прэзідэнта краіны “Аб мерах па дзяржаўнай падтрымцы і стымуляванні развіцця кінематаграфіі” выявіла шэраг праблем у частцы аказання падтрымкі кінавытворчасці на конкурснай аснове. У прыватнасці, не была ў дакуменце пазначана адказнасць кампаній за парушэнне дамоўных абавязачаў, прававая абароненасць айчынных кінематаграфістаў, грамадзян краіны.

У мэтах выпраўлення названых пунктаў адпаведныя палажэнні мусяць займаць

дадатковага фінансавання вытворчасці фільма на аснове гранта”. Згаданая прапанова мае на ўвазе фінансаванне вытворчасці фільмаў не толькі па выніках рэспубліканскага конкурсу кінапраектаў на прадастаўленне грантаў, але і без яго. Праўда, у гэтым выпадку гранты на вытворчасць вылучаюцца фільмам у неігравай і анімацыйнай формах, кіналетапісу да 13 хвілін хронаметражам уключна.

Указ прадугледзіць больш жорсткія патрабаванні да тых кінавытворчых арганізацый, што будуць удзельнічаць у конкурсе, узмацняцца патрабаванні кантролю за мэтавым выкарыстаннем сродкаў, распрацоўваецца і механізм канфіскацыі матэрыялу ў выпадку невыканання умоваў дамовы.

Для даведкі можна агучыць такія лічбы: па стане на 30 лістапада гэтага года ў адпаведнасці з заключанымі дамовамі недзяржаўным арганізацыям кінематаграфіі было пералічана 6,9 мільярда рублёў. Вярнулася на рахунак Міністэрства культуры 429,9 мільёна рублёў (333,1 мільёна з іх — ад кінапракату фільма “Мы, браты...”, што складае 1,6 % ад укладзеных дзяржавай сродкаў. Па астатніх фільмах, створаных гэтымі арганізацыямі з дзяржпадтрымкай, паказчык вагаецца ад 0,2 да 2,5 %).

пэрм’ер дазволіла б выбудаваць аптымальную стратэгію распывання айчынных кінапрадукту. Па-другое, кінапракатчык агучыў і такую праблему, як пытанне кіназабеспячэння — калі дыстрыб’ютарскія арганізацыі адмаўляюцца даваць фільмы ў малыя раёны, аддаючы перавагу абласным цэнтрам.

Кінакадры

Яшчэ адно важнае звязно кінагаліны — падрыхтоўка кадраў. Сёлета па спецыяльнасці “Рэжысура кіно і тэлебачання” Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў выпусціла 65 чалавек. Увогуле, на факультэце экранных мастацтваў на дзённай форме сёлета навучаецца 170 студэнтаў. Тым не менш, далёка не ўсім выпускнікам ВНУ ўдаецца знайсці працу па спецыяльнасці. Адно з рашэнняў калегіі — размяшчэнне філіяла кафедры кіна-тэлеаператарства і кафедры рэжысуры кіно і тэлебачання на кінастудыі “Беларусьфільм”. Да лютага наступнага года гэта ініцыятыва павінна быць увасоблена ў пэўныя прапановы.

Акцёрскае пытанне

Заўвага старшыні Беларускай гільдыі акцёраў Святланы Сухавей тычылася страты акцёрскага аддзела і, разам з ім, моцнай базы імёнаў на кінастудыі “Беларусьфільм”. Выступоўца прапанавала аднавіць ці знайсці паўнаватарскую замену важнай структуры.

На дадзены момант кінастудыя “Беларусьфільм” за 2015 год зроблена: 3 ігравыя стужкі, 8 — анімацыйных, 26 — неігравых, 5 летапісных сюжэтаў. Працягваецца вытворчасць 2 мастацкіх фільмаў, дзясятка анімацыйных і чатырох дакументальных.

Навукова-практычны семінар “Ідэнтыфікацыя, дакументаванне і захаванне сусветнай культурнай спадчыны” сабраў у сціплай аўдыторыі Інстытута культуры Беларусі цэлую абойму прадстаўнічых экспертаў з Германіі. У іх ліку быў і дырэктар Дэпартаменту аховы спадчыны зямлі Берлін Ёрк ХАСПЕЛ. Абмінуць аказію задаць пару пытанняў спецыялісту, які адказвае за гісторыка-культурныя каштоўнасці нямецкай сталіцы, натуральна, не выпадала. Балазе, няўзброеным вокам відаць, што Берлін мае даволі знаёмыя нам праблемы.

Гутарыў Ілья СВІРЫН

— **Падчас семінара вы доволі шмат казалі пра спадчыну XX стагоддзя. На Беларусі такі акцэнт можа многіх здзівіць: маўляў, гэта ж было зусім нядаўна...**

— Аднак спадчына гэтага вельмі няпростага для чалавечтва перыяду вельмі важная ўжо хаця б таму, што яна адлюстроўвае тая надзвычай сур’ёзныя сацыяльныя і экзістэнцыяльныя праблемы, якія актуалізаваліся менавіта ў XX стагоддзі. Той урок, які ўсе мы атрымалі, ні ў якім разе не павінен быць забыты.

— **У сваім дакладзе вы ўжылі новы для мяне тэрмін “цёмная спадчына”. Што гэта такое і як да яе належыць ставіцца?**

— Гэта тыя аб’екты, якія шчыльна знітананыя са змрочнымі старонкамі гісторыі. У Германіі іх, як вы самі разумееце, багата. Вядома ж, яны выклікаюць у нас не сама лепшыя ўспаміны. Але перадусім менавіта таму іх, на маю думку, належыць дбайна захоўваць: ты павінен

памятаць сваю гісторыю, каб унікнуць памылкаў у будучыні. “Цёмная спадчына” патрэбна перш-наперш у выхаваўчых мэтах. Аднак адзначу тут яшчэ адзін важны аспект: апякуючыся падобнымі помнікамі, мы заўсёды павінны рупіцца пра тое, каб забяспечыць іх належнай інтэрпрэтацыяй — згодна з пазіцыяй сённяшняга дня.

— **Аднак у Берліне адзін з найпрыкметных помнікаў сацыялістычнай эпохі — Палац Рэспублікі — усё ж, быць зруйнаваны ўжо ў наш час...**

— Ведаеце, большасць гісторыкаў і рэстаўратараў выступала супраць. Прапаноўваліся тыя ці іншыя варыянты захавання і выкарыстання гэтага будынка ў адпаведнасці з патрэбамі цяперашняга часу. Балазе, станючыя прыклады ўжо былі: некаторыя службы Федэратыўнай Рэспублікі Германія пасля аб’яднання пераехалі ў будынку, створаныя ў ГДР. Больш за тое, падобным чынам задзейнічаны нават

Дык ці

некаторыя ўзоры архітэктуры нацысцкага перыяду! І я не бачу тут ніякіх маральных праблем для дэмакратычнага грамадства. Бо гэта — частка нашай гісторыі.

Але канчатковыя рашэнні, як вядома, прымаюць не спецыялісты, а палітыкі. І вось, парламент, які з’яўляецца найвышэйшай галіной улады ў Германіі, прыняў рашэнне знесці Палац Рэспублікі ды аднавіць на яго месцы страчаныя гістарычныя будынкі. Пэўная рацыя тут таксама навідавоку: утвораны на месцы палаца гэтак званы “Гумбальт-форум” стане выдатным працягам Музейнай выспы.

— **Між тым, літаральна ўсё гэта да гэтага помніка спадчыны сусветнага значэння ўжо з’явіўся ультрасучасны будынак інфармацыйнага цэнтру Гумбальта...**

— Гэты праект выклікаў вялікія спрэчкі ў грамадстве. Але ў дадзеным выпадку наўрад ці можна казаць пра нейкую пагрозу для Музейнай выспы. Навабуд паўстаў, усё ж, па-за яе межамі — хай і ў бліжнім суседстве. Можна меркаваць, што і далейшыя захады па стварэнні “Гумбальт-форуму” — скажам, адбудова старога палаца — ніяк не пашкодзяць адной з галоўных берлінскіх адметнасцяў, не парушаць яе візуальныя повязы.

Гэтая
КУЛЬТУРА
ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ
(КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА)
Выдаецца з кастрычніка 1991 года.
Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ. **Адказны сакратар:** Вольга НАВІЦКАЯ; **рэдактары аддзелаў:** Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, Ілья СВІРЫН **аглядальнікі рэдакцыі:** Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ, Настася ПАНКРАТАВА, Аліна САУЧАНКА, Юры ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльны карэспандэнты:** Пётр ВАСІЛЕУСКІ, Алег КЛІМАЎ, Алена ЛЯШКЕВІЧ, Канстанцін АНТАНОВІЧ; **мастацкі рэдактар** — Наталія ОВАД; **карэктар** — Іаліна МАХНАЧ.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі: 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”, 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі: 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнаасно імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдання, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пунктам гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуч адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыялы на правах рэкламы. “Культура”, 2015. Наклад 5 192. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісана ў друк 23.12.2015 у 19.30. Замова 5035. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”, ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

або... свята-чалавек

— Як бы вы самі сябе павіншавалі з Новым годам? Мачыма, год малы будзе вельмі багатым на пародыі...

— Малпа жывёла непрадказальная, свабодалюбівая. Яна сёння адно зробіць, а заўтра — іншае. Ніколі не дасць сябе пакрыўдзіць! Ну і да таго ж — вельмі разумная, усё бачыць, усё запамінае. Хачу, каб у такі артыстычны малпавы год усе мае блізкія і родныя былі здаровыя, каб мы збіраліся разам часцей, каб менш нас атачаў сум, а дабрыні і любові, наадварт, было багата. Асабіста сабе жадаю здзяйснення тых мар, якія ў мяне яшчэ не рэалізаваліся.

Што адказаў Дзед Мароз?

— Дзед Мароз, ёсць такі артыст Радзівілаў. Кажуць, часта табе дарогу пераходзіць. Не перашкаджае гэты персанаж?

— Не перашкаджае, ані! Радзівілаў — добры чалавек, балазе ён са мною побач ужо шмат гадоў. Бывае, змагаюся з ім, бо часам ён злуецца. Але часцей Уладзімір усё ж мудры і сардэчны.

— Часцяком, асабліва ад старэйшых, чую развагі пра новыя пакаленні. Маўляў, людзі становяцца ўсё горшымі. Таму хачу запытаць у Дзеда Мароза, якога лічу досыць аб'ектыўным сведкам таго, якія зараз

растуць дзеці: ці можна па сённяшніх малечах прадказаць тое, у каго яны вырастуць праз зусім ужо і нядоўгі час?

— Дзеці зараз максімальна сучасныя. Усе разумныя, усе ведаюць, чаго жадаюць. Нават зусім малыя! І ўвогуле, тут прэтэнзіі павінны тычыцца не моладзі, а дарослых. Вось, дарагія дарослыя, а згадайце сябе, калі вы толькі пачыналі жыццё! Вашае бурчанне зараз — першая прыкмета старасці. Трэба з гэтым заканчваць, больш радавацца жыццю, усміхацца яму. Тым больш дзеці, моладзь у нас класныя. Проста ім трэба надаваць як найбольш увагі. Чаму яны не слухаюцца, бывае? А вы з імі час разам заўжды бавіце, а? Так, працуеце, дык ёсць жа суботы і нядзелі: для цырка, катка, кінатэатра. У нас расце цудоўнае пакаленне дзяцей, якія любяць нашу краіну. Я спакойны за будучыню Беларусі з такімі наступнікамі.

— Ці залежыць у тым ліку ад Дзеда Мароза стану асобы дзіцяці?

— У нейкай ступені. У Дзедзе Марозе, прынамсі, трэба быць упэўненым, калі запрашаеце яго да свайго дзіцяці. Усяму ўніверсітэты могуць навучыць, у тым ліку і Дзеда Мароза-пачаткоўца, акрамя галоўнага — дабрыні, якая ў цябе альбо ёсць, альбо ты пусты. Не хачу выхваляцца, але нават калі я ў "грамадзянскім", дзеці заўсёды да мяне цягнуцца,

працягваюць рукі. Магчыма, таму, што я чарадзей...

— Што трэба дарыць дзецям, каб у іх узнік жывы інтарэс да мастацтва?

— Бацькі любяць вырашаць пытанні за сваіх дзяцей. З той жа вучобай, напрыклад. Не вельмі правільна, калі выдатныя піяністы становяцца неблагімі дактарамі. Таму трэба прыглядацца да дзяцей, прапаноўваць ім варыянты, не замінаць ісці сваім шляхам. Дзеці не павінны чуць: стоп, якія барабаны, якая гітара?! Малыя ў якасці падарункаў зараз любяць усё новае. Раней памятаю гэты бум на ляльку Барбі. А яны таксама розныя. Я ж спецыяліст ужо: у лялек мяняюцца сукенкі, упрыгожаны і нават валасы. І, дарэчы, лічу Барбі падарункам добрым: яна здатная раскрываць здольнасці дзяўчынікі, густ, светабажанне. Амаль у кожным разумным прэзэнце можна знайсці і сэнс, і карысць.

— Напэўна, Дзед Мароз стамляецца падчас навагодняга марафону?

— Не, я ўжо настроены: трэба падарыць раз у год дзецям свята. А якое свята без Дзеда Мароза і яго падарункаў. Таму гэты персанаж абавязаны дапамагаць дзецям, а разам з тым і дарослым, каб святочныя дні прайшлі прыгожа, ярка і запамінальна. Гэта хутчэй задавальненне, чым праца для Дзеда Мароза.

— Ці лічыць сябе Дзед Мароз работнікам культуры?

— А як жа! Ён павінен быць культурным, акрамя ўсяго астатняга.

— Калі браць паняцце "работнік культуры" ўвогуле, то гэтая місія лічыцца цяжкай ношай, маральна і фізічна?

— Усе прафесіі я лічу складанымі, а заадно — карыснымі, важнымі. Таму лепш выбіраць тое, што табе кладзецца на сэрца, бо так лягчэй потым у жыцці.

— Чым і як натхняцца людзям нашай сферы?

— Любоўю да творчасці, безумоўна. Калі любіш сваю справу, дык будзеш верным ёй да канца сваіх дзён. Той жа бібліятэкар хіба не будзе шчаслівым, калі пабачыць цікавасць у вачах дзіцяці ў адказ на прапанаваную ім кніжку? Тое ж самае і з артыстамі ды іншымі.

— Вельмі хачу, каб Дзед Мароз персанальна, адрасна павіншаваў работнікаў культуры праз нашу газету.

— Дарагія калегі, паважаныя сябры! Як Дзед Мароз і як артыст Уладзімір Радзівілаў віншую вас з Новым годам і Калядамі. Хачу, каб ваша праца ніколі не згасла, каб вашы сэрцы біліся з імпульсам. А наша сфера з кожным годам становілася ўсё больш прыгожай ад новых імёнаў: артыстаў, музыкантаў, пісьменнікаў. Усяго вам самага найлепшага ў гэтыя дні! Цяпла і ўтульнасці ў вашых дамах!

Фота аўтара К

каштоўнасць — нядаўняе?

— А ці дапушчальна ўвогуле будаваць нешта новае ва ўрбаністычных ландшафтах, сфармаваных яшчэ мінулымі пакаленнямі?

— Не ведаю, ці гэта дапушчальна, але... такое здараецца. Таму застаецца хіба імкнуцца да таго, каб новыя пабудовы ўступалі ў дыялог з помнікамі спадчыны: праз матэрыял, колер, форму...

— А ці магчымы такі дыялог?

— Мяркую, што так. Больш за тое, адна з найважнейшых нашых задач — тут я маю на ўвазе спецыялістаў у сферы аховы спадчыны — акурат і палягае ў тым, каб яго распачаць і зрабіць канструктыўным.

— Альбо, усё ж, да канца адстойваць правы спадчыны?

— Як сведчыць практыка, менавіта адсутнасць паразумення паміж усімі зацікаўленымі суб'ектамі прыводзіць да тых жорсткіх інтэрвенцый, якія маюць выключна згубны ўплыў на гістарычныя ландшафты. Таму мы павінны не засцерагацца ад усяго новага, але шукаць тых варыянтаў, калі мінулае і сучаснасць арганічна спалучаюцца паміж сабою і ўступаюць ва ўзаемадзеянне.

— Вось ужо каторы год у Мінску вядуцца гарачыя спрэчкі пра гатэльны бу-

дынак, што паўстаў пасярод ансамбля праспекта Незалежнасці...

— Я быў бы рады, каб з'яўлення таго будынка ўдалося пазбегнуць. У дадзеным выпадку вельмі важна бачыць сітуацыю ў цэлым. Ваш праспект — гэта не проста купнасць асобных будынкаў, але цэльны ўрбаністычны комплекс. Гэта папраўдзе ўнікальны ўзор сацыялістычнага гарадскога планавання сталіцы 1940 — 1950-х — ды ўвогуле гарадскога планавання як такога. Магу без ваганняў параўнаць яго са знакамітым цэнтрам Бразілія, пабудаваным практычна ў той самы час. Ён, дарэчы, ужо ўключаны ў спіс UNESCO.

Адапаведна, праспект Незалежнасці неабходна разглядаць менавіта ва ўсёй паўнаце і менавіта з такім разуменнем захоўваць, развіваць, прыстасоўваць да новых функцый. Але, з іншага боку, не магу сказаць, што той навабуд настолькі ўжо нашкодзіў гэтаму шыкоўнаму архітэктурнаму ансамблю ды знізіў ягоную выключную гісторыка-культурную каштоўнасць. Як мне падаецца, тут не варта надта драматызаваць сітуацыю.

— Падаецца, некаторыя ў Беларусі маюць ментальную праблему ўспрыняцця савецкай архітэктуры як нейкай уні-

Архітэктурная спадчына як урок на будучыню

версальнай культурнай каштоўнасці. Бо ідэйны кантэкст у дадзеным выпадку выклікае не самыя лепшыя асацыяцыі.

— Я не маю ніякіх рэцэптаў на гэты конт. Магу хіба зноў жа прывесці прыклады з маёй краіны. У нас ёсць спадчына нацысцкага рэжыму, а таксама часоў ГДР, і мы ўспрымаем яе як частку нашай гісторыі. Думаю, менавіта гэтак да яе і належыць ставіцца. Натуральна, калі грамадства будзе надта захапляцца такога кшталту спадчынай, гэта стане трывожным сімптомам. Зусім іншая справа — шукаць прадуктыўныя спосабы яе выкарыстання.

— Разам з тым, ці не найбольшую небяспеку спадчыне ХХ стагоддзя нясуць банальныя капіталістычныя працэсы джэнтрыфікацыі. Прыкладам, не так даўно быў знесены фрагмент знакамітай "East Side Gallery" — часткі Берлінскага мура, перайтворанай у галерэю графіці. І ўсё ва ўгоду інтарэсаў дзвелапера, які засвойваў гэты раён пад жытло...

— Ведаецца, грамадскія канфлікты, датычныя аховы спадчыны, здараюцца непазбежна. Мяркую, што нам, спецыялістам у гэтай сферы, вельмі важна заўсёды быць адкрытымі для дыскусій, каб урэшце знайсці аптымальнае вырашэнне праблемы, якое б задаволіла самыя розныя зацікаўленыя бакі і было ўхвальна ўспрынятае ўсім грамадствам — альбо, прынамсі, яго большай часткай. Не варта забываць, што спадчына належыць менавіта грамадскасці.

Што тычыцца згаданай вамі "East Side Gallery"... Як вядома, яна ўключана ў спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў і адрэстаўравана. Ды, нягледзячы на гэта, ёй таксама будзе наканавана спазнаць пэўныя змены і мадыфікацыі — прынамсі дзеля таго, каб выжыць і захаватца для будучыні. Ніхто не спрачаецца з тым, што гэта вельмі важная для грамадства частка спадчыны. Але гэта і не музей, дзе жыццё непарушнае. Горад — гэта ўвогуле не музей, ён жыве і працягвае развівацца...

Фотасюжэт нумара

Да пабачэння, Брэст!

Горад над Заходнім Бугам развітаўся са статусам "Культурная сталіца Беларусі-2015". Прапануем некалькі кадраў з урачыстага гала-канцэрта закрыцця рэспубліканскай акцыі.

Фота Сяргея ТРАФІЛАВА

Намеснік міністра культуры Васіль Чэрнік уручае нагрудны знак "За ўклад у развіццё культуры Беларусі" мэру Брэста Аляксандру Рагачуку.

Супрацоўнікі Брэсцкага абласнога краязнаўчага музея віталі ў вобразях розных эпох.

Сярод узнагароджаных дыпломамі і памятнымі знакамі — мастачка Марыя Радзюк.

Старшыня Маладзечанскага раёўканкама Аляксандр Яківец.

Спяваюць Ігар Пашчэка, Віталій Пракаповіч і Аляксандр Саладоўнік.

Старшыня Брэсцкага гарвыканкома Аляксандр Рагачук узнагароджвае мастацкага кіраўніка тэатра танца "Фантазія" Ігара Горбікава.

Дзяжурны па нумары

Ні спевы, ні дыскатэкі

Канец года выдаўся багатым на камандзіроўкі, таму была магчымасць паназіраць за працай сельскіх клубаў у розных абласцях. Асабліва цікавілася працай з традыцыйнай культурай, але заўважыла і больш агульныя тэндэнцыі.

Алена ЛЯШКЕВІЧ

Часта сутыкаешся з аповедамі кшталту “ў нас быў фальклорны гурт, актыўна выступаў, але носьбіты традыцыйнай культуры пастарэлі, пахварэлі, перасталі хадзіць на рэпетыцыі”. Калі ж нават гурт той існуе, то “сілы ўжо не тыя”, бабулям складана выбрацца з выступам за межы раёна, цяжка пераносіцца дарога.

Складана з пераемнасцю: дзеці мала цікавяцца фальклорам. Мабыць, гэта агульныя праблемы адукацыі ў любой сферы: школьнай, пазашкольнай, універсітэцкай. Проста таму, што сучасныя навучэнцы не будуць займацца тым, што ім нецікава. Выкладчыку трэба, умоўна кажучы, праспяваць і затанчыць (не толькі ў пераносным значэнні), каб яго слухалі і хадзілі на заняткі. З гурткаў жа, куды прывялі бацькі без асаблівага імкнення да пэўных ведаў з боку дзіцяці, навучэнцы “разбегваюцца”, ледзь дасягнуўшы падлеткавага ўзросту.

Дзеля справядлівасці варта заўважыць, што дзецям і моладзі можа быць нецікава не толькі фальклор, але клубныя паступкі як такія. Дыскатэкі, скажам. Нават калі ў вёсцы ёсць моладзь і падлеткі, культработнікі кажучы: патэнцыйныя наведвальнікі аддаюць перавагу камп’ютару. Падобна, што гэта залежыць ад традыцый, якія склаліся ў асобна ўзятым населеным пункце. Дзесьці былыя аднакласнікі, з’езджаючыся да бацькоў на выхадныя, імкнуцца пабачыць адно аднаго ды ідуць на дыскатэку, а дзесьці — не.

Культработнікам не стае мясцовых метадычных матэрыялаў. Старыя фальклорныя запісы з гукам ці відэа — рэдкасць, і часта яны няякасныя. Зноў жа: дзецям іх слухаць нецікава. Калі метадычны фонд неалічбаваны, ён хутка псуецца. Але каб захоўваць гук на аналагавых носьбітах, бабіну ці касету трэба час ад часу перамотваць, пажадана на тым жа магнітафоні, на якім яна была запісаная. Часта гэта немагчыма, таму даводзіцца выбіраць “меншае зло”. Можна перапісаць стужку для працы, а да першай копіі ставіцца больш ахайна, але і такой магчымасці часта няма.

Таму ў працы даводзіцца выкарыстоўваць “чужы” матэрыял: добра, калі ўзяты хаця б з тэрыторыі раёна. І тое, кім вёскамі можа быць адлегласць у дзясяткі кіламетраў ці рэчка, якая звычайна падзяляе этнаграфічныя мікрэзоны. Пра матэрыял, “падгляджаны” на абласных мерапрыемствах ці ў кніжках без прывязкі да мясцовасці, і казаць няма чаго. Мабыць, такі абмен вопытам пасуе сцэнічным гуртам...

Бывае, нават “свой” матэрыял існуе ў выглядзе сцэнарыяў святаяў, створаных калісьці на аснове апытання носьбітаў традыцый. Але дакладнай пашпартызацыі звестак няма, і наступным пакаленням работнікаў культуры ўжо складана разабрацца, што ў старой метадыцы ўзята з вопыту мясцовых жыхароў, а што — з досведу іншых устаноў. Новы год, 23 лютага, 8 сакавіка, майскія святы, 3 ліпеня, дажынкi, Дзень настаўніка, маці, пажылога чалавека... Ад культработніка залежыць, ці ўключыць у праграму выступы аўтэнтычных гуртоў і пераймальнікаў фальклору. А на арганізацыю традыцыйных святаяў можа і не застацца сіл.

З праблем, знаёмых у зімовы перыяд амаль любому сельскаму клубу ці бібліятэцы, — недастатковае ацяпленне. Такія ўмовы працы разам з пытаннем, як дабрацца да райцэнтра на нараду, калі транспарт штотды не ходзіць, дадаюць складанасць. А калі аўтобус ходзіць, то каштаваць можа да 30 тысяч у адзін бок — сума для культработніка з невялікім заробкам значная. Некаторыя маюць уласны транспарт, іншыя — даўно засвоілі майстэрства аўтаспыну.

У раёнах скардзяцца на адсутнасць стандартнага штатнага раскладу для сістэмы культуры. А хочацца і гукааператара ў штат, і фатограф, і сістэмнага адміністратара... Таму складаецца ўражанне, што сучасны культработнік павінен быць і швец, і жнец, і на дудзе ігрэц. Добра, калі гэтак атрымліваецца. А калі не?

Неаднойчы ў сваіх артыкулах я згадваў, што Мінская вобласць — узорная ў сферы культуры. З’яўляецца яна такой і цяпер — як ніяк, а статус цэнтральнага рэгіёна краіны абавязвае да многага. Гэтую ўзорнасць можна ўбачыць шмат у якіх сферах: ад ўзроўню аказання культурных паслуг насельніцтву да наяўнай матэрыяльна-тэхнічнай базы шматлікіх гарадскіх, раённых і сельскіх устаноў культуры.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Але гэта зусім не азначае, што Дзяржаўная праграма “Культура Беларусі” на 2011 — 2015 гады не паспрыяла яшчэ большаму развіццю сферы культуры вобласці. За пяць гадоў тут з’явіўся шэраг новых устаноў — згадаю хоць бы пабудаваны “з нуля” Палац культуры ва Уздзе, — а таксама значна ўмацаваліся як матэрыяльна-тэхнічная база, так і кадравае забеспячэнне галіны. Праўда, як і ў іншых абласцях Беларусі, не абышлося на Міншчыне без недапрацовак, звязаных, у першую чаргу, з невыкананнем даведзеных Дзяржпраграмай паказчыкаў, а таксама з адкладзенымі рамонтамі ў некаторых раённых кінатэатрах.

Пазітыў і не толькі

Пасля дня збору інфармацыі па шэрагу раёнаў магу сказаць: пазітыў ад дзейнасці Дзяржпраграмы не хаваюць. Так, выконваючая абавязкі начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Маладзечанскага райвыканкама Алена Іванько распавяла, што ўсе гады дзеяння дакумента раёну выдаткоўваліся асцярожна на паляпшэнне матэрыяльна-тэхнічнай базы гарадскіх і сельскіх устаноў.

— Так, у 2015 годзе мы набылі камп’ютары ў нашы бібліятэкі на суму каля 20 мільёнаў рублёў, — кажа Алена Мар’янаўна. — Таксама закупілі сцэнічныя касцюмы для калектываў прыкладна на 40 мільёнаў рублёў ды музычныя інструменты для дзіцячай школы мастацтваў на 70 мільёнаў.

Па словах начальніка мясцовага аддзела ІПКМ Клецкага райвыканкама Святланы Чалык, шмат грошай было выдаткавана на закупкі камп’ютараў для бібліятэк, набыццё музычных інструментаў, касцюмаў ды старадаўніх прадметаў і артэфактаў для мясцовага раённага музея. Акрамя таго, згодна з

Дзяржпраграмай, яшчэ ў 2011 годзе ў Клецку быў завершаны рамонт Свята-Уваскрасенскай царквы. Тады адрамантавалі фасад і дах помніка архітэктуры, на што пайшло больш за сто мільёнаў рублёў.

— Гэтыя фінансы дазволілі нам умацаваць матэрыяльна-тэхнічную базу ўстаноў, — адзначыла Святлана Чалык. — А паляпшэнне базы паспрыяла нам у выкананні ўсіх паказчыкаў, даведзеных Дзяржпраграмай.

Віна аптымізацыі

Праўда, варта сказаць, што не ўсюды паказчыкі Дзяржаўнай праграмы на 2011 — 2015 гады былі выкананы. На той жа Клецчыне так і не быў адрамантава-

Канцэрты без гледача?

Міншчына: вынікі Дзяржпраграмы “Культура Беларусі” на 2011 — 2015-ы

ны кінатэатр “Іскра”, а ў Крупскім раёне, па словах начальніка аддзела ІПКМ Алены Дамаронак, узніклі складанасці з выкананнем плана платных паслуг.

— У рамках выканання мерапрыемстваў Дзяржпраграмы для ўстаноў культуры раёна было выдаткавана і асвоена больш за 730 мільёнаў рублёў, якія пайшлі на ўмацаванне матэрыяльна-тэхнічнай базы галіны, — кажа Алена Аляксандраўна. — Але праблема палягае ў іншым. Справа ў тым, што за 2013 — 2015 гады ў Крупскім раёне былі зачынены 10 устаноў культуры, а 22 — рэарганізаваны. Акрамя таго, за гэтыя тры гады мы значна скарацілі штат: у нас стала на 18 штатных адзінак менш. Таму выконваць планы платных паслуг цяпер больш складана.

Па словах кіраўніка сферы, заўважальнасць залы ў мясцовым раённым Цэнтры культуры на сёння не вельмі высокая.

— Найбольш гледачоў да нас прыходзіць падчас дзяржаўных святаяў, — кажа суразмоўца. — А вось камерцыйныя канцэрты заездных артыстаў ідуць даволі складана, нягледзячы на тое, што кошт білетаў мы значна не ўзнімалі. Людзі не могуць сёння выдаткаваць столькі грошай на набыццё білетаў, як год ці два таму.

Заўважальнасць — вось дзе пытанне

Амаль тыя самыя словы мне давялося пачуць і ад начальніка аддзела ІПКМ Уздзенскага райвыканкама Алены Спірынай.

— Усе нашы ўстановы культуры паспяхова выконваюць планы платных паслуг, а вось глядзельная зала ў новым Палацы культуры заўважальнасць не так добра, як хацелася б, — кажа Алена Спірына. — І гэта нягледзячы на тое, што кошт білетаў з мінулага года ўвогуле не змяніўся!

Сёння ў аддзеле аналізуюць сітуацыю. Мо палацу варта мяняць рэпертуар, запрашаць іншых артыстаў, працаваць над рэкламай мерапрыемстваў.

— Хаця ёсць у гэтым, так бы мовіць, і аб’ектыўныя факта-

ры, — кажа кіраўнік раённай сферы культуры. — Напрыклад, жыхары раёна ўжо, што называецца, спешчаны ўвагай айчынных зорак і хочучы пабачыць нешта новае. Таксама існуе і асабісты фактар, фактар артыста. Да слова, калі да нас прыезджае Аляксандр Саладуха, праблем з заўважальнасцю залы ў Палацы культуры не ўзнікае. Бо гэты артыст, бывае, і сам тэлефануе кіраўнікам нашых прадпрыемстваў, запрашае наведаць канцэрт, клапоціцца пра належную рэкламу свайго мерапрыемства... А вось пра некаторых іншых айчынных зорак такога, на жаль, не скажаш.

Што да іншых паказчыкаў, даведзеных Дзяржпраграмай, дык яны ў раёне выконваюцца. — Дзяржпраграма аказала нам вялікую падтрымку, — сцвярджае Алена Спірына. — Так, на сёння ў раёне існуе 14 калектываў са званнямі “народны” і “ўзорны”, якія маюць шыкоўныя касцюмы, набытыя нядаўна. Таксама мы абнавілі камп’ютарны парк у бібліятэках і ў нашым раённым музеі, набылі шмат музычных інструментаў для раённай ДШМ. Напрыклад, адна з апошніх закупаў — акардэон за 46 мільёнаў рублёў. Так што Дзяржпраграма была нам, натуральна, толь-

ка на карысць, і мы вельмі чакаем новай праграмы.

ка на карысць, і мы вельмі чакаем новай праграмы.

Вынікі і чаканні

Натуральна, звязваюся я і з Мінскім абласным выканаўчым камітэтам. Як распавяла ў гутарцы з “К” выконваючы абавязкі начальніка галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Мінскага аблвыканкама Святлана Баранок, Дзяржаўная праграма “Культура Беларусі” на 2011 — 2015 гады з’яўлялася для рэгіёна вельмі патрэбнай і значнай.

— Мэта Дзяржпраграмы зразумелая і прэзрыстая: паляпшыць матэрыяльна-тэхнічную базу ўстаноў культуры Беларусі, — кажа Святлана Аляксандраўна. — Што да Міншчыны, дык амаль усе паказчыкі нам удалося выканаць на сто працэнтаў. Так, мы правялі рамонт у многіх бібліятэках, музеях, на шэрагу аб’ектаў гісторыка-культурнай спадчыны... Адзінае, што нам не ўдалося — гэта забяспечыць рамонт і абсталяваць найноўшай тэхнічнай апаратурай установы культуры кінавідэапракату. Прычына зразумелая — скарачэнне фінансавання, прадугледжанага пад названым мэтамі.

Таксама, па словах суразмоўцы, на сённяшні дзень існуюць праблемы і па выкананні паказчыкаў па наведвальнасці тэатральна-відовішчных устаноў.

— Наведвальнасць тэатральных імпрэз на Міншчыне нас прызнаюць, не вельмі радуе, — кажа Святлана Баранок. — Праўда, у гэтым ёсць і аб’ектыўныя прычыны: складаная дэмаграфічная сітуацыя і тое, што прыбыткі насельніцтва Беларусі за апошні час не раслі, а цэны на білеты засталіся даволі высокімі. Усё гэта прывяло да зніжэння заўважальнасці дзвюх нашых тэатральных устаноў. Разам з тым, усё гэта, лічу, — стымул для развіцця, пошуку новых ідэй і формаў работы. Трэба рупіцца, змагацца за гледача, шукаць сучасныя тэмы і актуальныя творы, пастаянна абнаўляць рэпертуар — і тады вынік не прымусяць сябе чакаць.

Да слова, падобная праблемная сітуацыя на сёння назіраецца і ў эстрадным жанры.

— Не скарэц, што эстрадных выканаўцаў на Беларусі даволі багата, і яны шмат гастралююць па Міншчыне, — кажа візаві. — І ўсё гэта цалкам зразумела, бо наш рэгіён — самы блізкі да сталіцы. Але падобная сітуацыя прывяла да таго, што цяпер амаль у кожным раёне адбываецца прыкладна 8 — 10 разнастайных камерцыйных канцэртаў на год, а вядомыя айчыныя артысты прыезджаюць у нашы райцэнтры ўжо не першы і нават не другі раз. Натуральна, глядач выбірае таго артыста, хто яму даступна.

Менавіта з гэтай прычыны, як лічыць Святлана Баранок, сёння сабраць поўную залу супрацоўнікам таго ці іншага раённага дома ці цэнтра культуры даволі цяжка.

— Вырашыць дадзеную праблему можна, — лічыць суразмоўца. — У першую чаргу, варта, на мой погляд, рупіцца пра належную рэкламу будучых мерапрыемстваў, прычым не толькі з боку культработнікаў, але і саміх артыстаў. Інакш даўдзеецца змірыцца з малой заўважальнасцю залы ці зніжаць кошт білетаў ды ганарараў айчынным выканаўцам. І, натуральна, трэба больш шчыльна працаваць як з кіраўнікамі гарадскіх прадпрыемстваў, так і з раённымі прафсаюзамі.

ФОТОФАКТ

Гоя... Пікаса...

21 снежня ў Нацыянальным мастацкім музеі адкрылася выстава графікі Францыска Гоі і Пабла Пікаса з калекцыі Дзяржаўнай каралеўскай акадэміі прыгожых мастацтваў Сан-Фернандо (Мадрыд, Іспанія). У экспазіцыі — 80 арыгінальных афортаў Гоі з серыі “Капрычас”, “Таўрамахія”, “Дыспаратас”, “Бядоты вайны” і 15 аркушаў Пікаса — з цыкла “Сюіта Валара”, ілюстрацыі да навэлы Анарэ дэ Балзака “Невядомы шэдэўр” і іншыя работы.

У наступных нумарах — матэрыял пра выставу.

На здымках: мастак і мастацтвазнаўца Хуан Бардэс Кабальера; рэпрадукцыі гравюр Францыска Гоі “Іншы спосаб паляваць пешым” (зверху) і Пабла Пікаса “Мастак і мадэль, якая вяжа на спіцах”.

Фота Барыса КРЭПАКА

К

К

У фільме-пераможцы Нацыянальнага конкурсу ігравага кіно Мінскага міжнароднага кінафестывалу "Лістапад-2015" маладога рэжысёра Мікіты Лаўрэцкага "Беларускі псіхат" ёсць наступная сцэна. Маладыя людзі спрабуюць патрапіць на лецішча, але аказваецца, што ў іх няма ключа ад брамы. І тады тры хлопцы і тры дзяўчыны, асабліва не пераймаючыся, пералазяць цераз нечаканую перашкоду. Гучыць рэпліка, накіраваная да спадарожніка, меркаванага гаспадара: "Ну а да ча хоць твая?.."

Намаганні маладога "незалежнага" беларускага кіно патрапіць у вялікі кінасвет выглядаюць прыкладна гэтак жа. З аднаго боку, здэрка і адважна, у адпаведнасці з нашым энергічным часам, з іншага — недарэчна і камічна. Бо пакуль "незалежная" моладзь па-

Часам назірання за шматлікімі гучнымі праектамі, што ладзяць адзін за адным сталічныя музеі ды прыватныя экспазіцыйныя пляцоўкі, напрошваецца адназначны вывад: беларусы ідуць у выставачную залу па зорныя імёны. Прычым нашы зоркі не падаюцца звычайнаму чалавеку велічымі: публіка чакае слаўтасцей з-за мяжы. Здаецца, ніводзін беларускі мастак не стаў шырока вядомым на Радзіме, пакуль не пабываў у іншых краінах. Гэты феномен мне незразумелы...

Калі хтосьці пачынае засмучацца, маўляў, як можна вывозіць айчыны здабытак за мяжу, у адказ заспакойваю: ён вернецца! Для айчынных творцаў замежныя вакацыі пакуль застаюцца адзіным шляхам да славы, і нельга яго перакрываць! Хто б сёння казаў пра Суціна ці Шагала, каб яны не апынуліся на Захадзе? Пакуль Забораў працаваў толькі ў Беларусі, яго палатнам бракавала такога розгаласу, як пасля чужаземнага прызнання (хоць веліч таленту, бясспрэчна, была аднолькавай па розныя бакі мяжы!).

Новая праграма нашага калектыву — тэатралізаваны вакальна-харэаграфічны праект "Кірмаш" — выклікала вялікую цікавасць сталічнай грамадскасці. Пасля яе прэм'еры ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі пачулі шмат добрых водгукаў ад людзей розных пакаленняў. І, у сваю чаргу, павінны выказаць удзячнасць усім, хто нам дапамагаў.

Праграма была здзейснена дзякуючы гранту Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, выдаткавана на яе пастаноўку. Складалася яна нялёгка. Бо хацелася з'яднаць асобныя нумары ў падабенства сучаснага спектакля. Пры цяперашняй колькасці інфармацыі і відовішчаў публіку трэба здзіўляць нечаканым, прывабліваць не толькі выдатнай якасцю, але і прыцягальнай "упакоўкай". Таму фармат тэатралізаванай кампазіцыі, якая прыносіла б эстэтычную асалоду і адначасова схіляла да роздуму, падаўся вельмі прыдатным. Было зразумела,

Ключы ад брамы

Т Э К С Т

Антон СІДАРЭНКА,
кінакрытык

■ У кіно ёсць асаблівае: яно не можа існаваць у адрыве ад індустрыі. Бядой сучаснага беларускага кіно якраз і з'яўляецца адставанне мясцовай індустрыі ад сусветнага стандарту.

гражае здзівіць белы свет "безбюджэтным" кіно, у сталічных мультыплексах праходзяць прэм'еры блокбастараў з шматмільённымі бюджэтамі, чые ўзроўні нашы фільмэйкеры апрыйрэ дасягнуць не ў стане. Але многія беларускія аўтары, якіх і маладымі ўжо называць можна з нацяжкай, хутчэй, пачаткоўцамі, мабыць, пакуль не

зусім разумеюць, што за свет ляжыць за жаданай "брамай", якую яны імкнуцца пераадолець.

Творчасць заўсёды была спосабам самарэфлексіі чалавека, сродкам яго мастацкага самавыяўлення. Але ў кіно ёсць асаблівае: яно не можа існаваць у адрыве ад індустрыі. Бядой сучаснага беларускага кіно якраз і з'яўляецца адставанне мясцовай індустрыі ад сусветнага стандарту. На стварэнне не самых складаных тэлесерыялаў наша база яшчэ здольная, але на нешта больш маштабнае ўласных рэсурсаў ужо не стае. Прычым, справа не толькі ў фінансах. Адметная асаблівае сучаснай кінаіндустрыі — яе "чалавекаёмістасць".

Тэхніка становіцца ўсё больш даступнай, а добрых, усебакова адуканых прафесіяналаў кіно не дадаецца. Хутчэй, наадварот.

Беларускія "незалежныя", некаторыя з якіх так прашумелі на апошнім "Лістападзе", пакуль што балансуюць на мяжы прафесіяналізму. Кінамастацтва якраз такая сфера, у якой аднаго таленту відавочна недастаткова. Уласна, што і паказваюць фільмы, некаторыя з якіх збіраюць поўныя залы публікі, узбуджанай з'явай пад маркай "нацыянальнага". Калі з візуальным шэрагам у "незалежных" не так і блага — відавочны плён ад даступнасці высокакачэснага лічбавых камер, дык з драматургіяй, акцёрскай гульнёй усё няпроста. Чакаць іншага ад самавукаў або выпускнікоў самадзейных кінашкол і не даводзіцца. Сумна, калі ў стылістыцы аматарскага кіно пачынаюць працаваць дасведчаныя аўтары, якія раней супрацоўнічалі з буйнымі студыямі.

Што да дэбютантаў, галоўнае, каб яны самі ўсведамлялі не-

абходнасць пераходу на якасна іншы ўзровень і не супакойваліся пад апладысменты напоўненых сваякамі ды сябрамі членаў здымачных груп залаў. Магчыма, не ўсім з іх варта імкнуцца абавязкова здымаць аўтарскае кіно. Урэшце, свет клінам не сышоўся на кіно haute couture, можна з поспехам працаваць і ў жанравым кірунку. Але ісці ў прагрэсіўныя навучальныя установы або непасрэдна на здымачныя пляцоўкі да вопытных майстроў нашым "незалежным" і "безбюджэтным" трэба абавязкова. Зразумела, большасць з іх марыць аб чырвоных дарожках найпрэстыжных фестываляў. Аднак, вопыт паказвае, што поспех выбірае не проста годных, але і тых, хто ўмее змяняцца да лепшага.

І вяртаючыся да пачатковага эпизоду брамы ад лецішча — адна з актрыс браму пераадолець так і не здолела. Рэжысёру давалося зрабіць у гэтым месцы мантажны стык. Кіно — мастацтва магчымага.

Імёны найлепшыя — свае

м е р к а в а н н е

Ларыса БОРТНИК,
дырэктар мастацкай галерэі "Дом карцін"

Прысваенне ганаровага звання народнага мастака Беларусі дазваляе нашаму Міністэрству культуры набываць лепшыя работы творцы. Асноўныя палотны творцаў, адзначаных гэтым званнем, з'явіліся ў фондах музеяў, прычым не толькі сталічных, але і рэгіянальных: мастацкіх, краязнаўчых, гістарычных... Дзякуючы гэтым закупкам, у краіне вымалёўваецца панарама творчай дзейнасці пэўных слаўтых землякоў. Але многае са спадчыны выбітных дзеячаў было вывезена за мяжу, выкуплена прыватнымі калекцыянерамі. Таму галоўнай ідэяй нашага "Дома карцін" стала жаданне сабраць тое, што засталася ў свабодным доступе, каб аб'яднаць пад адным дахам усіх 19 народных мастакоў, якія займаліся жывапісам і графікай (яшчэ дванаццаць, якім быў прызначаны гэты ганаровы тытул, стваралі скульптуры). Заснавальніцай галерэі цікавіла не званне

само па сабе, а прызнанне дзяржавай гэтых мастакоў важнымі для культуры Беларусі.

Калі зацікаўленая асоба пачынае збіраць калекцыю, то сутыкаецца з тым, што карціны асобных мастакоў адсутнічаюць на рынку. У когосьці мелкамазочнае пісьмо: ён старанна прапрацоўвае кожны сантыметр палатна, можа па некалькі месяцаў даводзіць работу да дасканаласці. Таму яшчэ ў працэсе працы за ім стаіць чарга пакупнікоў. А ёсць тыя, хто піша шырокімі мазкамі ці з захапленнем маюць пяць-шэсць эцюдаў за дзень. І той, і другі сапраўдныя геніі, але з творами першага для калекцыянера будзе звязана больш складанасцяў.

Нават тых, каго сёння цяжка знайсці, мы змаглі паказаць адной-дзвюма работамі. У прыватнасці, доўга займаліся варыянтамі, як прадставіць творчасць Міхаіла Савіцкага. У выніку нам пашчасціла выкупіць з прыват-

■ Мы імкнёмся зрабіць калекцыю максімальна даступнай беларусам, напрыклад, правезці яе па рэгіёнах. Спадзяюся, прыдзем і да абмена фундаментальнымі калекцыямі з "Дамамі карцін", якія знаходзяцца ва Украіне і Расіі.

най калекцыі даволі прыстойны нацюрморт і пейзаж. Таксама вельмі цяжка далася спадчына Раісы Кудрэвіч. Адзіная на сённяшні момант у Беларусі жанчына сярод народных мастакоў яшчэ пры жыцці прадала свае палотны італьянскаму калекцыянеру. Праз асабісты стасункі мы адшукалі таго зборшчыка і ўпрацілі яго прапрадаць асобныя карціны са сваёй калекцыі для беларускага музея.

Калі заходзіць гаворка пра Кудрэвіч, згадваю яе мужа Адольфа Гугеля. У свой час на ўзнагароду вылучалі абаіх, але чыноўнікі абмежаваліся адным званнем, так бы мовіць, на сям'ю... Імя Кудрэвіч гучыць, а Гугель, як мне падаецца, аказаўся недаацэненым...

Гэта, прынамсі, несправядліва, бо многія палотны, якія ўвайшлі ў скарбніцу айчыннага мастацтва, яны пісалі разам...

Зыходзячы з таго, што можна было сабраць, лічу, калекцыя атрымалася моцная! На працягу месяца з дня адкрыцця яна экспанавалася ў залах "Дома карцін". Зараз яна знаходзіцца ў запасніках, але перыядычна мы будзем вяртацца да фондавых каштоўнасцяў: у залежнасці ад пэўнай даты, ідэі, новага паступлення ў частцы галерэі будуць праходзіць экспазіцыі асобных частак збору. Мы імкнёмся зрабіць калекцыю максімальна даступнай беларусам, напрыклад, правезці яе па рэгіёнах. Спадзяюся, прыдзем і да абмена фундаментальнымі калекцыямі з "Дамамі карцін", якія знаходзяцца ва Украіне і Расіі.

Гэта пакуль у планах. Зараз жа пачынаем фарміраваць свой фонд сучасных мастакоў — тых, каму пашчасціла быць вучнямі нашых народных. У кожным з іх ёсць водбліск слаўтага Настаўніка. Хто ведае, магчыма ў іх атрымаецца стаць героямі для суайчыннікаў і без зацягнутага падарожжа далёка за межы Бацькаўшчыны...

Занатавала
Настасся ПАНКРАТАВА

"Кірмаш": востраў міра і скарбаў

м е р к а в а н н е

Галіна ГАРЫНОВІЧ,
балетмайстар Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору Беларусі імя Генадзя Цітовіча

■ Мы атрымалі запрашэнне на Рэспубліканскі фестываль нацыянальных культур у Гродне... Але як праграму вывезці на гастролі? Трэба, каб зацікавіліся і замежныя імпрэсары. Таму для іх быў зроблены відэазапіс. Так што будзем чакаць прапаноў!

што для большай відовішчнасці патрабуецца больш танцавальных нумароў, што праграма мае быць, скажам так, міжнароднай. Але якую тэму абраць?

Спыніліся на кірмашы, бо там можа быць усё. І завітваюць туды прадстаўнікі самых розных

народаў, прапаноўваючы свае тавары, дэманструючы сваю нацыянальную культуру. А галоўнае — праз усё гэта ёсць магчымасць у наш неспакойны час паказаць Беларусь гэтакім астраўком міра, краінай, што яднае народы, якія яе насыляюць, імкнецца прымірыць канфлікты паміж дзяржавамі.

Ідэя тэатралізаванай праграмы знайшла падтрымку і ў кіраўніцтва калектыву, і ў самой трупы. Сцэнарый я некалькі разоў перапісвала, удасканальвала. У час працы над ім было вырашана ўсё ж адмовіцца і ад залішняй разгорнутасці на два аддзяленні замест аднаго, і ад асобных герояў, якія разыгрывалі б перад намі нейкую сюжэтную гісторыю. Бо ў такіх выпадках музычныя нумары б

дадатковымі, "устаўнымі", а не цэнтральнымі, як нам хацелася. У выніку ўзніклі чатыры дзяўчыны-сяброўкі, якія ходзяць па кірмашы, дзівяцца на тое-сёе, абменьваюцца думкамі ды жартачкамі. У іх ролях, вядома, выступілі артысткі нашага хору.

Для гэтай праграмы мы не толькі паставілі новыя нумары (у прыватнасці, яўрэйскі, польскі, цыганскі, казачы ды іншыя танцы), але і аднавілі лепшую класіку калектыву. Да прыкладу, праз амаль паўстагоддзя вярнулі з нябыту адну з нашых перлінаў — танец "Прадай, бабуля, бычка". Сёння нават невядома, хто яго паставіў — не засталася ніякіх запісаў, і я аднаўляла яго па вусных аповедах тых, хто калісьці яго танчыў.

Сцэнічныя строі зрабіў цудоўны мастак Юрыі Піскун, штосьці яшчэ будзе дашывацца. Бо пакуль для асобных нумароў нам далі ў арэнду свае касцюмы і Бе-

ларускі дзяржаўны харэаграфічны ансамбль "Харошкі", і цыганскі тэатр "Gipsy band", якім мы вельмі ўдзячны. Не меншая падзяка — Нацыянальнаму акадэмічнаму драматычнаму тэатру імя Максіма Горкага, які прадставіў нашым вядучым гарнітуру. Так што ў поўным сэнсе слова праграма стваралася талакой.

На сёння самае важнае — што чакае яе ў будучым. Так, мы атрымалі запрашэнне на Рэспубліканскі фестываль нацыянальных культур у Гродне: наша кампазіцыя будзе яго адкрываць. Літаральна праз некалькі дзён пасля прэм'еры да нас завіталі прадстаўнікі беларускіх дыяспар у Польшчы, Ізраілі, Францыі і іншых краінах, мы паўтарылі ім праграму найпрост у рэпетыцыйнай зале. Але як яе вывезці на гастролі? Трэба, каб зацікавіліся і замежныя імпрэсары. Таму для іх быў зроблены відэазапіс. Так што будзем чакаць прапаноў!

Занатавала Надзея БУНЦЭВІЧ

Меркаванні калумністаў і экспертаў газеты не абавязкова адлюстроўваюць пункт гледжання рэдакцыі.

Тактыка культурнага развіцця

Парыжскія гродзенцы

У Гродзенскім гісторыка-археалагічным музеі працуе выстава “Мастакі Парыжскай школы — ураджэнцы Гродзеншчыны” з карпаратыўнай калекцыі ААТ “Белгазпрамбанк”, якая з’яўляецца часткай маштабнага праекта “Мастакі Парыжскай школы з Беларусі”.

Экспануецца пятнаццаць палотнаў нашых таленавітых землякоў — Пінхуса Крэменя (1890 — 1981), які нарадзіўся ў Жалудку, і Восіпа Любіча (1896 — 1990) з Гродна. Большасць паказаных твораў унесена ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў Беларусі.

Прадстаўленыя мастакі — амаль што равеснікі, з падобнымі лёсамі — нарадзіліся ў небагатых яўрэйскіх сем’ях, скончылі мастацкія вучылішчы, дабраліся да Парыжа, каб ажыццявіць мару — рэалізаваць свае творчыя здольнасці адпаведна асабістага разумення света, чалавека, сябе. Як вядома, Парыжская школа была аб’яднана не адзінствам стылістычнага кірунку, а тым неўтаймоўным творчым напалам, які панавалі сярод мастакоў-асаюддзя, дазваляючы не абмяжоўваць сябе ў спосабах духоўнага самавызначэння. Магчыма, адзінай агульнай рысай з’яўлялася адмаўленне ад рэалістычнага метаду адлюстравання, пошуку адметных фармальна-сродкаў выказвання, якія засноўваліся на стылівай шматграннасці папярэдніх дасягненняў тагачаснага французскага мастацтва.

Пінхус Крэмень — жывапісец, графік, скульптар. Яго палотны адрозніваюцца найперш выразна яркай каларыстыкай, сакавітай стракатасцю ўспрымання наваколля. Яго вуглаватыя, часта геаметрычна рытмізаваныя нацюрморты паказваюць рэчы, якія жывуць зусім не “ціхімі жыццём”, а гатовыя рухацца, ураціць нас моцным водарам ці спакусіць чымсьці смачным. Партрэтныя выявы, нават знешне больш строгіх жанчын, прасякнуты ўнутранай дынамікай, выразнай экспрэсіяй пачуццяў. Напружанасць вобразнага ладу, буйства колераў, расплаўленых яркім сонцам, змяшаных гарачым ветрам, у творы “Пейзаж у Сера” дазваляюць нам прасякнуцца атмасферай радаснага чакання часоў нязбыўна-хвалюючага.

■ Магчыма, адзінай агульнай рысай Парыжскай школы з’яўлялася адмаўленне ад рэалістычнага метаду адлюстравання, пошуку фармальна-сродкаў выказвання, якія засноўваліся на стылівай шматграннасці папярэдніх дасягненняў тагачаснага французскага мастацтва.

Восіп Любіч — жывапісец і графік, пісаў алеем, гуашшу, акварэллю, пастэллю, любіў афорт. У яго работах прасочваецца ціха-спакоены лад жыцця, калі мастак занатоўвае пэўны часавы адрэзак і працягвае яго як надаўжэй. “Сена ў Парыжы” ўпэўнівае нас у адвечнай нязменнасці гэтага гарадскога краёвяду. Сцэна павольнага шпацыру мужчыны з сабакам прасякнута светлым задумлівым настроем, які працягваецца ў пейзажы з чырвонымі дахамі, дзе прыглушаная каларыстыка лабудой суадносіцца з прасветленым даляглядам. Як вядома, Любіч захапляўся тэатральнымі і цыркавымі сюжэтамі, якія ўзноўлены ў работах “Танцоўшчыца з бубнам”, “Аўтапартрэт з мадэллю”, дзе мадэль падобна да ўдзельніцы цыркавага дзейства ў характэрным “клоўнскім” касцюме. Гэтыя, здавалася б, дастаткова дынамічныя сцэны напоўнены выразнай сузіральнасцю, у іх спыняецца знешні рух і ўвага мастака канцэнтруецца на пэўных імгненнях, з якіх і складаецца жыццёвая плынь.

Выстава ў Гродна — яшчэ адна магчыма-сць звярнуцца да яркага фрагменту нашай магутнай культурнай спадчыны, каб не страціць у напластаваннях стагоддзяў сваю гістарычную памяць.

Марына ЗАГІДУЛІНА, мастацтвазнаўца Гродна

Мінская абласная бібліятэка імя Аляксандра Пушкіна — першая публічная бібліятэка — адзначае 25 снежня 115 гадоў з дня заснавання. У сакавіку 1899-га камісія па падрыхтоўцы да святкавання стагоддзя Пушкіна паставіла пытанне аб адкрыцці ў Мінску публічнай бібліятэкі ягонага імя, каб “тым самым назаўсёды захаваць у памяці народа імя вялікага рускага паэта”. 25 снежня 1900 года Мінская гарадская дума на чале з губернатарам графам Карлам Чапскім прыняла рашэнне аб адкрыцці першай публічнай бібліятэкі горада і стала яе заснавальнікам.

Бібліятэка імкнулася падтрымліваць кантакты з творчай інтэлігенцыяй. У гонар 80-гадовага юбілею Льва Талстога на агульным сходзе было прапанавана абраць пісьменніка ганаровым членам бібліятэкі. Гэтае званне ганаровага ён прыняў з удзячнасцю. Сталым чытачом установы быў Максім Багдановіч... Пасля 1917 года доступ у бібліятэку зрабілі бясплатным. Тут пачалі працаваць розныя гурткі: рэцэнзэнцкі, дапамогі вёсцы, па самаадукацыі, па працы з дзецьмі... У 1938-м бібліятэку рэарганізавалі ў Мінскую абласную імя Аляксандра Пушкіна. У гады гітлераўскай акупацыі кніжны фонд знішчылі гітлераўцы. Для аднаўлення яго кнігі паступалі з дзяржаўнага фонду літаратуры, а таксама бібліятэк усёй краіны.

Прыярытэты

Сёння “Пушкінка” — галоўная бібліятэка рэгіона. Яна прымае ўдзел у вызначэнні прыярытэтаў бібліятэчнай палітыкі Міншчыны. Гэта сучасны інфармацыйны, культурна-асветніцкі і адукацыйны цэнтр рэгіянальнага значэння для ўсіх катэгорый карыстальнікаў. Калектыў вядзе пошук інавацыйных форм дзейнасці, якія спалучаюць сучасныя тэхналогіі і традыцыйны метады бібліятэчнага абслугоўвання. Перспектыва развіцця арыентавана на карыстальніка. Бібліятэка развівае віртуальнае абслугоўванне, актыўна фарміруе аддаленую аўдыторыю, укараняе розныя формы абслугоўвання ў глабальным Сеціве. Некаторыя прадстаўлены на вэб-сайце бібліятэкі www.pushlib.org.by. Карыстальнікі могуць звярнуцца да электроннага каталога, атрымаць аператыўную інфармацыю аб новых паступленнях, пазнаёміцца з шырокім

Падчас заняткаў па англійскай мове ў бібліятэцы.

Чаго жадаюць 453 тысячы чытачоў Міншчыны?

115 гадоў бібліятэкі: што азначае быць абласной?

Месца шматлікіх дзей — галерэя “Пушкінка”.

спектрам краязнаўчай інфармацыі. На сайце размяшчаюцца анонсы мерапрыемстваў, віртуальныя выставы новых паступленняў, тэматычныя, літаратурныя прэзентацыі.

Галоўныя кропкі прыкладання сіл — краязнаўства, прававая інфармацыя.

35 тысяч чытачоў

У свае 115 гадоў бібліятэка паранейшаму адно з любімых месцаў атрымання інфармацыі для жыхароў беларускай сталіцы. Дыяпазон чытацкай аўдыторыі максімальна шырокі ва ўзроставым, прафесійным, адукацыйным і сацыяльным планах. Паслугамі

абласной бібліятэкі карыстаецца каля 35 тысяч чытачоў, якім выдаецца больш за 700 тысяч дакументаў на розных носьбітах.

Наша ўстанова ўдзельнічае ў рэалізацыі рэспубліканскіх, абласных, раённых праграм і падтрымлівае шчыльныя сувязі з раённай арганізацыяй інвалідаў па зроку. У інфармацыйна-бібліяграфічным адзеле арганізавана працоўнае месца для інвалідаў па зроку, фарміруецца спіс сацыяльна значных дакументаў з шрыфтам Брайля і агучаных матэрыялаў.

Бібліятэка ўваходзіць у склад Адзінай нацыянальнай сістэмы міжбібліятэчнага абанемента, якая дзейнічае на падставе ўза-

емавыкарыстання інфармацыйных рэсурсаў усіх бібліятэк Беларусі. 3 544 бібліятэк, якія абслугоўвае МБА абласной бібліятэкі — 216 бібліятэк Мінскай вобласці. Электронная база МБА налічвае 1163 абаненты. Цягам года сектар атрымлівае каля 4 тысяч запятаў, выдае каля 1600 дакументаў, астатнія перанакіроўваюцца ў галіновыя бібліятэкі.

Стасункі

Працягваецца супрацоўніцтва бібліятэкі з музеямі, архівамі, выдавецтвамі, грамадскімі арганізацыямі. У выніку культурна-асветніцкай мерапрыемствы становяцца неардынарнымі і запамінальнымі.

Рэгулярна праводзяцца Пушкінскія чытанні. А ў аддзеле літаратуры па мастацтве працуе клуб сацыякультурнай дзейнасці “Рэзананс”. Сумесна са студэнтамі Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў падрыхтаваны праект “Выстава адной карціны”, у рамках якога экспануюцца палотны сучасных маладых беларускіх мастакоў. Цягам многіх гадоў бібліятэка не пакідае без ўвагі дзяцей-сірот з дзіцячага дома № 4, дзяцей з парушэннем слыху СШ № 91. Супрацоўнікі бібліятэкі праводзяць шэраг культуралагічных акцый з падлеткамі, якія стаяць на ўліку па справах непаўналетніх. А для моладзі ладзяцца творчыя конкурсы і паэтычныя турніры, кніжныя аукцыёны, гульні і падарожжы, урокі духоўнасці і ведаў, літаратурныя майстэрні. Развіццю і падтрымцы творчага патэнцыялу моладзі садзейнічае традыцыйны абласны злёт “Юныя таленты Міншчыны”, які ладзіцца з 1975 года. Аддзел межнай літаратуры развівае супрацоўніцтва з пасольствамі: працуюць французская і італьянская медыятэкі.

Аптымізацыя і ўпарадкаванне

Наша бібліятэка ажыццяўляе метадычнае забеспячэнне 23-х бібліятэчных сістэм вобласці, якія аб’ядноўваюць 476 бібліятэк. Іх паслугамі карыстаюцца больш за 453 тысячы чытачоў.

У апошнюю дзесяцігоддзе, улічваючы дэмаграфію і эканамічныя ўмовы, у вобласці праводзіцца работа па ўпарадкаванні сеткі шляхам закрыцця некаторых з іх ці пераўтварэння сельскіх бібліятэк у клубы-бібліятэкі, бібліятэкі-клубы, ствараюцца і інтэгрваныя ўстановы. Штогод колькасць насельніцтва ў сельскай мясцовасці змяняецца, таму тэндэнцыя скарачэння бібліятэк там — заканамерная. Але, каб публічныя ўстановы засталіся агульнадаступнымі, набліжанымі да месца жыхарства карыстальнікаў, тэмп закрыцця сельскіх бібліятэк не павінен перавышаць тэмп скарачэння колькасці сельскіх жыхароў.

У выніку аптымізацыі сетка бібліятэк вобласці скарацілася летась на 203 адзінкі і працягвае рух у такім напрамку. Зразумела, у пагоні за эканамічнай эфектыўнасцю мы атрымалі адмоўны сацыяльны эффект, вынікі якога знойдуць свой адбітак праз некалькі гадоў, а магчыма і раней. Бо сучасная сельская бібліятэка — не толькі інфармацыйны цэнтр, дзе чытач атрымлівае інфармацыю, але і цэнтр культуры, духоўных зносін, які садзейнічае выхаванню, адукацыі дарослых і дзяцей, арганізацыі іх вольнага часу.

Валянціна ШАКУРА, загадчык аддзела чытальных залаў Мінскай абласной бібліятэкі імя Аляксандра Пушкіна

ФОТОФАКТ

Мікола і Варвара ноч урвалі

Міколы і Варвары свечы ў Новай Слабодцы на Клінаўшчыне Магілёўскай вобласці.

17 снежня праваслаўныя вернікі адзначылі дзень Святой Варвары, а 19 — Міколы. У некаторых вёсках усходняй Беларусі да гэтых святаў прымяркоўваюцца пераносы свечы (абрадавага комплексу са свечкі і абразы, што кожны год пераходзіць у іншую хату). Гэтыя абрады ашчадна захоўваюцца мясцовай супольнасцю. Часам да святкаванняў далучаюцца і работнікі культуры.

Фота Алены ЛЯШКЕВІЧ

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

Першапачаткова гэты турыска-экскурсійны комплекс знаходзіўся на балансе тады яшчэ аддзела культуры райвыканкама. Аднак займацца добраўпарадкаваннем тэрыторыі, аховай, стварэннем атракцыйнаў і культурным начиннем аддзелу аказалася не пад сілу. А таму адносна нядаўна "Лысай гара" перажыла другое нараджэнне. Пасля гэтага і пачала складацца казка. Ідэя яе стварэння належыць старшыні райвыканкама Аляксандру Бойку. Адметна, што ўсе работы ў плане добраўпарадкавання комплексу зробленыя толькі сіламі мясцовых арганізацый і жыхароў раёна. Неўзабаве каля ўваходу на вышэйзгаданы комплекс ўсталяюць дошку падзякі, на якой будуць адзначаны ўсе арганізацыі раёна, якія працавалі на "Лысай гары"... Давайце па ёй пройдземся.

Перад брамай нас сустрэла чароўная птушка. Пару ўдаруў гонг, і нас сустрэае лес. На дрэвах — фанерныя фігуркі казачных герояў. Паміж дрэў, за скрыжаваннем трох дарог — фігуркі герояў жывых. Вось лашчыца сімпатычная малпачка — сімвал наступнага года. А вунь зайчык какетліва выстаўляе хвосцік. А там Ямеля весела расцягнуў гармонік. І раптам з-за хвоін на вас налятаюць да зубоў узброеныя злодзеі. Дзеці вішчаць ад шчасця. Мы — таксама. Вось так паступова мы пазнаёміліся з усімі казачнымі персанажамі, пабывалі ў доміку этнаграфіі, "Агурочніцы", у ажылых мультыплікацыйных герояў Машы і Мядзведзя, вясёлай Бабы Ягі, сустрэліся з Дзедам Марозам... У гэтым чароўным лесе ёсць яшчэ кавярня, сувенірная крама, лазня з назвай "Чысец", домікі для адпачынку. Адзіная заўвага: персанажы досыць стандартныя, знаёмыя прадстаўнікам розных пакаленняў. Так, варыянт бяспрыйгрышы, але не мае нацыянальнага

■ Тым часам

Помнік акцёру

Помнік савецкаму кінаакцёру Пятру Алейнікаву (нараджыўся ён, як вядома, у вёсцы Крывель, што на Шклоўшчыне) быў адкрыты 21 студзеня перад мясцовым РДК. Зорка экрана паўстае ў сваім найзнакамітым вобразе з фільма "Трактарысты". Даніна павагі знакамітаму земляку і неаспрэчны доказ таго, што гэтая ўстанова — "горадаўтваральная" і наўпрост уплывае не толькі на культурную палітыку раёна, але і на знешні выгляд раённага цэнтра.

Рэпарцёрскі марафон

Удзельнікі інтэрактыўнай праграмы на пляцоўцы, а таксама ўсе разам на банеры, што рэкламуе іх імпрэзу на фасадзе Шклоўскага РДК.

Тактыка культурнага развіцця

Кантынент "Штэтл"

Навагрудскі гісторыка-краязнаўчы музей разам з Гродзенскім дзяржаўным універсітэтам імя Янкі Купалы завяршаюць рэалізацыю праекта "Маршруты па штэтлах. Аб'екты яўрэйскай культурнай спадчыны ў трансгранічным турызме". Рэалізацыя праекта ў рамках Праграмы міжнароднай тэхнічнай дапамогі "Польшча — Украіна — Беларусь 2007 — 2013" распачалася ў снежні 2013-га.

За два гады сумеснай працы з польскімі і ўкраінскімі партнёрамі быў створаны новы турыстычны маршрут. Штэтл, альбо мястэчка, — гэта своеасаблівы забыты кантынент, цывілізацыя, якая існавала толькі ў памежных раёнах Беларусі, Польшчы, Украіны і Літвы і нідзе больш у Еўропе. Штэтл у нас — гэта яўрэі, палякі, беларусы, татары, а часам і іншыя народы — кожны са сваёй мовай, сваёй музыкай і кухняй, сваім Богам і традыцыямі. Штэтл не залежыць ад памераў і колькасці насельніцтва. Штэтл — гэта структура, у якой ёсць рынак — цэнтр жыцця ў эканамічным, культурным і архітэктурным сэнсе — і адпаведны ўклад быту, пры якім кожны народ займае сваю нішу.

Частка былых мястэчкаў — Індур, Радунь, Астрыно, Жалудок, Лунна, Мір, Гардзішча, Моталь, Ружаны — ператварыліся ў вёскі, аграгарадкі альбо гарадскія пасёлкі; іншыя — Дзятлава, Слонім, Ашмяны, Іўе, Валожын, Навагрудак, Столін, Пружаны, Кобрын, Пінск — сталі раённымі цэнтрамі. У выніку Халакосту гісторыя яўрэйскіх абшчын выпала з агульнага гістарычнага кантэксту, мястэчкі страцілі важную частку сваёй культуры і толькі спрактыкаванае вока заўважае аскепкі былога шматкаляровага свету, традыцыі якога варты вывучэння і пераймання.

■ Гіды ў рамках праграмы трансгранічнага супрацоўніцтва адзначылі ўнікальнасць Навагрудка, дзе з 2007 года дзейнічае Музей яўрэйскага Супраціўлення, устаноўлены маршрут тунэля, уздоўж якога ажыццяўляецца музеефікацыя прылеглай тэрыторыі.

Па пяць найбольш цікавых мястэчкаў і гарадоў з Польшчы, Украіны і Беларусі ўвайшлі ў трансгранічны маршрут. Виртуальнае падарожжа па выбраных мястэчках можна здзейсніць на сайце праекта.

Разам з вядучым партнёрам, Цэнтрам "Гарадскія Вароты — Тэатр НН" у Любліне (Польшча), Ровенскім Цэнтрам маркетынговых даследаванняў (Украіна) і Цэнтрам грамадска-эканамічных ініцыятыў ва ўкраінскай Ярэмчы створаны турыстычны даведнік на пяці мовах, на старонках якога штэтл ажывае, паўстае як пласт культуры нашага краю, з якой выйшлі сусветна вядомыя дзеячы ці не ва ўсіх галінах культуры, рэлігіі, навукі, палітыкі.

На фінальнай канферэнцыі па праекце, якая прайшла ў Любліне з 10 па 12 снежня, былі прадстаўлены розныя аспекты штэтла. Праект арыентаваны на практычнае асваенне турыстычнага маршруту. Трэнеры прайшлі па 35 чалавек у кожнай краіне, 40 экскурсаводаў аб'ехалі трансгранічны маршрут. Кожнае мястэчка мае свой характар, свае цікавыя гісторыі. І ўсё ж, гіды з усіх краін адзначылі ўнікальнасць Навагрудка, дзе з 2007 года дзейнічае Музей яўрэйскага Супраціўлення, устаноўлены маршрут тунэля, уздоўж якога ажыццяўляецца музеефікацыя ўсёй прылеглай тэрыторыі.

Музей створаны на тэрыторыі былога гета са статусам працоўнага лагера (цяпер Навагрудскі сельскагаспадарчы ліцэй, вуліца Мінская, 64 — 66), і прысвечаны пабегу вязняў гета праз тунэль і дзейнасці самага буйнога ў Еўропе яўрэйскага партызанскага атрада Бельскага.

Тамара ВЯРШЫЦКАЯ,
дырэктар Навагрудскага гісторыка-краязнаўчага музея

Два мільёны пад Новы год

Пра тое, як работнікі культуры зарабляюць на Лысай гары

Тэматычныя пляцоўкі — у такіх дамках.

"Направа пойдзем..."

каларыту. Балазе, выпраўляецца сітуацыя лёгка пры наяўнасці жадання.

Пра эканоміку і камерцыю

Пятнаццаць "жывых" казачных герояў — работнікі РДК. За дзень яны прымаюць па тры-чатыры групы. Маюць сцэнарыі, разлічаныя на тэатралізацыю ў любую пару года. Мы запыталіся: "А РДК гэтым часам стаіць пусты?" Яго кіраўнік Віялета Маськова супакоіла: "Выконваецца ўся гуртковая работа, працуюць усе аматарскія аб'яднанні. На "Лысай гары" ў сезон — толькі творчыя супрацоўнікі".

І самая галоўная для нас інфармацыя. Як запэўнівае намеснік начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Галіна Валозіна,

кожны з казачных герояў напрыканцы мінулага года атрымаў дадаткова да заробку недзе па два мільёны пазабюджэтных рублёў. Сёлетні падлік "лысагорскіх" грошай адбудзецца 29 снежня. Сума "дадатку" ў параўнанні з леташнім зменшыцца не павінна. Прынамсі, на час нашага візіту гаворка ішла пра замовы на 750 асоб толькі на інтэрактыўнае навагодніх святаў.

Давайце паразважам. Па ўсёй краіне клубнікам, бібліятэкарам, музейшчыкам даводзяцца немалыя пазабюджэтных планы. Іх выкананне абавязковае. Інакш кажучы, камерцыйная дзейнасць для работнікаў культуры — планавая і мае негалосны

дэвіз "Зарабляй, як можаш!" Гэта дзякаваць Богу, што прафесіяналізм нашых раённых творцаў не дазваляе пераважаць камерцыі над якасцю мерапрыемства.

Ці нармальная сітуацыя, калі 15 работнікаў РДК змушаны праводзіць зімовы дзень у лесе? Калі гэта адзіная магчымасць павялічыць іхні заробкі, дык сітуацыя і сапраўды нармальная! Калі ж слупок тэрмометра пачне падаць, у кожнага ёсць валенкі, прыдбаныя за адзелаўскі кошт.

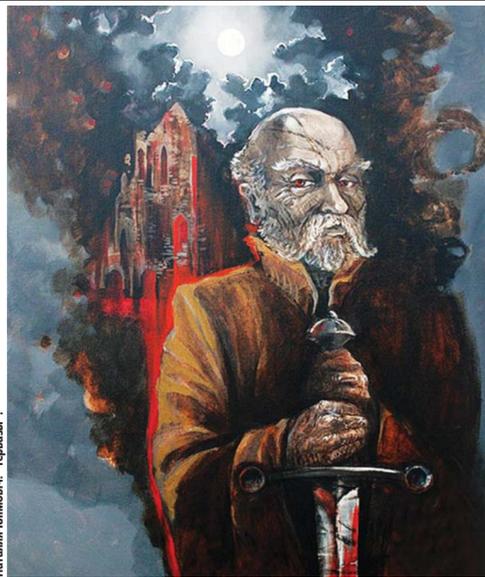
І апошняе. Рэклама "Лысай гары" — не патрэбна. Як кажа Галіна Валозіна, чарга распісана на месяцы наперад. Каментарыі — пазалішня.

Фота аўтараў

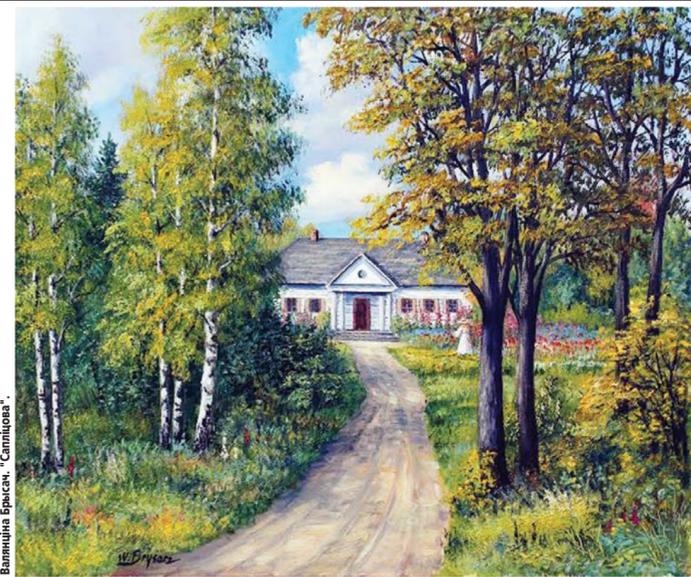
Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара. Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77 альбо на электронную скрыню kultura@tut.by, тэлефануйце ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, абмяркоўвайце на facebook.com/kimpressby, vk.com/kimpressby, twitter.com/kimpressby, instagram.com/kimpressby

Пад такой назвай у галерэі “Крыга” ў Гродна доўжыцца выстава, на якой прадстаўлены ілюстрацыі да паэмы “Пан Тадэвуш” Адама Міцкевіча, знакамітага паэта, нашага земляка. Вернісаж быў прымеркаваны да 160-годдзя з дня яго смерці і ўключыў у сябе таксама паэтычны вечарыну і рэтраспектыўны паказ ілюстрацый да паэмы знакамітага мастака XIX стагоддзя Эльвіра Андрэйлі і нашага сучасніка, віртуознага графіка Васіля Шаранговіча.

Наталія Клімовіч. “Гродна”.

Валентын Брыскан. “Самітова”.

Сённяшнія творцы ў сваіх работах глыбока перасэнсавалі лірычны тэкст і кожны выбраў адпаведны сваюму светапогляду сюжэтны матыў гэтага эпічнага твора, дзе была ўзноўлена падрабязная карціна шляхецкага жыцця на Беларусі. Прэамбулай да выставы ўспрымаецца копія партрэта Адама Міцкевіча, зробленая Андрэем Стурэйкам і стылізаваная пад чорна-белы фотаздымак, што як бы ўводзіць гледача ў XIX стагоддзе.

“Пан Тадэвуш. Погляд праз гады”

дадала сюды і лёгкія партрэтныя выявы герояў паэмы, а Гар Кебеч пашырыў кампазіцыйныя і тэматычныя межы, далікатна ўвёўшы ў выяўленчы кантэкст палатна не толькі гмахі замка, але і постаці шляхты, сімвалічныя фігуры мужчыны са стрэльбаю і жанчыны са знічам у руках. Аляксандр Балдакоў працягнуў тэму ў асабістым ключы, прадставіўшы амаль сцэнаграфічны варыянт кампазіцыі з абрысамі дома і постацамі асноўных персанажаў паэмы.

Валентын Брыскан. “Вяртанне”.

Валентын Брыскан. “Вяртанне”.

Вобразы галоўных герояў Міцкевіча, насельнікаў такіх сядзібаў, вырашаны мастацтвам са знічам у руках. Аляксандр Балдакоў працягнуў тэму ў асабістым ключы, прадставіўшы амаль сцэнаграфічны варыянт кампазіцыі з абрысамі дома і постацамі асноўных персанажаў паэмы.

прасякнуты больш складаны вобраз Тэлімана, паказанай Ірэнай Міклашэвіч у ранкавым абразку, разам з Тадэвушам падчас драматычнай размовы — у жанравы кампазіцыі Валерыем Малочкам, ва ўмоўна-стракатым прыродным свеце — Васілём Мартынчуком.

Чыстай прасякнутая імклівы вобраз Тэлімана, паказанай Ірэнай Міклашэвіч у ранкавым абразку, разам з Тадэвушам падчас драматычнай размовы — у жанравы кампазіцыі Валерыем Малочкам, ва ўмоўна-стракатым прыродным свеце — Васілём Мартынчуком.

сцвердзіла той ваюнічы дух, які дапамагаў нашым прадкам на працягу стагоддзяў адстоіваць сваю незалежнасць. Вацлаў Спорскі ўзнавіў на палатне постаць ксанда Робака (Яцка Сапліцы), носьбіта асабістых думак і пачуццяў Міцкевіча, а Сяргей Асапчыла мужа-экспрсіўным вобразам Робака падкрэсліў гістарычную ролю такіх асобаў, са складаным лёсам, але здольных паклікаць за сабой на бітву.

Створаныя гродзенскімі мастакамі ілюстрацыі — жыццвердзіла той ваюнічы дух, які дапамагаў нашым прадкам на працягу стагоддзяў адстоіваць сваю незалежнасць. Вацлаў Спорскі ўзнавіў на палатне постаць ксанда Робака (Яцка Сапліцы), носьбіта асабістых думак і пачуццяў Міцкевіча, а Сяргей Асапчыла мужа-экспрсіўным вобразам Робака падкрэсліў гістарычную ролю такіх асобаў, са складаным лёсам, але здольных паклікаць за сабой на бітву.

Марына ЗАГДУЛІНА, мастацтвазнаўца Гродна

Камертон

Імпрэза “Вагоссо v.2.0”, якая не так даўно прайшла ў мінскай канцэртнай зале “Верхні горад”, была не столькі смелай і гучнай, колькі... проста нечаканай. Замест “лікбеза” альбо, наадварот, “радыкальнага пераасэнсавання”, публіка атрымала душэўную гутарку, якая арганічна спалучыла арый Гендэля, флейтавія і фартэп’янавыя фантазіі Тэлемана і Персэла, вытанчаную пазію ды проста словы... Аўтарка праекта, оперная спявачка і выкладчык Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Вольга ПЕТРУСЕНКА, пераканана ў тым, што добра падзабыты матэрыял ні ў якім разе не страціў сваёй актуальнасці ў наш, здавалася б, зусім не барочны век.

— Ці можна апісаць ідэю імпрэзы літаральна ў двух словах? — Гэта памкненне адлюстравана ў літаратуры і музыцы сапраўднага чалавека — ідэальна асобу, якая прайшла праз усе нягоды і ўдары лёсу, але засталася вернай сваім перакананням. Мне пашчасціла знайсці аднадушша — гэта гісторык краязнаўца і цудоўны апавядальнік Іван Сацукевіч, вы-

кшталцоная піяністка Юлія Шавель і флейтыст Флеб Якушаў. — Барока ўспрымаецца намі як музейны экспанат. Няўжо гэта музыка можа быць актуальнай для цяперашняга чалавека? — Праблема не ў самой музыцы барока, але, перад усім, у перадузятым да яе стаўленні — як да культуры звышкуртузнай ды насамачна забаронамі і ўмоўнася-

Юлія Шавель, Флеб Якушаў і Вольга Петрусенка.

мі. І такі стэрэатып моцна даеца ў знакі. Якія асацыяцыі выклікае ў нас еўрапейская культура XVIII стагоддзя? Ну, скажам, нейкія шыкоўныя інтэр’еры, якія і сёння пры-вабляюць тых, хто хоча ад-

чуць сябе багатым. Вядома, архітэктура — у тым ліку і некалькі мінскіх храмаў... — А як жа Бах? — Гэта кампазітар складаны і бадай “матэматычны”, які атрымаў сапраўднае пры-

знанне праз шмат гадоў працы сваёй смерці. А ў ягоны час “на вяршыні” былі зусім іншыя постаці — Гендэль, Персэл, Тэлеман, якія працавалі пераважна ў свецкіх жанрах, выяўляючы тую пранізліваю-

Камернасць паводле барока

пачуццёвасць, што ўвайшла ў моду яшчэ ў эпоху Рэнэсансу. Увогуле, музыка барока куды больш шчыра, чым літаратура альбо жывапіс той эпохі. Мяркую, у гэтым яна не аступае, скажам, японскаму танцу буга або іншым правам сучаснага мастацтва — хаця пры гэтым куды далікатнейша ў дачыненні да слухача. — А чаму “v.2.0”? — Музыка барока аддалена ад нас і па часе, і па эстэтычнай атрыбутыцы. Я імкнулася падаць яе без насапення з гістарычных рэканструкцый альбо асабістых інтэрпрэтацый. І першага і другога ўжо было дастаткова. Рэканструкцыя — для дэманстрацыі эстэтычна, інтэрпрэтацыя — для сублімавання ўласнага эга. А мой падыход — як у японскім мастацтве: сабі-вабі-сі-буй-обен. То бок максімальна блізка да тэкста, музыкага

Што ёсць мастак — зразумела кожнаму: той, хто малюе карціны, лепіць скульптуры, можа класна рзаць гравюры і афармляць ілюстрацыімі кнігі, ткаць габелены, рысавачы плакаты, ствараць дэкарацыі і касцюмы для кіно і тэатра, упрыгожваць інтэр’еры і экстэр’еры будынкаў манументальнымі мазаікамі, вітражамі, фрэскамі і гэтак далей. Але глядзяч бачыць толькі вынік такой працы: на выстаўцы ці ў пастаяннай экспазіцыі музея, у прасторы горада ці ў грамадскім будынку, у тэатральнай зале або на кінаэкране.

Барыс КРЭПАК

Але мала хто ведае насамрэч, як мастак прыйшоў да таго ці іншага выніку, ствараючы сваю работу. Як, якім чынам у яго нарадзілася думка, ідэя, скажам, карціны? Чаму ён выбраў менавіта такую, а не іншую кампазіцыю, пластычную структуру, “колерамузыку”, вобразную сістэму? І наогул: што ён хацеў сказаць свету сваім творам? Ці заўсёды працэс работы над палатном ішоў так, як было задумана ў галаве? Ці з’яўляліся нечаканыя перашкоды і заміналі ў рэалізацыі першапачатковай задумы? І нарэшце: з якім пачуццём аўтар пасля заканчэння “праведнай працы” ставіць на палатне свой подпіс-аўтограф? Мне здаецца, тэма вельмі прывабная для чытачоў, гледачоў і наогул “аматараў прыгожага”. Асабіста для мяне заўсёды было цікава спазнаваць, як нараджаліся і становіліся “дарослымі” і шэдэўры сусветнага выяўленчага мастацтва, і творы маіх сучаснікаў: як лёс клапаціўся пра гэтыя рэчы пасля таго, як яны, карціны, пакідалі сцены майстэрні і выходзілі ў вялікі свет, часам не ведаючы, што іх чакае ў агляднай і неагляднай будучыні...

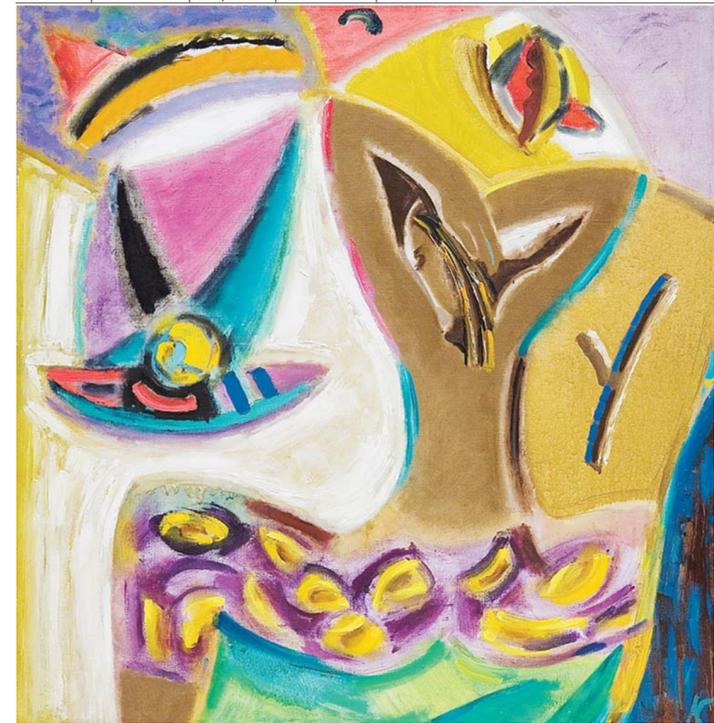
І вось рэдакцыя “К” вырашыла правесці эксперымент: папрасіць шэраг мастакоў паспрабаваць каротка расказаць менавіта пра тое, як яны — ці то ў пакутах, ці то ў радасцях — стваралі свае творы. Першым на наш заплыт адгукнуўся вядомы жывапісец Іван Кліменка. Для свайго расповеду ён выбраў карціну “Бераг”, напісаную ім яшчэ ў 1999 годзе (у далейшым кантэксте праекта дата заканчэння работы над творам значэння не мае).

Іван Кліменка:

— Цалкам усведамляючы, што працэс стварэння мастацкага твора не падлягаекладнаму даследаванню і нават у нейкай ступені небяспечны, усё ж (абараняючыся аўтарытэтам Творцы Сусвету: “Спачатку было Слова”) дазваляю сабе па меры ўласнага пазнання падзяліцца сімпільна свеснасцю.

У той год жывіненне выдаўся спякотным. Працавалася лёгка, нават а салядолай. Для эскіза чарговага твора (а я працаваў над чарговым шыклпам) было дастаткова акварэльнага нашілёпка. Недаказанасць адной работы, здаралася, перарастала ў ідэю іншай. Так з’явілася серыя з роздудам пра мора. Кампазіцыйнае дзейства наступнага палатна пра бераг накіраваў — як аб’ектыўнасць часу — злева направа і дагара. На правай палове размяшчаю плоскасную пласты-

Сэлфі: творца пра твор

Іван Кліменка. “Бераг”.

Асацыяцыі і кантрасты “Берага”

Пра сваю карціну — мастак Іван Кліменка

■ **Пытанне ў тым, што бачыць і адлюстроўвае жывапісец, ствараючы камбінацыі прыдуманых і рэальных прадметаў. Асабіста я імкнуся шукаць у кожных суданосінах гэтых прадметаў, фігур, колеравых плям, прасторавых плоскасцей і аб’ёмаў патаемны духоўны сэнс, які павінен**

узмяцняючы розніцу левага і правага. Увесь сярэдні і левы бакі непасрэдна да фігуры, як да берага, запэўняю святлом марскога прыбою, для чаго маіхся хіла накладваю бялілы па жоўта-залатым — з дапамогай скіпідара. Правая верхняя пляма — сабраная ў бутон сонечная кветка, значэнне якой і сам не ведаю. Так бывае... Потым арганізоўваю шматкаляровую пляму карабіла прырэзваў да трохвугольніка ветразю — ружова-зялёных, чорна-чырвоных, жоўтых — некіль сімвал нязбытнасці нашых рамантычных надзей і юнацкіх чаканняў. Так сама сабой нарадзілася назва работы — “Бераг”.

Ніз кампазіцыі — зялёны колер лета. Кантрасна да яго — на фігуры дзвучыны падбіраю фіялетавы мінеральны. І ў гэтую асноўную масу ўводжу жоўты ўроскід колер, так павышчаю напружанасць колеравых мас. А яшчэ правую частку палатна запэўняю суплуннасцю жоўтых — расцёрты каўдзіі жоўты і заспакойлівы марс усё роўна прыйдзе восень і рамантыка нашых надзей адгледзе да наступнага лета. Увесь гэты кругаварот колеравых плямаў-падзеі вакол восевай жаночай фігуры спыняю ў самым нізе правага вугла цёмным сінім. Скажу так: мысліць, разважаць колерам, асабіста

для мяне, — гэта вялікае задавальненне!

Вы спытаеце: чаму менавіта мора, бераг, прыгожая жанчына? Дык гэта як бы мастакоўскага ўражанні ад валонскага Крыма з яго Чорным морам, ад акварэльнага Кактэбеля, але галоўнае усё ж — не сюжэт як такі, а тое колеравае магнітнае поле, у якім выпраменьваецца душа аўтара. Быццам у сне, дзе спачатку сплятаюцца канкрэтныя вобразы, потым усплываюць нечакана яркай шматколеранасцю і тут жа сціхаюць, пакідаючы ў сэрцах гледачоў шчырую радасць ці светлую журбу.

У рэшце рэшт, усё пытанне ў тым, што бачыць і адлюстروўвае жывапісец, ствараючы камбінацыі прыдуманых і рэальных прадметаў. Асабіста я імкнуся шукаць у кожных суданосінах гэтых прадметаў, фігур, колеравых плям, прасторавых плоскасцей і аб’ёмаў патаемны духоўны сэнс, які павінен прасякаць усё: лабудовы формы, логіку рытму, сілу тону, інтэнсіўнасць светлавых рэфлексаў.

Мастацтва для мяне — гэта своеасаблівае гульня, быццам бы лёгка і радасная, але выбудаваная на подвоху жыцця, у якім існуе сучасны чалавек. Аднак за гэтай гульні — цяжкая праца, перажыванні, памылкі, пакуты і вопыт. А яшчэ — інтуіцыя, пядсвятло масць. Усё гэта разам і ёсць той шлях, якім я іду ад паэтычнай задумкі праз малюнічарытмічны лад да вобразнай экспрэсіі, што накладае свае палачыны водбліскі на адлюстраваны свет, поўны радасці, шчасця, хараста, суму, настальгічных успамінаў...

Але іншы раз прыходжу да высновы, што сучаснаму мастаку патрэбна, вобразна кажучы, нейкая своеасабліва міні-фабрыка, якая можа ўвасобіць яго задумкі, каб у паступальным руху нашага выяўленчага мастацтва было менш тармазоў, асабліва з боку тых, хто, мякка кажучы, не вельмі зацікаўлены ў сапраўдным духоўным развіцці нацыі. Ці не таму да мяне усё часцей і часцей прыходзіць журботная і горкая думка, што вялікая колькасць мастацтва ў сённяшнім грамадстве мала каму патрэбна...

K

Віншуем!

Шаноўныя калегі! Дарагія сябры!

Шчыра ўдзячныя Вам за падтрымку выданняў рэдакцыйна-выдавецкай установы “Культура і мастацтва” — газеты “Культура” і часопіса “Мастацтва”! Зваротная сувязь з чытачамі, прафесіяналамі галіны, надае сэнс журналіскай працы. Спадзяемся, што ў наступным годзе наша плённае супрацоўніцтва, падмацавана падпіскай, будзе мець плённы працяг. І няхай змешчаны на гэтай паштоўцы знак-аб’ярэж спрыяе Вам у добрых справах, прынясе дабрабыт і шчасце ў жыцці і працы!

З Раством Хрыстовым і Новым годам!

Гутарыў Міхаіл НАВАСЕЛАЎ

Калектыў рэдакцыйна-выдавецкай установы “Культура і мастацтва”

Нарэшце паўтара месяца апытвання раённых кіраўнікоў сферы на конт вынікаў дзеяння Дзяржаўнай праграмы "Культура Беларусі" на 2011 — 2015 гады завяршыліся.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Пра што сказаць хочацца найперш? Як на мой, досыць суб'ектыўны, канешне, погляд, пазітыву ад Дзяржпраграмы ў раёнах — даволі многа. І гэта зусім не марнае сцвярдэнне. Вось толькі пара прыкладаў. Скажам, падобных вялікіх мэтавых закупаў музычных інструментаў раённыя дзіцячыя школы мастацтваў, па словах многіх кіраўнікоў раённай сферы культуры, не ведалі вельмі даўно. Значыць, адна з праблем, якую пастаянна ўзнімала "К", цяпер, можна сказаць, канула ў Лету.

Сышла ў нябыт і іншая праблема: адсутнасць найноўшага тэхнічнага абсталявання ў айчынных бібліятэках — як у гарадскіх, так і ў сельскіх. Іншая справа, што тэхналогія цяпер развіваецца вельмі хутка, і, мабыць, варта думаць пра ўкараненне ўжо "воблачных тэхналогій", перадачы на аўтсорсінг шэрагу не-

Што канула ў Лету?

■ **Адна з праблем палягае ў невыкананні некаторых паказчыкаў, даведзеных Дзяржпраграмай. Напрыклад, па павелічэнні наведвальнасці ўстаноў і мерапрыемстваў...**

Таму ў будучым варта суадносіць розныя дакументы, датычныя сферы культуры.

ўласцівых бібліятэкарам задач і функцый — напрыклад, таго ж абслугоўвання камп'ютараў... Менавіта пра гэта мы сёлета вялі размову з дырэктарам Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Раманам Матульскім у рамках рубрыкі "Рэдакцыя плюс..." Але што ні кажы, а і сёння тэхнічнае абсталя-

ванне бібліятэкарам яшчэ вельмі прыдасца. А час пакажа, якія тэхналогіі будуць запатрабаваныя ў наступныя гады і што давядзецца змяняць у функцыянале бібліятэчных устаноў рэспублікі ў будучым.

Таксама ёсць пэўныя зрухі і ў дачыненні да аб'ектаў гісторыка-культурнай спадчыны. Так, у шэрагу цэркваў, касцёлаў і кляштару па ўсёй краіне былі зроблены рамонтныя ці праведзены работы па кансервацыі ды рэстаўрацыі. Праўда, не ўсюды і не ў поўным аб'ёме. Але ж гэта, вядома, цалкам аб'ектыўны фактар: эканамічная сітуацыя, якая сёння склалася ў краіне, не дазваляе адразу закрыць усе праблемныя пытанні ў сферы.

Яшчэ адзін праблемны момант — рамонтны ў раённых кінатэатрах. Напрыклад, калі на Брэстчыне кінавідэагаліна атрымала фінансы на абнаўленне сваіх будынкаў і набыццё лічбавага абсталявання для паказу фільмаў у 3D-фармаце, дык у іншых рэгіёнах Беларусі — асабліва на Віцебшчыне, дзе за пяць гадоў планавалася пабудаваць 5 — 7 новых кінатэатраў, — на гэта грошай, на жаль, так і не знайшлося.

Вось і даводзіцца дырэктарам кінатэатраў у некаторых раёнах запрашаць глядачоў на сеансы, дзе дэманструюцца фільмы трохмесячнай даўніны, а глядачы вымушаны дзве гадзіны высіджаць на адкідных драўляных крэслах часоў Савецкага Саюза. І гэта — не нейкая алегорыя, а факт. Які таксама, на жаль, не хутка кане ў тую ж шматпакутную Лету...

Яшчэ адна праблема палягае ў невыкананні некаторых паказчыкаў, даведзеных Дзяржпраграмай. Напрыклад, па павелічэнні наведвальнасці бібліятэк, тэатральна-відовішчных устаноў, кінатэатраў, мерапрыемстваў... Выканаць дадзеныя паказчыкі сёння нялёгка па некалькіх прычынах. Першая з іх — аптымізацыя: за 2013 — 2015 гады многія ўстановы культуры Беларусі былі або зачынены, або рэарганізаваны ў бібліятэкі-клубы, бібліятэкі-музеі, дамы сацыяльных паслуг... А рост даведзеных паказчыкаў быў прадугледжаны ў Дзяржпраграме, натуральна, яшчэ без уліку на скарачэнне сеткі.

Выснова з гэтай праблемнай сітуацыі можа быць толькі адна: у будучым варта суадносіць розныя рэспубліканскія праграмы і дакументы, датычныя сферы

культуры. Інакш падобныя "нестыкоўкі" адзначацца і ў наступныя гады, калі будзе дзейнічаць Дзяржаўная праграма "Культура Беларусі" на 2016 — 2020 гады.

І апошняе. Згодна з дадзенымі Нацыянальнага статыстычнага камітэта Беларусі, за студзень — лістапад 2015 года рэальныя даходы насельніцтва ўпалі на 5,4 %. Зразумела, што ў такіх умовах цяжка разлічваць на высокую запаўняльнасць канцэртных і тэатральных залаў як у абласных, так і раённых цэнтрах. На сляе сітуацыя з даходамі, зразумела, яшчэ больш складаная. Таму сёння патрабаваць ад культуротнікаў выканання плана платных паслуг, павышэння наведвальнасці культурных мерапрыемстваў ці выканання іншых паказчыкаў, думаецца, не варта. Добра, калі культуротнікі змогуць хаця б захаваць той узровень, на які яны выходзілі летась ці пазалетась...

Не кажу ўжо пра заробкі ў сферы культуры. За мінулыя пяць гадоў яны, лічы, засталіся на ўзроўні прыкладна ў 60 % ад сярэдняга па Беларусі. Але гэта ўжо іншая тэма, якая, на вялікі жаль усіх супрацоўнікаў сферы культуры, не кане ў Лету яшчэ, відаць, доўга...

Нататкі мае, як і заўжды, досыць суб'ектыўныя. Але заснаваныя, як і заўжды, на тым, што пастаянна бачу і чую ад сваіх сяброў, якіх у мяне, на шчасце, вельмі шмат сярод абласных, райцэнтраўскіх і сельскіх работнікаў культуры. Перавага журналіста рэспубліканскага выдання: магчымаць параўноўваць і аналізаваць сітуацыю ў маштабах краіны. Бо сёння мы ў камандзіроўцы на яе захадзе, а заўтра — на поўдні.

Яўген РАГІН

У сувязі з вышэйвыкладзеным хачу расставіць пэўныя акцэнтны ў дачыненні да нашай штодзённай працы. Падсумоўваючы вынікі адыходзячага года, я падводжу рахункі нашага з Кастусём Антановічам аўтатура па раёнах Беларусі. Галоўная выснова — у дачыненні да па-

Праблемы — не смецце

зіцці начальнікаў аддзелаў ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі.

Я падзяліў бы гэтых кіраўнікоў на дзве групы. Першая (і, бадай, самая шматлікая) чарговую сустрэчу з намі пачынае з пытання: "І як наша культура ў параўнанні з іншымі раёнамі?". У нас яны бачаць аднадушча. Мы вучымся ў іх, яны вучацца на здабытым намі рэспубліканскім досведзе. Менавіта такія стасункі прынята называць канструктыўнымі. Вялікі дзякуй згаданым асобам за шчыры давер. Мы пастаянна імкнемся яго апраўдаць.

Другая група скаладаецца з чыноўнікаў, якія пры сустрэчы з намі не стрымліваюць абурэння: "Чаму не папярэдзілі аб сваім візіце? У першую чаргу вы павінны прыехаць у райвыканкам, а потым ужо — у нашы клубы і бібліятэкі!" (Нібыта баяцца чагосьці, хоць мы — ніколі з прававеркай, а заўжды — па станоўчы досвед.) На такую "сустрэчу" за-

■ **Начальнік аддзела — капітан, які не толькі выбірае курс, але і набірае каманду. У адваротным выпадку — ні курса, ні каманды. Толькі мундзір.**

ўжды адказваем: "Мы павінны пісаць праўду. А для гэтага хочам ведаць і бачыць на ўласныя вочы сапраўдны стан спраў, а не той, які вы нам прапануеце". Але іншым разам нас разумець не хочучы. Карысці ад такіх стасункаў, скажу шчыра, мала. І для нас, і для рэгіянальнай культуры. Але што зробіш? Журналіс-

тыка, у рэшце рэшт, — справа нервовая.

Дарэчы, першая група кіраўнікоў сама называе праблемы аддзела і адразу прапановуе шляхі іх вырашэння. На жаль, не заўжды гэтыя шляхі можна агораць раённымі сіламі. Другая група (дзе начальнікі ніяк не звывуцца з новымі пасадамі) прытрымліваецца меркавання, што смецце з хаты выносіць нельга. А "смецця" таго — не разгрэбці. Дадам толькі, што праблемы — не смецце, іх у нас прынята вырашаць грамадой. А "гонар мундзіра" — не ў паказушных высілках.

Што яшчэ паказаць адыходзячы год? У чарговы раз тое, што начальнік аддзела — капітан, які не толькі выбірае курс, але і набірае каманду. У адваротным выпадку — ні курса, ні каманды. Толькі мундзір.

Якія б размовы не ішлі пра "ляльнасць" аптымізацыі, але яна дадала дынамікі для таго, каб вёска наша беззваротна знікала. І яшчэ адзін "спадарожны" нюанс. Зменшылася колькасць

работнікаў культуры — знізіліся і маштабы гурткавай работы. Упор цяпер, як падаецца, — на масавыя мерапрыемствы. Яркі, брэндавыя, але масавыя. Аднак любы спажывец культуры прагне падыходу індывідуальнага.

Усё больш нараканняў на тое, што сельскія, раённыя і абласныя ўстановы культуры не маюць магчымасці пакарыстацца заробленай пазабюджэткай напоўніца. Здавалася б, заробіў — атрымай. Не. Нават мне, з эканомікай блізка не знаёмаму, зразумела, што дзяржаве эканамічна выгадна, каб работнік культуры меў зацікаўленасць у выніковай дзейнасці. Яшчэ Маркс казаў, што няма матэрыяльнай матывацыі — няма і эканамічнай аддачы, замест іх на першы план выступае эксплуатацыя. Вывад адзіны: заканадаўства ў дачыненні да нацыянальнай культуры — недасканалае, мякка кажучы, і пастаянна не паспявае за павевамі часу.

З надыходзячым Новым годам!

УВАГА! / ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ. /

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Белпошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").

На людным месцы: аглядавая пляцоўка

Іўеўшчына /

Да замка ў гасці

Геранёнская зямля ўваходзіць у экскурсійны маршрут "Залатое колыца Іўеўшчыны". У аграгарадку праведзена гісторыка-краязнаўчая акцыя "Геранёнскі замак на скрыжаванні стагоддзяў".

Мясцовы краязнаўца Алена Смалянцічэнка правяла экскурсію для работнікаў культуры, настаўнікаў і навучэнцаў Геранёнскай сярэдняй школы, мясцовых жыхароў. Народны ансамбль народнай песні "Даўніна" выканаў песню на словы спадарыні Алены на музыку Яўгена Карпуца "Прыязджайце ў Геранёны".

Напярэдадні акцыі каля гарадзішча быў устаноўлены рэкламна-інфармацыйны стэнд з выявай літаграфіі

Напалеона Орды "Рэшткі Геранёнскага замка XIX стагоддзя", дзе на беларускай і англійскай мовах вядзецца гаворка пра падзеі, што адбыліся ў замку цягам яго існавання. Побач знаходзіцца эскізная яго рэканструкцыя. Паводле меркаванняў даследчыкаў, замак меў такі выгляд у XVI стагоддзі.

Лілія КІШКЕЛЬ, загадчык аддзела народнай творчасці Іўеўскага цэнтра культуры і вольнага часу

Полацк /

Кінабум у снежні

У Дзень беларускага кіно, 17 снежня, у Полацку прайшоў заключны этап другога адкрытага конкурсу аматарскага фільма імя Юрыя Тарыча "Я здымаю кіно". Ён праводзіцца ў другі

раз, але паспеў стаць папулярным, пашырыў геаграфічныя і тэматычныя межы. На конкурс было прадстаўлена каля ста работ 26 удзельнікаў з Беларусі, Расіі, Латвіі і Германіі хронаметражам — да 20 хвілін.

Дакументальныя, мастацкія, мультыплікацыйныя, музычныя і рэкламныя кліпы, сацыяльныя ролікі... Падчас галасавання лепшыя работы трансляваліся на рэгіянальным тэлеканале "СКФ" у Полацку, Наваполацку, Віцебску, Оршы, Барысаве, Бабруйску, размяшчаліся ў Сеціве.

Адным з фільмаў, які вылучылі спецыялісты Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм", Акадэміі мастацтваў, Інстытута журналістыкі БДУ і згаданага тэлеканала, стала дакумента-

льная сужка "Лісце падала ў верасні" маскоўскай студыі "Школьны кадр". Ідэйны і вобразны змест, рэжысура і мантаж вылучаюцца вялікім майстэрствам, усё глядзіцца на адным дыханні. Работа адзначана дыпломам I ступені і спецыяльным дыпломам Акадэміі мастацтваў.

Першае месца атрымаў дакументальны фільм "Лісты ў нікуды" пра Вялікую Айчынную вайну студыі "Нэкст". Навяпалачане занялі першыя месцы ў намінацыях "Пастаноўчыя ігры фільм", "Музычны кліп", "Рэкламны кліп", "Сацыяльны кліп".

За захаванне гісторыка-культурнай спадчыны спецыяльнымі дыпламамі журы адзначаны работы Мікіты Мядзведзева з Оршы (дакументальная сужка "Нямыя старажылы горада") і Яўгена Грышчанкі з Наваполацка (цыкл відэазамалёвак "Стрелчаная спадчына"). За заха-

ванне гістарычнай памяці заахвачаны таксама Раман Самарын з Даўгаўпілса (дакументальная сужка "70-я вясна без вайны"), Аляксей Працэнка з Новасібірска (мастацкі фільм "Юбілей"). Алена Баброва (дакументальны фільм "Адгалоскі Чарнобыля") узнагароджана спецыяльным дыпломам за раскрыццё тэмы трагедыі.

З чатырох прызоў глядацкіх сімпатый два атрымалі палачане: Алег Карэйша і Вольга Брыль у намінацыі "Дакументальнае кіно", Марыя Гейн — у намінацыі "Анімацыя". Апошняя работа адзначана дыпломам I ступені і на ўзроўні прафесійнага журы.

Канкурсанты з Фрыдрыхсхафена, атрымаўшы дыплом III ступені за дакументальнае кіно, распавялі, што ўражаны высокім узроўнем арганізацыі і правядзення конкурсу. У той дзень Полацк правёў шэраг іншых

Гэты год дадаў майму аўтамабілю больш за шэсць тысяч кіламетраў прабегу пад праект "Культуры". А гэта не толькі выдаткі на паліва і амаматызацыю, але і знаёмства з выдатнымі людзьмі і праектамі.

Кастусь АНТАНОВІЧ

Прыемна было падчас аўтатураў пазнаёміцца з прыватнай ініцыятывай у сферы культуры. Так-так, менавіта культуры, якая, як аказалася, можа быць не толькі датацыйнай. І прыклад "Дукорскага маёнтка" яркая сведчыца, што пры выдатнай арганізацыі, цікавых ідэях усе ўкладанні інвестараў хутка вяртаюцца і неўзабаве прыносяць добры прыбытак. Тое ж, але з пэўнай агаворкай, можна сказаць і пра сям'ю мастакоў Салдатавых з Карэліцкага раёна, якія набылі за адну "базавую" шляхецкі маёнтак непдалёк возера Свіцязь і паралельна з рэстаўрацыяй праводзяць там творчыя сустрэчы.

Тое, што на культуры можна зарабляць, зразумелі і ў Іўеўскім раёне, дзе не першы год рэалізуецца забавляльна-асветніцкі праект "Сядзіба дзедка Зімна і бабы Завірухі". У час сёлетніх камандзіро-

Рукачыннае і не толькі

вак высветлілі, што, аказваецца, прыбытак прыносяць і дыскатэкі, ад правядзення якіх пачалі масава адмаўляцца ў многіх раёнах краіны. І справа тут не ў сталічных ды-дзях ці найсучасным абсталяванні, а выключна ў крэатыўных ідэях мясцовых работнікаў культуры. Ідэях, блізкіх, найперш, моладзі. Пераканаліся ў гэтым у згаданым Іўеўскім, а таксама ў Шчучынскім раёнах.

Тое ж тычыцца і сувенірнага прадукцыі. Рэцэпт просты: трэба стварыць і раскруціць брэнд, на аснове якога варта вырабляць адмысловыя сувеніры. У Лёзненскім раёне гэта суніцы, у Іўеўскім — легендарная Ева, у Лепельскім — цмок, у Зэльвенскім — конь. Гэты спіс можна доўжыць. Увогуле, калі казаць пра дзейнасць раённыя дамоў рамёстваў, то сярод усіх пабачаных сёлета (а гэта прыкладна два дзясяткі) цяжка вылучыць лепшы, бо літаральна ўсе можна смела лічыць узорнымі. Так, многім з іх не хапае плошчаў, добрага рамонт, фінансавай падтрымкі. Але галоўнае, што ў іх ёсць — унікальныя майстры, здольныя ствараць цуды. Апошнім часам даводзіцца чуць, што

■ Рэцэпт сувеніра прасты: стварыць і раскруціць брэнд. У Лёзненскім раёне гэта суніцы, у Іўеўскім — легендарная Ева, у Лепельскім — цмок, у Зэльвенскім — конь.

за межных гасцей спачатку вядуць на экскурсію ў дом рамёстваў, а ўжо потым у раённы музей. Атрымліваецца, гэта не выпадкова.

Давялося пабачыць у дзеянні аўтаклуб і бібліобус. Першы ў Сенненскім раёне, другі — у Дзятлаўскім. І пераканацца ў іх запатрабаванасці мясцовай супольнасцю. Хаця, безумоўна, нават самы абсталяваны аўтамабіль не зможа замяніць стацыянарныя кніжныя паліцы ці танцпляцоўку. І тым не менш.

Парадавала, што вясковыя бібліятэкі не проста закрываюцца, але і трансфармуюцца ў музеі, у тым ліку літаратурныя, адзін з якіх, прысвечаны Тодару Кляшторнаму, пабачылі ў Лепельскім раёне. Што ні кажы, а такія тыпы ўстаноў культуры могуць быць цікавымі не толькі для мясцовых жыхароў, выконваючы свае ранейшыя функцыі, але і для турыстаў, а значыць маюць дадатковыя фінансавыя перспектывы. На жаль, часта перспектывы без канкрэтных перспектыв па рэалізацыі.

Сутыкаліся і з сітуацыямі, калі ў работнікаў культуры ідэй багата, а васьць з рэалізацыяй тугавата. З гэтай нагоды згадваецца, найперш, музей у Бешанковічах. Маючы цікавых і цікаўных гісторыкаў-музейшчыкаў, установа не мае нават праектара, каб дэманстраваць знойдзеныя ў архівах дакументальныя матэрыялы, датычныя мінуўшчыны раёна. Падобная сітуацыя з музеем у Беразіно.

Спрабавалі ў час аўтатураў нават разбірацца ў канфліктных сітуацыях, як гэта было ў Карэліцкім раёне, калі з дасведчанай супрацоўніцай мясцовага музея не працягнулі кантракт. У выніку пераканаліся ў марнасці выканання функцыі трацэйскага судзі ў такіх сітуацыях. А ўказваць, што рабіць на месцах, — справа

няўдзячная. Лепш пераканацца ў выніках кадравай палітыкі і эфектыўнасці працы названага музея на свае вочы праз некаторы час.

Самая загадкавая сітуацыя адбылася ў Быхаўскім раёне. Мала таго, што аўтамабіль загразнуў у пясках і змог выбрацца толькі праз некалькі гадзін з дапамогай аўталаўкі, дык кіраўніцтва адзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі мы так і не змаглі знайсці за час знаходжання ў раёне.

Сустрэкаліся і адваротныя — нашмат больш пазітыўныя прыклады. Як тут не адзначыць Мастоўскі раён, кіраўнік сферы культуры якога не баіцца ўзяць на сябе адказнасць. А таму там забяспечваюцца сучасным абсталяваннем нават сельскія дамы рамёстваў, гаспадарчым спосабам нараджаюцца выставачныя галерэі, знаходзяць падтрымку еўрапейскія гранты на стварэнне новых музейных экспазіцый у аграгарадках.

І ўсё ж самыя ярскія ўспаміны па выніках "культураўскіх" аўтападарожжаў — васількова-рамонкавае поле, якое давялося пабачыць на Гродзеншчыне. Яно пераконнае, чым натхняліся нашы продкі, ствараючы рукачыннае мастацтва.

К

Шчыра прызнаюся, калі мы прыдумалі канцэпт рубрыкі "Экспрэс-тур з V.I.P.-земляком", сумненні наконт яго ўвасаблення апаноўвалі мяне. А ці зацікавіць вядомых у краіне дзеячаў культуры наша прапанова вырацца з моцных абдымкаў сталіцы, каб на дзень-два ў суправаджэнні журналіста "К" ірвануць у месцы, дзе тыя "віпы" былі народжаны?

Алег КЛІМАЎ

І не з адной толькі мэтай, выпрабавуючы пачуццё настальгіі, прайсціся па тых установах культуры, якія яны наведвалі ў юныя гады, але і з задачай бесстаронна зірнуць на тое, як гэтыя ўстановы жывуць цяпер. Я быў гатовы да ветлівых адмоў, што, маўляў, з задавальненнем, але — выставы, спектаклі і здымкі ў фільмах, шчыльны гастрольны графік, інстытут, экзамены, сесія... А таму — дзякуй, прабачце, наступным разам. Не здзівіўся б, каб хтосьці з меркаваных герояў матэрыялаў працягваў і несмяротнае шпалі-

Дзеяслоў "выкруціцца"

■ Разрухі ў залах і галовах альбо масавага прытоку маладых кадраў намі заўважана не было. Культура жыве роўна настолькі, наколькі яна фінансуецца. І нават крыху больш за кошт энтузіязму.

каўскае: "По несчастью или к счастью, истина проста: никогда не возвращайся в прежнее место..."

На шчасце, засяродзілі мае не апраўдаліся! За выключэннем пары-тройкі чалавек, астатнія з радасцю адгукнуліся на нашу ініцыятыву, перанеслі выставы, знайшлі сабе часовую падмену ў пастаноўках, з прычыны раптоў-

най прастуды адмянілі найбліжэйшы канцэрт, завалілі сесію і ўсё ж рызыкнулі вярнуцца ў ранейшыя месцы. Прычым сярод іх былі і тыя, хто ўжо даўным-даўно не наведваў малую гістарычную радзіму, і намёк на слёзы (па факце) у іх вачах я ўбачыў...

Перайшоўшы ад лірыкі да "фізікі", сцісла хачу падыяліцца з вамі прамежкавымі вынікамі праведзеных паездак (у 2016-м мы плануем працягнуць дадзены праект). За амаль год у ходзе "рэтра-інспекцый" дуэт V.I.P.-зямяляк з карэспандэнт "К" пабываў у амаль двух дзясятках населеных пунктаў — ад невялікай вёсчакі і дзесяцітысячнага мястэчка да абласных сталіц. Аб'ектамі нашай увагі сталі музеі самага рознага профілю, бібліятэкі, кінатэатры і тэатры, школы і каледжы мастацтваў, цэнтры рамёстваў і традыцыйнай культуры, палацы і дамы культуры... Да прыезду тандэму іх кіраўнікі спецыяльна не рыхтаваліся — у тым сэнсе, што паркет не перакладалі, стэлажы не замянялі, узмацняльнікі не пазычалі, пыл з кніг быў працёрты ў штатным

парадку. Так што сутыкаліся мы падчас візітаў менавіта з бягучым станам спраў.

Нечага надзвычайнага — поўнай разрухі ў залах і галовах альбо масавага прытоку маладых таленавітых кадраў — намі заўважана не было. Культура жыве роўна настолькі, наколькі яна фінансуецца. І нават крыху больш за тое — за кошт унутраных рэзерваў энтузіязтаў. Вонкава культура сённяшня, як убачылі яе мы, — бы нашы галоўныя вуліцы з плошчамі: чысценькая, акуратная. Але як звернеш з асноўнай дарогі, патрапіш у двор, і карціна можа адкрыцца не тая, што надта абнадзейвае. За граматамі на сценах кабінетаў дырэктараў, за фестывальнымі кубкамі, за званнямі "народных" і "заслужаных" стаяць кроў, пот і слёзы — не толькі творчага кшталту.

Вядома, было б перабольшваннем, каб я напісаў, што перамога на падмоствах паўсюдна дасягаюцца ў касцюмах, пашытых з таго, што было, лаўрэатства ў музычным конкурсе — іграй на інструменце, які пасляўтра разваліцца, а музейны фонд папаўняецца пераважна з дапамогай бескарысных добраахвотнікаў.

Але дзеяслоў "выкруціцца" часта дарэчны да рэальнай сітуацыі на месцах. Як і ўсе работнікі ўстаноў культуры — знакавых і шараговых, я веру, што калі-небудзь умовы радыкальна зменяцца. У лепшы бок. У горшым жа выпадку ўсё можа прывесці да таго, што васьць гэтая нярэдка бачаная дзейнасць насуперак абставінам, поспехі ў барацьбе з цярнямі стануць з'явай нармальнай і натуральнай. А мо на чарговым кроку людзі стомяцца, перастануць тузацца, і атрымаем мы замест культуры культуру...

Пра настальгію... Асабіста я раз, ну, гадоў у пяць вельмі стараўся б знаходзіць некалькі дзён, каб занурыцца ў сваё дзяцінства з юнацтвам, пакратаць ашалёўку крэслаў кінатэатра "Сатурн", зазірнуць у ДК будаўнікоў і падзівіцца з яго сучаснай апаратуры, нарэшце, проста прагуляцца па горадзе, у якім быў калісьці так беспадстаўна шчаслівы. Вось толькі той мой "Сатурн" у Казахстане... І "краў" я ўпотаі кавалачкі ад той радасці, якую адчувалі майстры культуры, дастаючы насоўкі ў Пінску, Віцебску, Чорнаградзі, Барысаве, Барызаўцы, Астраўцы...

К

Падарунак наместніку старшыні гарвыканкама Пятру Пяткевічу з фотарыскафена.

Студэнт Акадэміі мастацтваў Арсеній Ільіных пасля свайго майстар-класа і паказу першага Уласнага фільма.

мерапрыемстваў. У кінатэатры "Радзіма" кінатудыя "Беларусьфільм" арганізавала бясплатны паказ фільмаў "Ваўкі" і "Неверагоднае перамяшчэнне", прайшла творчая сустрэча з ураджэнцам Полацка, заслужаным артыстам краіны Ігарам Сіговым. Быў наладжаны "круглы стол" пра перспектывы і праблемы айчынага кіно.

Да ўсяго трэба дадаць і конкурсы дзіцячай творчасці "Мабіфільм: Школа! Камера! Матор!", мабільнага кіно "SmartСТУДІЯ". Карацей, час казаць пра сапраўдны снежаньскі кінабум у Полацку.

Валяціна УЛАСЕНКА, кіраўнік прэс-службы Полацкага райвыканкама

Навагрудак / Адэкватная рэакцыя

Навагрудская раённая бібліятэка і Навагрудскі гандлёва-

эканамічны каледж з 2012 года сумесна рэалізоўваюць праект "Чытанне — шлях да дасканаласці". Яго ажыццяўленне — адэкватная рэакцыя на сучасныя змены ў сённяшнім грамадстве.

Праект рэкламуе беларускую і замежную літаратуру, фарміруе культуру чытання, раскрывае багацейшы патэнцыял кнігі. Галоўным, натуральна, з'яўляецца правядзенне масавых мерапрыемстваў: літаратурных подыумаў, кніжных дэфіле, паэтычных дыскурсаў, літаратурных караоке, квэст-гульні, сустрэч з пісьменнікамі. Вялікая роля адведзена інфармацыйнай і выдавецкай дзейнасці. Пры гэтым галоўная стаўка — на новыя формы работы.

Самыя папулярныя бібліятэчныя акцыі — літаратурныя подыумы. Нас цікавіла

"анатомія" гумару, каханья, дэтэктыўнага жанру, класікі.

Кніжнае дэфіле "Літаратура і колер: бібліякалекцыя" выклікала шмат станоўчых эмоцый. Прэзентацыя кніг, у назвах якіх прысутнічае колер, забавляльная конкурсная праграма, конкурс фотаздымкаў, вызначэнне пераможцаў — усё гэта не дало сумаваць прысутным. Кнігі "выходзілі" на подыум, дэманстраваліся буктэяры, відэаролікі. Моладзь імправізавала, адказвала на пытанні, чытала вершы. Інакш кажучы, самарэалізоўвалася.

Самыя актыўныя ўдзельнікі праекта і стваральнікі буктэяраў узнагароджваюцца кнігамі. Ім прадстаўляецца і права часовага бясплатнага карыстання платнымі паслугамі бібліятэкі.

Паказальнай можна назваць квэст-гульні "Краязнаўчыя карункі". Заўсёды быць у курсе падзей самых розных

старонак жыцця дазваляюць інфармацыйныя агляды. Бібліятэка рэгулярна запрашае навучэнцаў каледжа на экскурсіі-мікс "З кнігай — да поспеху", дзе вядзецца гутарка пра кніжны фонд, новыя пасупленні літаратуры, электронныя рэсурсы.

Неаднаразова ў Дзень бібліятэкі студэнты былі бібліятэкарамі-дублёрамі. Прыемна адзначыць, што да прафесіі бібліятэкара пасля больш падрабязнага знаёмства маладыя людзі аднесліся з павагай і шчырай зацікаўленасцю.

Эфектыўнасць дадзенага праекта бяспрэчная: ён дае магчымасць паспяхова ўкараняць інавацыі ў працу і развіваць партнёрства з зацікаўленымі бакамі.

Іна ШАЎЧУК, загадчык аддзела абслугоўвання і інфармацыі Навагрудскага раённай бібліятэкі

Меркаванне

Конкурс клішэ — і толькі?

Адразу прашу не крыўдаваць і не ўспрымаць мае словы надта сур'ёзна: я не Саламон Волкаў і не Арцёмій Троіцкі, музыку люблю і разумею толькі на побытавым узроўні. Але калі пры словы "Еўрабачанне" адчуваю асаблівы рух у грамадзе, заўжды хачу запытаць: чаму менавіта гэты конкурс авалодаў розумамі такой колькасці таленавітых людзей? Хіба шмат тых, хто пасля перамогі ў ім стварыў дыскаграфію ў "наццаць" плацінавых альбомаў?

Аліна САЎЧАНКА

Падаецца, у Еўропе іх жа музычнае спаборніцтва ўспрымаецца інакш, з меншым запалам, хача таксама неаб'явава. Але нікому, бадай, так, як беларусам (ды, можа, іх найбліжэйшым суседзям па карце), не хочацца стаць матыльком-аднадзённай. Магчыма, варта аднойчы перамагчы, каб упэўніцца, што насамрэч азначае гэта дасягненне для краіны. І што яно зменіць. Ці не зменіць.

Але каб заваяваць нават такога кшталту еўрапейскі алімп, трэба спачатку заняць першае месца ў рэгіянальным адборы. Больш за сто айчынных творчых адзінак (вакалістаў і гуртоў) гэтым разам прэтэндавалі на пазездку ў Швецыю. На адным з этапаў праслухоўвання мне давялося папрысутнічаць. Калі сцісла апавесці пра свае ўражанні, дык у мяне было дакладнае адчуванне: я ўжо слухаю канцэртны лайн-ап "Еўрабачання-2016" (толькі родам з адной краіны), ды і карцінка прыблізна супадала са звыклай па тэлетрансляцыях. То бок, калі выкінуць з гэтага шэрагу фрыкаў (сёлета іх, можна лічыць, і не было, у адрозненне ад гадоў папярэдніх) і людзей з неакадэмічным пранонсам і плыткім вакалам, то застануцца ўсе тыя, хто арганічна ўпісаўся б у фармат конкурсу. І такіх нумароў шмат, на мой погляд. Бо "Еўрабачанне" хочыць-няхочыць — у асноўным набор безаблічных прэсных песень, складзеных па нейкім таемным рэцэпце і абгорнутых усялякай мішурай кшталту зомбі-касцюмаў ды шчацінны на жаночых шчаках. Прычым спевакі сустракаюцца неаблагі.

З агульнай масы вызначаўся сельскі калектыў з Гомельшчыны (але ж у "буранаўскую" раку два разы не ўвойдзеш), ансамбль "Чысты голас" (пытанне адно: што яны забыліся на гэтым дылетанцкім свяце?), цудоўны дуэт "NAVI", які прайшоў у фінал (ці не вартыя яны большага?)... Урэшце, я не ставіла перад сабой задачу прадказання чыёйці перамогі. Як у сне прайшлі нумары ў рок-апрацоўках, няжорсткі рэп, класічны поп — дзіўная здольнасць "Еўрабачання" як з'явы рабіць такія розныя стылі і кірункі абсалютна аднолькавымі ды незапамінальнымі.

Сярод журы былі людзі для беларускай сучаснай эстраднай школы статусныя. Зноў жа, чаму Васіль Раінчык і Аляксандр Ціхановіч зацікаўлены ў выніках менавіта гэтага конкурсу? Але адзначу: было бачна, што яны ды іх калегі адказна падыходзяць да ўскладзенай на іх місіі, не займаючыся, прынамсі, сваімі справамі падчас выступленняў (а на шэрагу айчынных конкурсаў такое стаўленне з боку журы — лічы, норма). А вось маладая пляяда зорак беларускай эстрады (не ўсе з прысутных, канешна) паралельна праслухоўванню "жыла" ў сваіх гаджэтах, праблема і пантах (далібог, без двукоссу!), на што глядзець было іншым раз нават непрыемна.

Дык што такое "Еўрабачанне", у чым яго ўнікальнасць, чаму пра яго гавораць ці не ўсе і якім чынам пройдзе яно ў 2016-м, годзе пад знакам малпы? Напэўна, пытанні тыя рытарычныя. Вынік мы пабачым і пачуем у маі, а зараз застаецца толькі пажадаць дзясятцы лідараў гонкі не страціць сябе ў гэтым конкурсе клішэ, трымаць у тонусе свой настрой і здароўе, нічога не баюцца і не ўспрымаць дзею больш сур'ёзна, чым яна таго варта.

Адной з яркіх падзей у музычным сезоне стала з'яўленне на свет праекта "Agata". Дуэт гэты склалі Ірэна Катвіцкая (I.K.) — адна з лідараў сучаснай беларускай этна-музыкі, спявачка, піяністка, кампазітар, кіраўнік і ўдзельніца этна-праектаў "Akana-NHS", "Фолк Рада", "Kazalpin", "Этна-фантазія", "New Image Orkestra" — і Аляксей Варсоба (A.B.) — таксама з авангарду альтэрнатыўнай інструментальнай музыкі, лідар трыа "Port Mone", чый апошні альбом 2014 года "Thou" быў з захапленнем прыняты на постсавецкай прасторы і ў Еўропе крытыкамі ды меламамані.

Алег КЛІМАЎ

Як жартаўліва, але дакладна кажуць пра тандэм гледачы — яго музыкантам і публіка не патрэбна. Маўляў, Ірэна наогул можа не спяваць, а абыходзіцца толькі жэстамі, напоўненымі магіяй і жыццём, пад інструментальнае чараўніцтва Аляксея. На сцэне яны маюць зносіны адзін з адным і з гледачамі не пры дапамозе слоў і музыкі, але — адрадуочы сваё мастацтва проста ў вечнасць...

Агата, але не Крысці

A.B.: — Чаму мы назвалі наш дуэт "Agata"? Прыгожае жаночае імя, пашыранае ў Еўропе. Ці прынцыповым для нас было, каб праект называўся іменем? Тое, што мы выконваем, звязана з людзьмі, з іх гісторыямі. А вытокі гісторыі дуэта ляжаць, калі адштурхоўвацца ад яго формы... ў лацінаамерыканскай музыцы. На мой погляд, у ёй шмат такіх праектаў: народны жаночы вакал плюс мужчына-інструменталіст.

I.K.: — А эмацыйны складнік, які аб'ядноўвае жаночы і мужчынскі пачатак, дзве гэтыя энергіі, высякае іскры, дае імпульс да творчасці, у якім — інь і ян, цяпло і холад, зямля і вада.

A.B.: — Ірэна прыносіць песню, я пачынаю над ёй чараваць: выкарыстоўваючы ўжо нейкія свае напрацаваныя інструменты, вытрыманя ў неабходным нам ключы, прыдумляючы новае ў патрэбным рэчышчы. Але зыходную мелодыю, вядома, не мяняю. І як толькі яна нараджаецца, уступае Ірэна. Усё: "рыба" гатовая.

I.K.: — Застаецца напоўніць песню правільнымі вобразамі, пачуццямі, зразумець, што мы хочам з дапамогай канкрэтнай рэчы трансляваць слухачам. Як толькі разуменне прыходзіць, мы ўсё зводзім у форму з асновай у народных беларускіх песнях (у асноўным, вядомых толькі спецыялістам), як правіла, ад жаночай асобы, абрадавыя, дахрысціянскія, і лірычныя — ужо бліжэйшыя да нашага часу. І мэта наша — здолець зрабіць песню так, каб у голым слове слухач праз нашы эмоцыі і інтанацыйнае ядро бачыў вобраз, разгорнутую думку. Пры гэтым у тэкстах часцяком няма намёкаў на такія, скажам так, дапушчэнні. Але мы так успрымаем тэксты і ўпэўнены ў тым, што дакладна адгадваў сэнсы.

A.B.: — Спадзяюся, тая інструментука, якую я прапаную, дапамагае гэтыя коды адгадаць. Я люблю постмадэрнізм у музыцы і, аперыруючы быццам бы стандартнымі для яго ў дадзеным

кантэксце сучаснымі формамі, формамі буйнога аб'ёму, мы нібы вялікай сеткай таксама вылоўваем ў зыходным месце закладзеныя ў ім шыфры і паланні.

I.K.: — Пры ўсёй любові да традыцыйнай беларускай культуры, не збіраем у XXI стагоддзі прыбірацца, "у бабульчыны ўборы". Я не экспанат музея, жыву ў свеце постгуманізму, слухаю Арво Пярта, як і Лёша, люблю постмадэрнізм. Так, мы абпіраемся на карані, але я адчуваю іх так, — жывучы тут і цяпер. І яшчэ гэта не наша функцыя — папулярываць дадзеным праектам фальклор сярод моладзі. Калі я хачу прыцягнуць да яго ўвагу, іду ў музычную школу і працую там з дзецьмі. А на фестывалі "Камініца" мы выступаем гуртом "Фолк Рада" і далучаем да фоль-

інструменталісты — швейцарская частка калектыву — пры любой магчымасці рвуцца ў нашу краіну. І ні эканамічны крызіс іх не спыняе, ні тое, што ў такіх некамерцыйных праектах канцэртаў мала, ні грымёркі ў раённых ДК не страшаць. Яны, якія шмат дзе паездзілі па свеце, свабодна і камфортна пачуваюцца ў Беларусі. Адкрываюць нашых людзей, вёску, дзівацца, што ў нас няма гор, дыхаюць нашым лесам. І нечым насычаюцца з беларускай культуры.

Шчаслівыя людзі

I.K.: — "Agata" і "New Image Orkestra" — гэта дзве розныя планеты. Першая — цёплая і гуманная, з акустычнай, чалавечай музыкай. Другая — халодная, найзырчэйшы прыклад расчала-

Іскры і коды

Дуэт "Agata". Фота Івана КУРАКЕВІЧА

Традыцыя без бабульчыных убораў

ку іх тат і мам, брацікаў і сястрычак, бабуль і дзядуль.

"Kazalpin" у дапамогу

I.K.: — Нягледзячы на асобныя прозвішчы, нягледзячы на Алексіевіч, пра "культурную Беларусь" за межамі былога СССР мала ведаюць. І хочацца, каб становішча змянілася. Таму я спяваю гэтыя песні на беларускай мове, таму рада, што нас здымаюць замежныя фатографы, пра нас робяць дакументальнае кіно. Усё гэта, веру, павінна сыграць на карысць краіны...

A.B.: — Я сустракаю суйчыннікаў, якія на поўным сур'ёзе лічаць, што быць беларусам — некамільфо. Цешыць, што такіх становіцца менш. Калі наша музыка камусці дапаможа адчуць сябе не проста жыхаром на гэтай тэрыторыі, а неаддзельным ад гісторыі краіны, яе культуры, я буду шчаслівы. А пакуль мне часам здаецца, што, калі пра нас з павагай не загавораць за мяжой, пра нашу культуру ў тым ліку, самі сабой мы не асабліва ганарымся.

I.K.: — Беларуска-швейцарскі гурт "Kazalpin" нядаўна вярнуўся з двухтыднёвых гастроляў па Швейцарыі. І публіка вельмі жыва цікавілася, адкуль мы — тры дзяўчыны, якія прадстаўляюць у праекце Беларусь, — родам. Людзі распытвалі нас, шукалі звесткі пра Беларусь у Інтэрнэце, разглядалі фатаграфіі. А мужчыны-

вечвання. Ідэя "аркестра" заключалася ў сутыкненні двух светаў, у супрацьстаянні жывога — лятаючага галаса з акардыонам ад нас з Аляксеем — і разбуральнай, разбэшчанай мёртвай электронікі ад Андрэя Жукава. Эмацыйна "New Image Orkestra" даваўся нам з Аляксеем вельмі цяжка, хоць эстэтычна ён мне падабаўся.

A.B.: — Але апынуўся нежыццяздольны.

I.K.: — Ён не ўпісаўся ў беларускае культурнае асяроддзе, аднак стаў у чымсьці папярэднікам "Agata". На жаль, у чыстым выглядзе апынуўся лішнім на радзіме гурт "Akana-NHS", які сёння існуе ў рамках праекта "Kazalpin" за мяжой, дае ў яго складзе канцэрты і праводзіць асобныя майстар-класы. У Беларусі ж мы як "Akana" — я, Руся і Надзя Чугунова — не патрэбныя. Дзякуй Богу, патрэбен гурт "Фолк Рада", у якім спяваюць і дзеці, з якімі я пачынала займацца, калі ім было сем гадоў (а цяпер ужо чатырнаццаць). Ён дае вельмі шмат канцэртаў, на якія публіка сапраўды рвецца, ён лаўрэат шматлікіх фестываляў. Мы ўвогуле любім падарожнічаць па конкурсах, і хочацца сказаць вялікі дзякуй бацькам дзетак, якія аплочваюць гэтыя паездкі. Ці ведаюць пра нас чыноўнікі ад культуры? Ведаюць. Мяне як метадыста і педагога, па чыіх метадычках вучыцца ўся краіна, якая распрацавала чатыры спец-

праграмы, звязаныя з фолькай і прызначаныя для СНУ. Як музыканта, які выступае "жыўцом" і запісвае песні. Ведаюць у інстытутах, універсітэтах і міністэрствах. Але чамусьці нярэдка задумваешся, а мо культура, мастацтва ў нашай краіне патрэбныя толькі асобна ўзятым людзям, — яе непасрэдным праваднікам? І тады ідзеш ствараць сольны праект "Этна-фантазія" — мой дом пустэльніка, "пабудаваны" ў хвіліны адчаю, у дні, калі ўсё валілася з рук, калі музыка "Akana" стала незапатрабаванай. І я села за раяль, на якім доўга не грала, і сачыніла сваю стэль: этна з раялем.

A.B.: — Прытым, што ў маім гурце "Port Mone" не так шмат якіхсьці вызначаных "этнічных нот", фолькавых цытат, але этнамузыка ў сусветным кантэксце мяне заўсёды цікавіла. І беларуская, вядома ж. І "Port Mone" знаходзіцца пад уплывам усяго гэтага замесу.

I.K.: — А замежнікі чамусьці чуюць у беларускай этніцы, якую я выконваю... блюз! Так і кажуць: "У цябе такі блюзавы шаааарм!..." Лідар жа гурта "Палац" Алег Хаменка называе музыку "Agata"... антыблюзавай! А амаль адначасова з нараджэннем "Этна-фантазіі", пасля таго, як я сышла ў творчае пустэльніцтва, у 2012 годзе Руся і Надзя стварылі свой этна-электронны праект "Shuma". Мы ўсе ўтрох абмяркоўвалі ўжо іх "выход"... Плакалі... Гэта ж мае вучаніцы... Думалі над тым, ці зможам у далейшым супрацоўнічаць... І ў выніку нікуды адзін ад аднаго не падзелілі! У нас ёсць агульныя справы і ёсць пабочныя — таксама галоўныя: усе яны мірна сусіснуюць. І мы дапамагаем адзін аднаму. Хоць эстэтыка "Shuma", дыджытал-архаікі, мне не блізка.

A.B.: — "Port Mone" таксама рухаецца. Гатовы матэрыял для наступнага альбома, шукаем, дзе яго запісаць. Працую з украінскім праектам "Новы разділовы", удзельнічаю ў міжнародным перфомансе "паМ'ЯТАці", супрацоўнічаю з Ягорам Джэйгалам, які выконвае класічную індыйскую музыку на флейце бансурі.

■ Гэта не наша функцыя — папулярываць дадзеным праектам фальклор сярод моладзі. Калі я хачу прыцягнуць да яго ўвагу, іду ў музычную школу і працую там з дзецьмі.

I.K.: — Ягор, дарэчы, падыгрывае ў некаторых рэчах і "Agata". А наогул, асабіста я рада, што ў мяне ёсць і тое, і іншае, і трэцяе. Вось была б у мяне адна "Akana-NHS", была б у яе вялікая аўдыторыя, атрымлівалі б мы добрыя грошы — так, выдатна. Але інерцыя вялікіх праектаў зацягвае, як чорная дзірка. А я не хачу ісці па накатанай дарозе, я хачу ствараць увесь час нешта новае, што адказвае маім намерам. У кагосьці мазігі ўладкаваныя так, што думаюць у адным кірунку, а ў мяне — магістральна ў адным, але ад гэтага асноўнага шляху шмат-шмат адгалінаванняў, у яго шмат чаго ўпадае. Не вярнулася б да раяля, так і не пазнала б, што магу складаць такія прыгожыя кампазіцыі. Не будзь мы з Лёшам настойлівымі, упэўненымі, не нарадзілася б "Agata". Я... шчаслівая ад усяго гэтага працэсу...

A.B.: — І я...

Падчас разнастайных апітанняў наконт самага вядомага мастацкага беларускага фільма апошніх двух дзесяцігоддзяў найчасцей згадваецца карціна "У жніўні 44-га..." Міхаіла Пташук. Жыццё гэтага выдатнага рэжысёра трагічна абарвалася 13 гадоў таму. Але і сёння ягоныя фільмы ўваходзяць у "залаты фонд" беларускага кінематографа. Пра малавядомага старонкі з жыцця гэтага творцы гутарка з дачкой рэжысёра Лікай Пташук, якая працягвае бацькоўскае служэнне айчыннаму мастацтву, працуючы рэжысёрам Беларускага радыё.

Кастусь АНТАНОВІЧ

— У дзяцінстве мы разам з татам, сядзячы на кухні за вячэрняй гарбатай, любілі слухаць радыё-пастаноўкі. Тата ў паспяваенны час, у дзяцінстве, хадзіў са сваёй мамай у клуб, дзе па вечарах збіраліся вяскоўцы, каб паслухаць навіны і радыёспектаклі, якія ўжо існавалі. Бацька прыгадваў, што такія спектаклі аказалі на яго велізарнае ўражанне, бо ўнікальныя магчымасці радыё робяць слухача Мастаком, саўдзельнікам творчага працэсу. Бо кожны малое для сябе непаўторную карцінку пачутага, мае індывідуальнае ўяўленне. Тата згадваў, што свет радыёспектакляў, які трапляў у вясковы клуб праз паспяваенныя прыёмнікі, быў для жыхароў вёскі нечым выбітным, адкрываў уваход у асаблівы, часам фантастычны свет, у параўнанні з цяжкай паспяваеннай рэчаіснасцю.

Татавы ўражанні дзяцінства паўплывалі і на маё паважлівае стаўленне да радыё, бацька, можна сказаць, "заразіў" мяне сваёй любоўю да гэтага мастацтва і быў вельмі задаволены, калі я пачала працаваць на айчынным радыё, дзе спалучаю рэжысёрскую і акцёрскую працу. Сапраўды, Дом радыё стаў за гэты час і маім домам.

Сёлета Беларускае радыё адзначыла 90-годдзе, і, карыстаючыся момантам, хачу павіншаваць усіх яго супрацоўнікаў і слухачоў з гэтай святочнай датай!

— Ці цяжка было асвойваць радыёмастацтва?

— Добра памятаю першыя творчыя крокі ў якасці рэжысёра праграм і радыёведучай, той момант, калі я ўпершыню села да мікрафона ў любімай слухачамі праграме "Адвечная магія музыкі". Сэрца сыходзіла ў пяткі ад адной думкі, што мяне чуе ўся Беларусь! Здавалася, я прыйшла з неабходнай адукацыяй і досведам працы ў творчай прафесіі, але мне давлялася атрымліваць дадатковую, радыёную адукацыю, вучыцца спецыфіцы работы. Памятаю, як у той час доўга разбірала тэксты перад тым, як сесці да мікрафона або запісаць праграму ў якасці рэжысёра з акцёрамі беларускіх тэатраў. Здавалася б, трэба падрыхтаваць некалькі старонак для музычнай праграмы, але я гадзінамі дома па вечарах працавала над імі да таго часу, пакуль не пачынала іх "чуць". Ёсць такое паняцце на радыё: "пачуць тэкст". Толькі наўпрост сутыкнуўшыся з ім, я зразумела: існуе пэўная колькасць спецыфічных правілаў, нюансаў работы ў студыі.

У прамым эфіры канала "Культура" для мяне асабліва дарагім творчым этапам стала праца ў праектах "Літаратурная анталогія" і "Бестселер". На працягу некалькіх гадоў, фактычна з моманту стварэння канала "Культура", я чытала ў прамым эфіры нацыянальную і замежную класіку. Вядо-

З сямейнага фотаальбому: Міхаіл Пташук на здымках...

...на галівудскім бульвары...

...на выставе...

...у інтэр'еры старажытных руін.

Быць Рэжысёрам ва ўсім

Невядомы Міхаіл Пташук

Лікай Пташук з сынам Міхаілам.

ма, прыемна, што ўжо больш за 10 гадоў працую ў якасці рэжысёра, выканаўцы і аўтара ў легендарным праекце Беларускага радыё "Вячэрняя казка". Адзначу аўтарскую праграму пра беларускі тэатр, якая штотыдзень больш як 10 гадоў выходзіла ў эфіры Першага нацыянальнага канала. Цяпер працую ў некалькіх праектах на Першым нацыянальным.

Важным этапам лічу працу над радыёспектаклямі. Гэты жанр паспяхова існуе ў айчынным эфіры з 1930-х. І, мяркуючы па водгуках слухачоў, ён і дагэтуль застаецца запатрабаваным. На маім творчым рахунку ў якасці рэжысёра тры радыёпастаноўкі і некалькі літаратурных кампазіцый. Я рада, што мне давлялося працаваць з выдатным драматургічным і літаратурным матэрыялам, з вядомымі акцёрамі, з цудоўнымі гукарэжысёрамі.

— Вернемся да асобы Міхаіла Пташук. Ці цяжка расці ў сям'і вядомага рэжысёра?

— Прайшло 13 гадоў з моманту трагічнай гібелі бацькі, але, напэўна, няма дня, каб я не думала пра яго. У маёй памяці часта ўсплываюць успаміны пра шчаслівы час, праведзены разам з ім. Што і казаць, мне пананцавала, што Гасподзь падарыў такога бацьку. І зараз, калі яго фізічна няма побач, я часта ў думках задаю сабе пытанні: а як бацька адраагаваў бы на той ці іншы мой учынак, якімі аказаліся б яго меркаванні, парада. Тата быў маім вялікім сябрам і настаўнікам. Ён ніколі не навязваў сваё бачанне, але ягонае слова заўсёды было аўтарытэтным і вырашальным для мяне.

У нашай сям'і панавала вельмі творчая атмасфера, бацька ўмеў з будзённага жыцця зрабіць шоу, свята, паколькі заўсёды ў асобах па-акцёрску вельмі смешна бай-

цікавыя эпізоды, якія адбываліся з ім на здымках і кінафестывалях. У яго было выдатнае пачуццё гумару — і ў нашым доме заўсёды панаваў смех. Мы з мамай з нецярплівацю чакалі яго вяртання з камандзіровак. Памятаю моманты, калі тата прыязджаў з чарговага кінафестывалу, заходзіў, адразу раскрываў сумку і з усмешкай высока ўзняў над галавой чарговую прыз за свой фільм і гучна, са смехам абвешчваў нам з мамай: "Дзеўкі, я залатую бабу прывёз!". Так ён жартам называў свае шматлікія кінапрызы — залатымі або сярэбранымі бабамі ды мужыкамі. Потым абсыпаў нас з мамай падарункамі. Ён быў вельмі ўважлівым сынам, клапатлівым бацькам і мужам, цудоўным дзедам.

Праз гасціннасць таты, які любіў, каб было людна і шумна, наш дом часта поўніўся гасцямі. Часцяком гэта былі цікавыя людзі, татавы сябры, яго калегі, акцёры, рэжысёры, мастакі, сцэнарысты. Я з дзяцінства прысутнічала на такіх сустрэчах, слухала размовы пра мастацтва, пра літаратуру, кіно, адкрывала для сябе асаблівы свет, пэўны лад жыцця творчых людзей.

Не магу не сказаць колькі слоў і пра маю маму, цудоўную, клапатлівую гаспадыню і верную сяброўку таты. Усё яе жыццё звязана з кінастудыяй "Беларусьфільм", дзе яна працавала рэдактарам. Тата заўсёды раўся з ёй, першай чытаў сцэнарыі, дзяліўся сваімі творчымі планами, ідэямі, прыслухоўваўся да ейнай думкі. Пражылі яны разам амаль 40 гадоў.

— Ці даводзілася вам у дзяцінстве бываць на здымачнай пляцоўцы?

— Вядома! І калі трапляла на здымкі, кожны раз пераконвалася, што тата да фанатызму служыў пра-

фесіі Рэжысёра. Для яго не існавала ні званняў, ні чыноў, ні рэгалій. На першым месцы заўсёды стаяў прафесіяналізм. Бывала, рабіў строга заўвагі нават вельмі вядомым акцёрам — "зоркам", якія здымаліся ў ягоных фільмах.

— Міхаіл Пташук — рэжысёр і Міхаіл Пташук — бацька. Наколькі па характары, паводзінах ён адрозніваўся ў такіх сітуацыях?

— Мне здаецца, што тата і на працы, і ў паўсядзённым жыцці заўсёды заставаўся Рэжысёрам. Ён быў працаголікам, непадзельным са сваёй прафесіяй. Яшчэ адзін успамін з дзяцінства. Памятаю, яшчэ на нашай старой кватэры ў Зялёным Лузе маленькая кухня па начах ператваралася ў працоўны кабінет бацькі: ён ставіў друкарскую машынку і ўсю ноч пісаў сцэнарыі, акуратна склейваў па кавалачках, а раніцай мы з мамай збіралі абрэзкі паперы. Затое на стале ляжалі акуратна складзеныя надрукаваныя старонкі рэжысёрскага сцэнарыя будучага фільма.

Але, нягледзячы на занятасць, бясконцыя здымкі, ён заўсёды знаходзіў час для мяне. Мы часта былі разам у пездках, на здымках, ды, бывала, цэлымі начаі дома гутарылі. Гэта ўсё — незабыўныя моманты дзяцінства. Адзін з самых яркіх — калі бацька ўпершыню паказаў мне хатні тэатр, які ён зрабіў сам. Мае лялькі ператвараліся ў іншапланецянак, настольная лямпа ў планету, звычайная талерка ў лятаючую, а чырвоная шаўковая маміна хустка, прыбітая да драўлянай рэйкі, цудоўным чынам адкрывала тэатральную заслону. Сюжэт і дыялогі бацька прыдумляў сам. Ён быў вельмі музычным чалавекам, музыка заўсёды гучала ў нашым доме. У маленстве ён расказваў мне на ноч казкі. Але не чытаў з нейкай кніжкі, а сам іх прыдумляў. Яны нагадвалі тэлесерыялы, і на наступны дзень я з нецярплівацю чакала працягу. А тата, нягледзячы на стомленасць, прыходзіў з працы і знаходзіў сілы, каб прыдумаць чарговую серыю "калыханкі".

Міхаіл Пташук быў не толькі выдатным бацькам, але і сынам. Мая бабуля — Марыя Сямёнаўна — была перадавой работніцай у калгасе, узначальвала брыгаду, па поясе стаяла ў халоднай вадзе, вымачваючы

лён. Пад канец жыцця з-за хваробы яна не магла хадзіць. І тата шукаў для яе лепшых дактароў, санаторыі, рэдка лікі, перавёз яе з вёскі ў нашу кватэру ў Мінск, дзе яна і пражыла апошнія гады.

— Не магу не запытацца пра вашу апошнюю сустрэчу з бацькам...

— Наша апошняя сустрэча... Ён прыехаў з Галівуда, дзе працаваў над сваім апошнім фільмам... Раніцай тэлефонны званок ад бацькі, бадзёры, радасны голас у слухаўцы: "Доча, я прыехаў на адзін дзень, заўтра з'язджаю ў Маскву на "Ніку", адтуль лячу ў Мексіку, доўга не пабачымся, тэрмінова прыязджайце!" Ледзь мы ступілі на парог кватэры, як патанулі ў абдымках бацькі. Радасны, тады яшчэ маленькі, мой сын Мішка гуляецца з амерыканскімі цацкамі, а бацька, літаральна захлынаючыся ад шчасця, паведамляе: "Я знайшоў у Галівудзе гук, які шукаў усё жыццё і не мог сустрэць нідзе! Я знайшоў гук смерці!" Гэты гук быў ягоным успамінам дзяцінства. Ён расказваў, што, калі ссеклі сад ля ягонай вясковай хаты, над разбураным гнездом лётала і "плакала" птушка. У бацькоўскіх успамінах гэты гук — плач птушкі — назаўжды застаўся сімвалам смерці.

Мы сядзелі за накрытым сталом усёй сям'ёй апошні раз. Тата натхнёна, эмацыяна распавядаў пра працу ў Галівудзе, шмат казаў пра планы, пра сваю мару зняць беларускі "Тытанік", фільм пра чарнобыльскую трагедыю, пра паездку ў Мексіку па запрашэнні адной з кінастудыяў, і, вядома, пра маскоўскую "Ніку", дзе фільм "У жніўні 44-га..." быў прадстаўлены ў 6 намінацыях...

Я хачу падзякаваць усім, хто захоўвае успаміны пра бацьку, дапамагае арганізоўваць вечары памяці, здымае фільмы. Асабліва ўдзячная стваральнікам мемарыяльнай шыльды і крыжа на ягонай радзіме, у вёсцы Федзюкі, памятнай дошкі на фасадзе школы № 13 у Баранавічах, ініцыятарам найменша на малой радзіме, на Ляхавіччыне вуліцы ў гонар Міхаіла Пташук. Вельмі прыемна, што цяпер і ў сталічным мікрараёне Лошыца з'явіцца вуліца, названая ў гонар кінатворцаў — Міхаіла Пташук і Віктара Турава...

Смерць мастака заўжды падаецца заўчаснай. Глядзіш на тое, што ён паспеў зрабіць, а думаеш пра тое, на што не хапіла часу. Асабліва крыўдна, калі творца сыходзіць з жыцця, што называецца, на ўзлёце. Якраз тады, калі ён наблізіўся да мяжы, за якой для яго, а значыць і для грамады, адкрываюцца новыя далеглыя. Пра такіх творцаў — новы цыкл публікацый "К". Першы яго герой — графік Юрый Герасіменка-Жызнеўскі.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Ён нарадзіўся ў Даўгінаве на Вілейшчыне ў 1948 годзе. Скончыў Беларускі дзяржаўны тэатральна-мастацкі інстытут у 1977-м. Працаваў у станковай графіцы, аздабляў кнігі. Вядомасць мастаку прынеслі ілюстрацыі да твораў Якуба Коласа ("Выбравае"), Васіля Быкава ("Знак бяды"), Васіля Зуёнка ("Маўчанне травы")... Сёння яны лічацца класікай беларускай кніжнай графікі. Творы мастака ёсць у зборах дзяржаўных музеяў. Большую частку жыцця ён пражыў у Маладзечне, дзе выкладаў у дзіцячай студыі выяўленчага мастацтва. Памёр у 1997 годзе.

Даводзілася чуць, што эвалюцыя ў бок філасофіі і абстрактнай формы, якая пазначылася ў творчасці Герасіменкі-Жызнеўскага ў апошнія гады жыцця, мусіла вывесці яго ў заснавальнікі новага, актуальнага для нашага мастацтва кірунку. Але не паспеў... У такіх выпадках кажуць, што Бог, па незразумелай людзям логіцы, забірае да сябе тых, хто па неасцярожнасці здолеў зазірнуць за далеглыя.

"З адной студні ваду бралі..."

Пра Юрыя Герасіменку-Жызнеўскага "К" расставіў ягоны сябар, скульптар Уладзімір Слабодчыкаў, заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь.

— Да мастацтва Юра захаваў ягоны бацька, — згадвае спадар Слабодчыкаў. Сам ён родам з Украіны, у свой час вучыўся ў Адэскім мастацкім вучылішчы. Скончыў ці не скончыў, а прагу да творчасці меў вялікую. Калі Юрава сям'я трапіла ў Даўгінава, мы аказаліся суседзямі: жылі на адной вуліцы, літаральна праз плот — з адной студні ваду бралі. Мой брат быў амаль пагодкам Юры, а я маладзейшым за іх на чатыры гады. А потым здарылася так, што мой брат ад кампаніі аддаліўся, а я з Юрам, наадварот, зблізіўся.

Жыў Юра ў Даўгінаве да васьмага класа. Бацькі нашы сябравалі, бо былі людзьмі блізкімі па характары і мелі агульныя інтарэсы. Юраў тата (для мяне — дзядзька Паўлік) шмат маляваў, мой — таксама. Яны фарбамі абменьваліся нават! Праўда, для майго бацькі галоўнай справай заставалася школа, дзе ён выкладаў, а дзядзька Паўлік проста жыў сваім мастацтвам. Ён пісаў дываны на цыраце з не-

Юрый Герасіменка-Жызнеўскі. Ілюстрацыя да апавесці Васіля Быкава "Знак бяды".

Юрый Герасіменка-Жызнеўскі. "Неамагнетызм. Нараджэнне".

Юрый Герасіменка-Жызнеўскі. 3 серыя "Негатыў".

"Грукат нашай брукаванкі толькі з намі сядзе..."

Юрый Герасіменка-Жызнеўскі. "Прысвячаецца Францішку Бугашэвічу".

Юрый Герасіменка-Жызнеўскі. 3 ілюстрацыі да паэзіі Якуба Коласа.

На ўзлёце... Юрый Герасіменка-Жызнеўскі

Юрый Герасіменка-Жызнеўскі. Аўтапартрэт.

мудрагелістымі сюжэтамі. А цётка Маруся, ягоная жонка, рабіла фарбы, набівала фон. Ён яшчэ і скульптуры рабіў. Нядаўна ішла па ТБ хроніка, здаецца, прысвечаная 70-годдзю Бембеля. І бачу я ў ёй сюжэт з 1956 — 1957-га гадоў: першая выстава дасягненняў народнай гаспадаркі Беларусі, і там — работы самадзейных мастакоў. Гэта — праца рабочага-сталяра, а вось — служачага з Даўгінава. І паказваюць Юравага бацьку побач з гіпсавай галавой матроса-рэвалюцыянера! І, уявіце, я памятаю тую работу! Мабыць, такія варункі сталі для нас вызначальнымі пры выбары прафесіі.

Вуліца Полацкая, з якой відаць Космас

Юрава сям'я потым з'ехала. Відаць, гэта была ініцыятыва бацькі. Было яму тады гадоў сорок пяць, і ён сябе ўсё яшчэ, так бы мовіць, шукаў. Для творчай натуры ў Даўгінаве перспектывы ніякіх не было, а жыць ён мог толькі мастацтвам. Таму ўладкаваўся мастаком у Вілейцы, дзе быў філіял мастацкага камбіната. Там ён плакаты маляваў, афармляльніцтвам

займаўся. Юра з таго часу прыязджаў у Даўгінава толькі на вакацыі. У дзявятым класе, ужо ў Маладзечне, у майго сябра выразна акрэслілася жаданне стаць мастаком. Як прыедзе, дык толькі і размоў з ім пра жывапіс, малюнак, пра творцаў славетных, пра жаданне маляваць самому. Нешта падобнае адчуваў і я.

Юру згадваю як вельмі інтэлігентнага хлопчыка. З ім мы, напрыклад, часта хадзілі ў касцёл (у Даўгінаве і касцёл, і царква працавалі). Памятаю летні спякотны дзень. Заходзім босыя, і адчуваем нагамі халодныя пліты падлогі. У храме абразы. Мы іх разглядаем, вывучаем. Якая тады ў вёсцы культура? Кнігі ды радые. Ну, кіно. А тут карціны, жывапіс... Юру гэтыя "экскурсіі" настройвалі на філасофскі лад. Ён разважаў пра Сусвет, пра Космас. Казаў, што Космас унутры нас, а не толькі звонку. Што самае неабсяжнае можа змяшчацца ў самым маленькім...

Мяркую, што ў сталым узросце пра Вечнасць ён думаў не толькі з прычыны прыроднай схільнасці да сузіральнасці, але і праз усведамленне, што часу яму, відаць, адведзена не шмат. Ён казаў, што калі з сябрамі ездзіў на рускую поўнач, дык недзе там трапіў пад радыяцыю...

Уб'ўся мне ў памяць такі выпадак. Выраслі мы з Юрам зрабіць выставу ў даўгінаўскай школе. Усё атрымалася цёпла, прыемна. (Спонсар, мой сябра, даў нам пад такую справу трыццаць долараў: гэтымі грашыма напайлі мы, відаць, сотню чалавек.) І потым мы з Юрам ідем на сваю вуліцу Савецкую, яна тады называлася ўжо Полацкай, — ноч, студзень, мароз... І вось кінуліся мы на снег, ляжым, глядзім у неба. А неба над намі вялікае такое, глыбокае... І Юра кажа: ведаеш, мы тут ляжым, а можа недзе там далёка таксама ляжаць такія ж два аболтусы, і на нас глядзяць. Вось, маўляў, з Космасам сумоўе маем. Сёння я разумею, што гэта ён не проста так казаў. Ён адчуваў сябе ў Космасе і Космас у сабе.

А вуліцы нашай, з якой мы ў неба глядзелі, ён яшчэ ў маладосці прысвяціў графічны аркуш. Ён намаляваў яе з "жураўлём", калодзежам. І напісаў на аркушы: "Грукат нашай брукаванкі толькі з намі сядзе з памяццю..."

Ад чалавека

— Я думаю, што недзе гадоў за пяць да смерці ў Юры з'явілася пачуццё самадасатковасці. Да гэтага часу ён так ці інакш на нешта арыентаваўся, ад чагосьці адштурхоўваўся, а тут зразумеў: здольны зрабіць такое, чаго яшчэ ўвогуле не было. А здарылася гэта, калі ён быў у Доме творчасці Саюза мастакоў на Сенежы. Там ён распачаў новую серыю аркушаў — філасофскую, нефігуратыўную. Думаю, да новага бачання яго прывяла праца з выдатнымі літаратурнымі тэкстамі — з кнігамі Васіля Быкава, Якуба Коласа, якія яму выпала ілюстраваць. Гэта высокая планка, да якой ты мусіш дацягнуцца, каб у якасці мастака-ілюстратара быць у нейкім сэнсе сааўтарам геніяў.

Ягонья стыльовыя змяненні выявіліся якраз пасля той вандроўкі. Раней ў яго работах было штоосьці ад Арлена Кашкурэвіча, ад Васіля Шаранговіча. Маю на ўвазе не цытаты, а сам вобразны лад — экспрэсіўны і манументальны. Цяпер жа ён казаў, што ў прынцыпе неістотна, што ты ўвогуле робіш ці як тое робіш. Істотна, пра што ты думаеш.

У апошнія гады жыцця Юра да мяне прыходзіў часта. Мусіць, меў патрэбу ў маральным апірышчы. У яго ўтварылася новая сям'я. А ў сталым веку такія змены без стрэсу не абыходзяцца. З гэтым шлюбам ён звязваў шмат якія надзеі, у тым ліку і творчага характару...

Зноў вярнуся да Даўгінава. Я не ведаю, як склаўся б мой лёс, каб побач з нашай хатай не было б хаты Герасіменкаў. На вёсцы людзей трымае разам лад жыцця, гаспадарка. А ні ў майго бацькі, ні ў Юравага гаспадаркі не было. Калі майму тату было кепска, штоосьці не ладзілася, ён зьбіраўся і пойдзе ў лес пейзаж маляваць, альбо прыёмнікі рамантаваў. А дзядзька Паўлік увесь час нешта маляваў, пісаў, выразаў, адліваў з гіпса. Гэта "невясковасць" іх і паяднала. Вось і атрымліваецца, што месца, асяроддзе штоосьці вызначаюць у чалавечай натуре, але галоўнае ўсё ж тое, што ўнутры закладзена. Можна праціць усё жыццё каля мастацкага музея і ні разу ў яго не схадзіць, а можна нарадзіцца ў вясковай хаце і мастаком стаць. Усё залежыць ад чалавека.

16 снежня гала-канцэрт адзначыў сваё 85-годдзе Нацыянальны акадэмічны народны аркестр Беларусі імя Іосіфа Жыновіча. “К” працягвае знаёміць чытачоў з галерэяй творчых партрэтаў дырыжораў аркестра, якія ў розныя часы стаялі за пультам гэтага праслаўленага калектыву. Герой сённяшняй публікацыі звязаны з даваенным этапам яго гісторыі, а таксама з перыядам, інфармацыя пра які доўгі час замоўчвалася...

Артстка ансамбля песні і пляскі БССР на здымках фільма “Чырвоны дазор”. Знятага ў Прылуках. 1938 год. Іна Драгун трымае ў руках крынку. / Фота з архіва Уладзіміра Драгуна публікацыя ўпершыню

Гэта адзіны партрэтны фотаздымак Рыгора Самохіна, які захаваўся і дайшоў да нашых дзён. Але ён вельмі “гаваркі”, гэты кадр. Выразны адкрыты позірк смуглявых вачэй, мяккая ўсмішка на прывабным твары, модны фетравы капялюш і акуратна павязаны гальштук пад беласнежным каўнерыкам... Усё ў гэтым чалавеку выдае яго прыналежнасць да артыстычнай прафесіі. Ды ён і быў артыстам — кампазітар, дырыжор, выканаўца-кантрабасіст, адзін з самых адукаваных і вядомых музыкантаў у даваенным Мінску.

Рыгор Самохін нарадзіўся ў Горках на Магілёўшчыне ў сям’і агранома. З ранняга дзяцінства ў яго выявіліся выдатныя музычныя здольнасці, але даволі доўгі час ён не мог пачаць прафесійна займацца музыкай. Мары аб набыванні гэткай адукацыі пачалі пакрысе спраўджацца толькі ў 1928-м годзе, калі ён паступіў у Мінскае музычнае вучылішча — праўда, пакуль на аддзяленне кантрабаса, а не па тэорыі і кампазіцыі, як яму хацелася адразу. Выяўлялася адсутнасць пачатковых музычных ведаў. Але Самохін не марнаваў час. Неўзабаве яму было дазволена паралельна з асноўнымі заняткамі па кантрабасе наведваць урокі кампазіцыі ў Мікалая Аладава. Яго прафесійны рост быў найпрост прапарцыйны гарачаму жаданню вучыцца і паглыбляць веды. Спачатку павольна, крок за крокам, а потым імкліва і апантана ён спасцігаў прамудрасці музычнай навукі.

У 1932 годзе з адкрыццём у Мінску кансерваторыі Рыгор Самохін быў пераведзены туды ў клас вядомага кампазітара, вучня Мікалая Рымскага-Корсакава Васіля Залатарова. Адначасова з вучобай наш герой пачынае працаваць. Яму ўдаецца сумяшчаць вучобу з абавязкамі кіраўніка ансамбля домр Беларускага радыёкамітэта і працай кантрабасіста ў сімфанічным аркестры опернай студыі.

З вялікай доляй верагоднасці можна зрабіць выснову, што менавіта Рыгор Фёдаравіч быў першым з дырыжораў, які ўстаў за пульт Аркестра беларускіх народных інструментаў Беларускай дзяржаўнай філармоніі ў 1937 годзе, калі Дзяржансамбль цымбалістаў быў рэарганізаваны, а склад яго пашырылі да 40 чалавек.

Адзінае фота таго аркестра

Рыгор Самохін з групай цымбалістаў пасля I Дэкады Беларускага мастацтва ў Маскве. 1940 год. / Фота з архіва Уладзіміра Драгуна публікацыя ўпершыню

Рыгор Самохін.

Што здарылася з дырыжорам Самохіным пасля піку кар’еры?

ператварэнне “у буйную мастацкую адзінку” з удзелам Самохіна адбылося не за паўгода да напісання артыкула і надыхода Дэкады! Тым больш Сімяонаў у 1938 — 1941-м гадах сумяшчаў працу галоўным дырыжорам народнага аркестра з абавязкамі другога дырыжора сімфанічнага. Яму неабходны быў памочнік, асістэнт. Магчыма, гэту функцыю і выконваў у аркестры беларускіх народных інструментаў Рыгор Самохін, хаця цяпер мы можам казаць пра тое толькі як пра магчымую версію.

Так ці інакш, але праца ў калектыве, няхай нават распачатая ў 1940-м, дапамагла Самохіну пазнаёміцца са спецыфікай гучання аркестра, з разнастайнымі тэхнічнымі магчымасцямі яго асобных інструментаў і груп.

Вынікам кампазітарскай дзейнасці Рыгора Самохіна ў той час стаў шэраг твораў рознага зместу і формы, у прыватнасці — дзве сюіты на тэмы беларускіх народных песень для аркестра народных інструментаў.

Дакладна вядомы факт: Фантазія на беларускія тэмы Рыгора Самохіна выконвалася аркестрам народных інструментаў на заключным канцэрце I Дэкады Беларускага мастацтва ў Маскве

ўлетку 1940 года. Хутчэй за ўсё, аўтар таксама быў у ліку ўдзельнікаў знакавага для даваеннай культуры Беларусі канцэрта, хаця дакладна невядома, хто дырыжыраваў падчас выступлення: галоўны дырыжор Канстанцін Сімяонаў ці другі дырыжор Рыгор Самохін. Тагачасная прэса не лічыла падобныя “нюансы” важнымі (зрэшты, з тых часоў мала што змянілася, мяркуючы па матэрыялах некаторых сучасных журналістаў, якія ўвогуле не разумеюць, для чаго патрэбен дырыжор пры аркестры...) Вось вам і яшчэ адна “белая плямка”...

У 1940 годзе Самохін быў узнагароджаны медалём “За працоўную адзнаку”. Такія высокія ўзнагароды не прысуджалі выпадкова. Хутчэй за ўсё, менавіта за падрыхтоўку і выступленне аркестра народных інструментаў на I Дэкадзе Беларускага мастацтва ў Маскве дзяржава прызнала выдатныя заслугі нашага героя перад беларускай музычнай культурай. Гэта быў пік кар’еры таленавітага музыканта.

Рыгор Самохін не паспеў эвакуіравацца з Мінска, які быў захоплены фашыстамі ў першыя дні вайны. Застаўшыся ў горадзе, ён працягваў займацца сваёй звычайнай справай — музыкай. У

Мінску заставалася некалькі музыкантаў, якія ўваходзілі ў даваенны склад аркестра народных інструментаў. Менавіта гэтых артыстаў Рыгор Самохін зноў аб’яднаў у ансамбль. Такім чынам, з дзейнасцю Рыгора Самохіна звязана самая малавядомая старонка гісторыі народнага аркестра — аж да вызвалення горада ад фашыстаў. Нягледзячы на суровыя побытавыя ўмовы і цяжкі маральна-псіхалагічны клімат, ва ўмовах якога даводзілася жыць і працаваць, ён дамагаўся ад музыкантаў высокіх прафесійных вынікаў. Як пісаў кампазітар Аляксей Карповіч, Самохін вызначае склад цымбальнага ансамбля, уключае ў яго жалейкі і баяны, якія ўпрыгожваюць агульнае сугалоссе. Рыгор Фёдаравіч, кіруючы ансамблем, напісаў для калектыву шэраг твораў. Найбуйнейшая ягоная работа таго часу — “Сюіта для цымбальнага ансамбля” з чатырох частак з самастойнымі музычнымі вобразамі. “Вытрыманасць формы, шматнастрою, багацце пачуццяў і фарбаў, ад паэтычнай лірыкі да яскравай вяселосці, робяць гэту сюіту класічным творам для Беларускага нацыянальнага музычнага ансамбля”, — піша пра яе той жа Карповіч.

16 ліпеня 1944 года, пасля вызвалення Беларускай сталіцы, цымбальны ансамбль на чале з Рыгорам Самохіным быў зноў залічаны ў штат Беларускай дзяржаўнай філармоніі. Але амаль адразу ж НКУС стаў праводзіць пагалоўныя праверкі ўсіх, хто знаходзіўся на акупаванай тэрыторыі. Пачаліся арышты. У загадах па Белдзяржфілармоніі ад 1944 года знаходзім адпаведны параграф, які сведчыць, што Самохін “выключаны са спісаў работнікаў філармоніі з 9.08.1944 г.”

— Усё правільна. Якраз тады яго арыштавалі і пасадзілі за тое, што ён знаходзіўся ў акупацыі, — кажа пляменнік жонкі Рыгора Самохіна Уладзімір Георгіевіч Драгун.

Па матэрыялах Лонданскага архіва Бібліятэкі імя Францыска Скарыны, цяжкая хвароба ў перыяд акупацыі на нейкі час спыніла творчую дзейнасць Самохіна. Праблемы музыканта са

здараўем пацвярджае і Уладзімір Драгун:

— Апошнія 8 — 10 гадоў жыцця ён пакутаваў на плеўрыт. Потым хвароба перайшла ў гнойную форму, і гэта стала яго канцом. Я тады быў маленькім, але не памятаю, каб у сям’і казалі калі-небудзь пра тое, што з Самохіна здэкаваліся ў турме. Ён хварэў і памёр ад хваробы. Цётка рэгулярна насіла яму перадачы, а аднойчы ёй казалі: усё, больш яны яму не патрэбны. Ён не дажыў да прысуда. Цела не выдалі, і мы не ведаем, дзе ён пахаваны.

Паводле Уладзіміра Драгуна, Самохін памёр на пачатку 1945 года — ці то ў лютым, ці то ў сакавіку. Але пацвердзіць гэту інфармацыю могуць хіба толькі архівы...

Смерць пазбавіла Самохіна ад пакут, якія абцякаў прысуд па 58-м артыкуле — “зрада Радзіме”. Балазе, менавіта па тым самым артыкуле выдатны беларускі дырыжор і піяніст Мікалай Клаус, які таксама правёў 4 гады ў акупаваным Мінску і працаваў дырыжорам у гарадскім тэатры, пасля замены смяротнага выраку 25 гадамі высылкі да 1956 года быў зняволеным у лагеры ў горадзе Інта Комі АССР, працуючы газамершчыкам у шахце...

Дзяцей у Рыгора Самохіна не было. Яго жонка Іна Міхайлаўна Драгун да вайны танцавала ў яшчэ адным калектыве Белдзяржфілармоніі — Ансамблі Беларускай народнай песні і танца пад кіраўніцтвам Канстанціна Алексютовіча, а ў пасляваенны час працавала касцюмерам спачатку ў Дзяржаўным народным хоры пад кіраўніцтвам Генадзя Цітовіча, а потым — доўгія гады — ў Дзяржансамблі танца БССР. Дзякуючы ёй Уладзімір Драгун захаваў гэту групу фота, якое з’яўляецца сапраўднай знаходкай для даследчыкаў гісторыі аркестра імя Жыновіча, бо ніякіх даваенных фотаздымкаў аркестра перыяду 1937 — 1941 гадоў не захаваўся. Напэўна, гэты — адзіны...

Вольга БРЫЛОН, музыказнаўца

Працяг цыкла публікацый — у наступных нумарах.

ФОТОФАКТ

Асаблівы тэатр

Акцыя “Вялікае мастацтва рукамі маленькіх людзей” прайшла ў чацвёрты раз, і ўпершыню на сцэне Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Максіма Горкага 21 снежня. Вядучыя акцёры трупы разам з грамадскім аб’яднаннем “Свет без межаў” і дзецьмі — з асаблівасцямі развіцця і тымі, што мелі праблемы з законам, — адыгралі цудоўны спектакль пад назвай “Раманс мухі з зорамі”. Падрабязна пра ініцыятыву ў “К” № 48.

Фота Аліны САЎЧАНКА

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.

Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.". (У рамках экспазіцыі адкрылася выстава **"Вялікая Айчынная вайна ў мастацве"**, прысвечаная 70-годдзю Вялікай Перамогі.)
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."
- Рээкспазіцыя залы беларускага мастацтва 1940 — 1980-х гадоў **"Вайна і Перамога ў творчасці мастакоў XX стагоддзя"**.
- Выставы:**
  - Выстава твораў Мікалая Залознага **"Колер жыцця"** да 90-годдзя з дня нараджэння мастака — да 11 студзеня.
  - Выстава твораў Васіля Зянько **"Архіварыус"** — да 11 студзеня.
  - Выстава жывапісу **Рамана Заслонава** — да 25 студзеня.
  - Выстава жывапісу **Мацвея Басава** — да 11 студзеня.
  - Выстава **"Рэпліка. Керама-пластыка Валерыя Калтыгіна"** — да 18 студзеня.
  - Выстава **"Гоя… Пікаса"** (графіка са збору Каралеўскай акадэміі прыгожых мастацтваў (Мадрыд, Іспанія)).
  - Выстава **"Джэнтэльменскі набор"** — да 25 студзеня.

Імпрэзы:

- Святочны вечар **"Навагодні джаз у Мастацкім"** — 27 снежня а 17-й.
- Канцэрт з серыі **"Палітра любімай класікі"** — 30 снежня а 19-й.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь

МУЗЕЙ “ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВЫ XIX ст.”

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр’еры шляхецкай сядзібы".
- "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
- "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

Выстава:

- Калядная выстава Валянціны Шоба.**

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ё В. РАЎБІЧЫ*Спарткомплекс “Раўбічы”, Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.*

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава **"Івянецкая школа керамікі: традыцыі і сучаснасць"** — да 9 студзеня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ *г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 226 09 22. Экспазіцыі:*

- Абноўленая экспазіцыя **"Старажытная Беларусь"**.
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ *г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл.іфакс: 334 11 56.*

- 26** — **"Баль-маскарад"** (опера ў 3-х дзеях) Дж.Вердзі.
- 27** — **"Чароўная музыка"** (опера ў 2-х дзеях) М.Мінкова. Пачатак а 12-й.
- 27** — **"Эсмеральда"** (балет у 3-х дзеях) Ц.Пуні.
- 29, 31** — **"Доктар Айбаліт"** (опера ў 2-х дзеях) М.Марозава. Пачатак а 14-й.
- 29, 30, 31** — **Навагодні**

- "Мастацтва ў гарадской культуры. XIX — XX стст.". **Выставы:**
  - Выставачны праект **"Вялікая прэзентацыя музейных рэліквій: 79 прыступак углыб гісторыі"** — да 31 снежня.
  - Выставачны праект **"Гандаль Беларусі на шалях гісторыі"** — да 1 чэрвеня.
  - "Музей ёланчых цацак"** — да 17 студзеня.
  - Выстава аўтарскай лялькі **"Спадарыня Лялька. Залюстэрачча"** — да 10 студзеня.
  - Выстава твораў Алега Карповіча **"Свет вачыма мастака"** — да 3 студзеня.
  - Акцыя:**
    - Навагодняя анімацыйная праграма **"Калядныя прыгоды ў Гістарычным музеі"** — 4 і 5 студзеня а 10-й і ў 17.30.

Філіялы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь

ДОМ-МУЗЕЙ І З’ЕЗДА РСДРП *г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47. Экспазіцыі:*

- "Мінск губернскі ў канцы XIX — на пачатку XX стст."
- "І З’езд РСДРП у асобах".
- "Жандарскі вышук у царскай Расіі".
- "Гісторыя Дома-музея І З’езду РСДРП".

Выстава:

- Выстава твораў омскага майстра мікрамініяцюры Анатоля Каненкі **"Цуд пад мікраскопам"** — да 31 студзеня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ *г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 12.*

- Пастаянная экспазіцыя.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ *г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 237 46 94; 291 99 51. Экспазіцыі:*

- "Геалогія і палеанталогія".
  - "Сезонныя змены".
  - "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
  - "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
  - "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
  - "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
- Выстава:**
- "Джунглі за шклом"** — да 6 сакавіка.

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.

- Выстава **"Муміі свету"** — да 17 студзеня.

г. Мінск, вул. Казінца, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53.

- Выстава **"Лукамор’е"** (фігуры, якія рухаюцца) — да 1 чэрвеня.
- Выстава **"Экзатычныя жывёлы свету"** — да 17 студзеня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ *г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67. Пастаянныя экспазіцыі:*

- "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".
- "Музычная і тэатральная

Гала-канцэрт. Пачатак а 18-й (31) і а 19-й (29, 30).

- 30** — **"Жар-птушка"** (балет у адной дзеі) І.Стравінскага. Пачатак а 12-й.
- 2 студзеня** — **"Травіята"** Дж. Вердзі.
- 2** — **"Партрэты. Леанід Уцёсаў і Эдзіт Уцёсава"**— канцэрт лаўрэата міжнароднага конкурсу, уладальніка медаля Францыска Скарыны Алены Сало і Ільі Пеўзнера (Камерная зала імя Л.П. Александроўскай). Пачатак у 19.30.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ

культура Беларусі ў X — XIX стст.".

- "Беларуская музычная культура XX ст."
- "Тэатральная культура Беларусі XX ст."

Выстава:

- Выстава твораў — удзельнікаў конкурсу **"Калядныя замалёўкі"**.

ГАСЦЁЎНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА *г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.*

- Пастаянная экспазіцыя.
- Майстар-класы:**
  - Дэкупаж** для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й.
- Выстава:**
  - "Ледзяныя карункі"** (работы навучэнцаў Акадэміі творчасці "TALENT") — да 9 студзеня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО *г. Мінск, вул. Свядрлова, 4. Тэл.: 327 10 75. Экспазіцыя:*

- "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

Выстава:

- Выстава каляднай і навагодняй паштоўкі **"Папяровы цуд на Каляды"**, падрыхтаваная сумесна з Беларускім саюзам дызайнераў, — да 10 студзеня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ *г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8. Тэл: 327 11 66; 203 07 92. Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, ср. — ад 12-й да 20-й.*

- Пастаянная экспазіцыя.

Акцыі:

- "Навагодняя партызанская пошта"** — да 14 студзеня (акрамя 1 і 7 студзеня).
- Пазнавальна-забаўляльная праграма з **партызанскім Дзедам Марозам** — 2 і 3 студзеня ад 13-й да 17-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ" *г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8–01770) 2 06 60, 2 06 02; + 37529 551 80 51, +37529 190 31 49. Палацавы ансамбль*

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава **"Вялікі баль у палацы Радзівілаў"** — да 31 студзеня.
- Выстава **"Спяшаюся павіншаваць Вас…"** — да 8 лютага.

Выставачная зала сектара экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці

- Выстава **"Незвычайна аб звычайным"** — да 29 снежня.

Ратуша

- Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС “MIP” *г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8–01596) 2 82 91, (8–01596) 2 82 70.*

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава **"Партрэты князёў Радзівілаў з калекцыі князя Канстанціна Гагенлоэ"** — да 31 снежня.

РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ “РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ” *г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл.іфакс: 334 60 08.*

- 26** — **"Воўк-марাপлавец"** С.Казлова. Пачатак аб 11-й і а 14-й.
- 26** — **"Нязваны гоस्ць"** С.Бартохавай.
- 27** — **"Гісторыя двух сабак"** Я.Конева. Пачатак аб 11-й і а 14-й.
- 28** — **"Усе мышы любяць цырк"** В.Буслаевай. Пачатак аб 11-й і а 14-й.
- 29** — **"А мне не сорамна!.."** Л.Усцінава.

- Выстава **"Чорна-белыя вандроўкі Барыса Бокшы"** — да 15 студзеня.
- Выстава **"Літва і Беларусь на старонках сямейнага альбома княжны Марыі Гагенлоэ"** — да 17 студзеня.
- Выстава ўзнагарод алімпійскага чэмпіёна Максіма Мірнага **"Мірныя трафеі"** — да 15 студзеня.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА *г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96. Экспазіцыі:*

- "Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
- Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"**.
- Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.
- Музейна-педагагічны праект **"Крочым у школу разам з Коласам"**.

Акцыі:

- "Самы лепшы дзень"** (Дзень нараджэння ў музеі).
- Віншаванне ад музея, фотасесія **"У дзень вяселля — у музей!"** (па папярэдняй дамоўленасці).
- Музейная творчая майстэрня (майстар-клас па вырабе цацак з салёнага цеста).
- Праект **"Зімнія каникулы ў Доме Коласа"** (па папярэдняй дамоўленасці) — да 6 студзеня.

Выставы:

- Выстава твораў Аляксандра Каршакевіча **"Усмешкі з добраю душой"** — да 31 снежня.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ *г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66. Экспазіцыі:*

- Пастаянная экспазіцыя **"Шляхі"** з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей **"Хлопчык і лётчык"**, галаграфічным тэатрам.
- Інтэрактыўныя музейныя праграмы **"У пошухах папараць-кветкі"**, **"Вячоркі"** для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.
- "Калядкі ў Купалавым доме"** (па папярэдняй дамоўленасці) — да 5 студзеня (акрамя 31 снежня, 1 — 3 студзеня).

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА *г. Мінск, ул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.*

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА *г. Мінск, ул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30. Экспазіцыя:*

- "Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва"**.

Выстава:

- "Прастора Суціна"** (творчыя вынікі ўдзельнікаў аднайменнага міжнароднага жывапіснага пленэра ў вёсцы Засвір Мінскай

Пачатак аб 11-й і а 14-й.
БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР *г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26.*

- 26, 27, 28, 29** — **"Снежная каралева"** Г.Шайдулава. Пачатак аб 11-й і а 14-й.
- 26** — **"Лятучая мыш"** І.Штрауса.
- 27** — **"Шклянка вады"** У.Кандрусевіча.
- 28** — **"Юнона" і "Авось"** А. Рыбнікава.
- 29** — **"Містар Ікс"** І.Кальмана.

Афіша "К" /

вобласці) — да 14 студзеня.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА *г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30. Экспазіцыі:*

- "Мінск губернскі. Шляхецкі побыт"**.
- "Мастак. Грамадзянін. Герой"**. Прысвечана Герою Беларусі, народнаму мастаку Беларусі, Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.

Выставы:

- Выстава **"Машыны, якія гавораць / Talking machine"**, пры ўдзеле творчай групы "Рамзэс Экспа" — да 27 сакавіка.
- Выстава жывапісу Віктара Маркаўца **"Заслаўе. Жывапісныя імпрэсіі старога горада"** — да 10 студзеня.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША *г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30. Экспазіцыя:*

- "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет"**.

Выстава:

- Выстава **"Мінск сярод сяброў. Гарады-пабрацімы сталіцы Беларусі"**.

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА" *г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8. Пастаянная экспазіцыя.*

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ *г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86. Экспазіцыі:*

- "Кола часу"** — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.
- "Народныя іконы Беларусі 2-й пал. XIX ст."

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ" *г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30. Экспазіцыі:*

- "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж".
- Віртуальная гульня **"Карэтны майстар"**.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ *г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.*

- Выстава-рэканструкцыя **"Прычэмкі Сярэднявечча. Прылады пакарання"** — да 31 студзеня.

АРТ-ГАСЦЁЎНЯ "ВЫСОКАЕ МВСТА" *г. Мінск, ул. Герцэна, 2а. Тэл.: 321 24 30.*

- Выстава **"Гармонія кантрастаў"** (работы мастакоў творчага аб’яднання "Арцель" Рыгора і Наталлі Івановых) — да 10 студзеня.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ *г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11. Цэнтральная частка палаца*
Экспазіцыі:

- "Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
- "Чырвоная гасцёўня"**.
- "Зала ўрачыстых прыёмаў"**.
- "Адкрытае захаванне архе-**

- 30 снежня, 2 студзеня** — **"Марозка"** У.Баскіна. Пачатак аб 11-й і а 14-й.
- 31** — **"Вяселле ў Малінаўцы"** Б.Аляксандрава.
- 31 снежня** — **"Новы год у стылі рэтра"** (канцэрт).
- 2 студзеня** — **"Соф’я Гальшанская"** У.Кандрусевіча.

БЕЛАРУСКІ ТЭАТР “ЛЯЛЬКА” *г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.*

- 26, 27 снежня, 2 студзеня** — **"Таямніцы навагодняга лесу"**. Пачатак аб 11-й і а 14-й.

алагічнай калекцыі музея".

- "Старажытная гісторыя Гомельшчыны"** (археалагічная экспазіцыя).
- "Жылы інтэр’ер канца XIX — пачатку XX стст."**.
- "Свет прыроды"** (выставы “Загадкавыя фантазіі мора” і "Жывёльны свет Гомельшчыны") (грот палаца).

Выставы:

- Інтэрактыўны выставачны праект **"У гасцях у казкі"** — да 14 лютага.
- "Новае ў археалогіі Гомельшчыны"** (новыя знаходкі з Мохаўскай і Гомельскай археалагічных экспедыцый пад кіраўніцтвам А.А. Макушнікава) — да 1 лютага.
- "Баявыя шлемы і харугвы беларускіх зямель XI — XVII стст."** (выстава прадстаўлена мастацкай майстэрняй "Стальная Спадчына" (Мінск)) — да 14 лютага.
- "Акварэльная сюіта Надзеі Рэпінай"** — да 24 студзеня.

Выстава сувеніраў і падарункаў ручной работы **"Чароўны падарункі"** — да 24 студзеня.

Вежа палаца
Экспазіцыя:

- "Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы"**.

Выставы:

- Мастацка-адукацыйны праект, прысвечаны творчасці гомельскіх мастакоў **"Край родны, назаўжды любімы"** з фондаў Гомельскага палацава-паркавага ансамбля — да 31 снежня.

Паўночнае крыло палаца
Экспазіцыя:

- "Свет звяроў Гомельшчыны"**.

Выстава:

- Выстава **экзатычных жывёл**.

Зімовы сад

- "Свет субтрапічных раслін і жывёл"**.

Белая гасцёўня

- "З любоўю да класікі"** (канцэртная праграма пры ўдзеле лаўрэата міжнароднага конкурсу Канстанціна Гарошкі і Віталя Фаміна) — 9 студзеня а 17-й.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ *г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 57 41.*

- Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
- Пастаянная выстава тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
- На тэрыторыі працуе пнеўматычны цір.
- "Музей крыміналістыкі"**.
- Выстава **"Па праве Памяці"**, прысвечаная чырвонай арміі першай паловы XX стагоддзя, з фондаў музея.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ *г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 50 64.*

- Экспазіцыя **"Прырода Лідчыны"**.

Выставы:

- "Вядзём пачатак мы ад Гедыміна…"**.
- "Крылы над Лідай"** — выстава да 100-годдзя Лідскага аэрадрома.
- Мемарыяльны пакой **Валянціна Таўлая**.
- Выстава з прыватнага збору А.Фішбайна **"Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст."**.
- Музейна-вобразная зала **"Хрушчоўка 60-х"**.
- Музейна-вобразная зала **"Як жылі нашы продкі"**.
- Выстава **"Тры плюс ART"**.
- Выстава **"Ад пяра гусінага да камп’ютара сучаснага"**.
- Выстава **"Чароўны куфар"**.

ГАЛЕРЭІ

"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ" *г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12.*

- Выстава **"Геніны гены"** (творы Генадзя Хацкевіча, а таксама яго дзяцей Аляксея і Мадлен і ўнукаў Ганны і Пятра) — да 16 студзеня.